ØKONOMI OG POLITIK

24. ÅRGANG NR. 1 JAN.-MARTS 1950

Indhold

F.N.s virksomhed i 1949 1
Den fjerde faglige Internationale og dens forgængere ... 17
De engelske parlamentsvalg 1945 og 1950 23
Grækenland under borgerkrigen 41
Den internationale økonomiske situation 53
Den økonomiske udvikling i Danmark 66
Kortere meddelelser 84
Institutet for Historie og Samfundsøkonomi 88
Politisk kronik 92
Boganmeldelser 110

Kvartalsskrift udgivet af

INSTITUTET FOR HISTORIE OG SAMFUNDSØKONOMI

EJNAR MUNKSGAARD . KØBENHAVN 1950

F.N.s VIRKSOMHED I 1949

Af PREBEN V. ASKGAARD

F.N.-pagtens art. 43,1 lyder: „For at bidrage til opretholdelse af mellemfolkelig fred og sikkerhed forpligter alle medlemmer af de Forenede Nationer sig til på opfordring af sikkerhedsrådet og i overensstemmelse med særlig overenskomst eller særlige overenskomster at stille til rådighed for dette de væbnede styrker, den bistand og de lettelser, derunder ret til passage, som er nødvendige til opretholdelse af mellemfolkelig fred og sikkerhed."

Denne bestemmelse giver udtryk for den dyrekøbte erfaring, man gjorde i mellemkrigstiden med folkeforbundet, der ikke kunne pålægge medlemmerne militære forpligtelser. Men tiltrods for, at det i art. 43,3 hedder, at „forhandlinger om overenskomsten eller overenskomsterne skal finde sted så snart som muligt på sikkerhedsrådets initiativ", har disse forhandlinger endnu ikke fundet sted. Da overenskomsterne skal afsluttes mellem medlemmerne og sikkerhedsrådet, hvor vetoretten delvis lammer arbejdet, må det forudses, at overenskomstforhandlingerne ikke vil kunne påbegyndes, sålænge modsætningen mellem øst og vest vedvarer.

En af de vigtigste forudsætninger for F.N.s arbejde er altså endnu ikke til stede. „Den eneste styrke, som F.N. har kunnet benytte sig af, er den moralske styrke og evnen til at nå frem til et rimeligt kompromis og en fredelig bilæggelse", som generalsekretær Trygve Lie siger i sin sidste årsrapport om F.N.s arbejde.

3. generalforsamlings 2. del. 5. april—18. maj.

Som nævnt i oversigten over F.N.s virksomhed i 1948 nåede 3. generalforsamling ikke at blive færdig, hvorfor det blev nødvendigt at genoptage arbejdet i april-maj 1949. Forøvrigt en praksis, der er meget lidt begejstring for blandt medlemmerne, og som man såvidt muligt vil søge at undgå i fremtiden.

Nedenfor behandles først de spørgsmål, der kun var til drøftelse i 3. generalforsamlings 2. del, mens de, der også var på den følgende generalforsamlings dagsorden, vil blive omtalt under 4. generalforsamling.

Israel medlem af F.N.

Den nye stat Israel proklameredes den 15. maj 1948. Dens tilblivelse og de deraf følgende voldsomme begivenheder skabte nogle af de vanskeligste pro-

2. Sikkerhedsrådets permanente medlemmer skal søge at opnå enighed om, ved hvilke af rådets afgørelser de vil undlade at udøve deres veto, når der allerede er afgivet 7 ja-stemmer i rådet.
3. For at undgå at sikkerhedsrådets nytte og anseelse nedsættes ved overdreven brug af vetoretten, skal de permanente medlemmer
   a. nårsomhelst det lader sig gøre rådføre sig med hinanden om vigtige afgørelser, der skal træffes af rådet;
   b. nårsomhelst det er muligt rådføre sig med hinanden før en afstemning, hvis deres enstemmighed er nødvendig, for at rådet kan tage effektive skridt;
   c. hvis der ikke er enighed, da kun at anvende vetoretten, når de anser spørgsmålet for at være af vital betydning ud fra en samlet betragtning af F.N.s interesser, og udtale med hvilken begrundelse de mener, at denne situation foreligger.
4. F.N.s medlemmer skal i aftaler, som tillægger sikkerhedsrådet visse funktioner, fastsætte sådanne betingelser for afstemning inden for dette organ, at anvendelsen af vetoretten i videst muligt omfang forhindres.

Den 18. oktober meddelte *Warren R. Austin,* U.S.A., der var sikkerhedsrådets præsident for oktober måned, på de 5 permanente medlemmers vegne, at de var enige om princippet om og brugen af rådslagning, før vigtige afgørelser skulle træffes og var enedes om at mødes igen snarest belejligt for at organisere indkaldelse og afholdelse af sådanne rådslagninger.

Andre spørgsmål.

Indernes behandling i Den Sydafrikanske Union: Dette spørgsmål stod for tredje gang siden 1946 på generalforsamlingens dagsorden. Indiens repræsentant hævdede, at den sydafrikanske regering behandlede racerne forskelligt og derved handlede i modstrid både med forpligtelserne ifølge F.N.-pagten og generalforsamlingernes resolutioner. Den Sydafrikanske Union påstod stadig, at det var et indre anliggende, som F.N. ikke havde ret til at blande sig i. Netop på grund af F.N.s tvivlsomme kompetence i sagen ønskede de fleste stater konflikten bilagt ved direkte forhandlinger mellem parterne, hvorfor generalforsamlingen den 14. maj vedtog et fransk-meksikansk forslag, der opfordrede Indien, Pakistan og Den Sydafrikanske Union til at drøfte spørgsmålet ved en rundbordskonference under hensyntagen til formålene og grundsætningerne i pagten og verdenserklæringen om menneskerettigheder. De nordiske lande stemte for.

Det spanske spørgsmål: En række sydamerikanske stater foreslog, at medlemsstaterne skulle have fuld handlefrihed med hensyn til diplomatiske forbindelser med Spanien. Polen foreslog en skærpelse af generalforsamlingens resolution fra 1946, således at medlemmerne skulle ophøre med at eksportere krigsmateriel til Franco-Spanien og afstå fra at indgå overenskomster eller traktater med dette land. Det sydamerikanske forslag blev vedtaget i 1. udvalg, men forkastet i forsamlingen. Det polske forkastedes begge steder.

Sovjetunionens krænkelse af de fundamentale menneskerettigheder, sædvanlig diplomatisk praksis og andre af pagtens grundsætninger: Det var Chile, der allerede på 3. generalforsamlings 1. del fremdrog dette spørgsmål og motiverede det med, at russiske kvinder, der var gift med fremmede statsborgere, var blevet forhindret i at forlade Sovjetunionen sammen med deres ægtemænd eller i senere at slutte sig til dem, og at Sovjetunionen havde nægtet en svigerdatter af Chiles tidligere ambassadør i Moskva at forlade landet sammen med ambassadøren. Et fransk-uruguaysk forslag, der fjernede de skarpeste vendinger i Chiles forslag, blev vedtaget i 6. udvalg og godkendtes af generalforsamlingen den 25. april. Det slutter med en henstilling til Sovjetunionen om at ophæve de trufne foranstaltninger. De nordiske lande stemte for.

4. generalforsamling 20. september—10. december 1949.

På åbningsmødet valgtes general *Carlos P. Romulo,* Filippinernes faste delegerede ved F.N., til forsamlingens præsident. Til formænd for generalforsamlingens 6 faste udvalg valgtes:

Lester B. Pearson, Canada, for 1. udvalg (politiske spørgsmål og sikkerhedsspørgsmål).

Hernan Santa Cruz, Chile, for 2. udvalg (økonomiske og finansielle spørgsmål).

Carlos Eduardo Stolk, Venezuela, for 3. udvalg (sociale, humanitære og kulturelle spørgsmål).

Hermod Lannung, Danmark, for 4. udvalg (spørgsmål vedrørende formynderskabsområder og ikke-selvstyrende områder).

Alexis Kyrou, Grækenland, for 5. udvalg (budget- og administrationsspørgsmål).

Manfred Lachs, Polen, for 6. udvalg (juridiske spørgsmål).

Arbejdstempoet var allerede fra begyndelsen hurtigere end tidligere, således at det lykkedes at komme igennem dagsordenens 68 punkter uden at en deling af generalforsamlingen blev nødvendig.

De tidligere italienske kolonier.

I fredstraktaten med Italien af 10. februar 1947 står der i art. 23, at Italien giver afkald på alle sine besiddelser i Afrika, d.v.s. Libyen, Eritrea og italiensk Somaliland, ialt ca. 3 mill. mennesker og godt 2,5 mill. km². Endvidere fastsættes, at Frankrig, Storbritannien, U.S.A. og Sovjetunionen i fællesskab skal bestemme den endelige ordning inden et år efter fredstraktatens ikrafttræden, d.v.s. senest 15. september 1948. Hvis de ikke kan komme til noget resultat indenfor denne tidsfrist, skal sagen henvises til F.N. og afgøres af generalforsamlingen. Denne situation indtraf i 1948, og spørgsmålet kom på dagsordenen i 3. generalforsamlings 2. del.

Diskussionen i 1. udvalg strakte sig over 20 moder fra 6. apr. til 5. maj.

Italien var repræsenteret uden stemmeret, og ialt 12 repræsentative organisationer fra kolonierne fik lejlighed til at udtale sig. Under diskussionen fremhævede Storbritannien og U.S.A. hensynet til den indfødte befolkning og de almindelige freds- og sikkerhedssynspunkter. Mange latin-amerikanske stater ville i lighed med Frankrig give Italien formynderskab over områderne under henvisning til dets kulturelle og civilisatoriske fortjenester. En sådan ordning ville de arabiske stater aldeles ikke høre tale om. De krævede uafhængighed for Libyen og bibeholdelse af områdets enhed. De østeuropæiske og de fleste asiatiske stater var også modstandere af, at områderne igen skulle under italiensk administration og var stemt for formynderskab under F.N. Til sidst blev der fremsat forslag af Sovjetunionen, Storbritannien støttet af U.S.A., Indien, 18 latinamerikanske stater i fællesskab, Iraq og Australien.

Et underudvalg blev nedsat den 9. maj til at overveje og udarbejde et endeligt forslag. Efter fire møder vedtog udvalget den såkaldte *„Bevin-Sforza-plan"*, baseret på et engelsk forslag, der var blevet noget ændret efter forhandlinger mellem den engelske og den italienske udenrigsminister. Det gik i korthed ud på følgende:

Libyen gøres selvstændigt i løbet af 10 år. I mellemtiden skulle Cyrenaica under engelsk, Fezzan under fransk administration og Tripolitanien fra 1952 under italiensk formynderskab.

Tidligere italiensk Somaliland under italiensk formynderskab.

Den østlige del af Eritrea indlemmes i Abessinien og den vestlige del i anglo-ægyptisk Sudan.

Underudvalgets forslag blev vedtaget af 1. udvalg med undtagelse af bestemmelsen om den vestlige del af Eritrea, der blev forkastet, og derefter gik forslaget til forsamlingen.

Debatten her formede sig i hovedtrækkene som i 1. udvalg. Særlig stærk kritik mødte forslaget fra de østeuropæiske og de asiatiske landes side. Derefter gik man over til en afstemning punkt for punkt. Det kan tilføjes, at adskillige lande, hovedsagelig sydamerikanske, allerede før afstemningen havde ladet skinne igennem, at de til sin tid ville stemme imod forslaget som helhed, hvis bestemmelsen om Tripolitanien blev forkastet. Og det gik netop sådan, idet både dette afsnit af forslaget og afsnittet om italiensk Somaliland blev forkastet, mens afsnittene om Cyrenaica, Fezzan og Eritrea blev vedtaget.

Forslaget som helhed blev derefter forkastet af generalforsamlingen med 37 stemmer mod 14 og 7 stemmer-ikke. Mellem de 14, der stemte for forslaget, var Danmark, Island og Norge, mens Sverige indtog det principielle standpunkt, at det ikke indenfor F.N. agtede at medvirke ved afgørelsen af territoriale spørgsmål, der faldt ind under fredsslutningerne, og derfor afholdt sig fra at stemme.

Dagen efter, den 18. maj, vedtog generalforsamlingen et polsk forslag om udsættelse af hele spørgsmålet til næste generalforsamling.

Den 30. september begyndte her debatten i 1. udvalg og strakte sig over 14 møder. I korthed var de vigtigste synspunkter følgende: Storbritannien gik ind for Libyens uafhængighed, italiensk Somaliland under formynderskab med Italien som administrerende magt, det østlige og centrale Eritrea til Abessinien

og det vestlige til anglo-ægyptisk Sudan. Dog anerkendte Storbritannien de franske interesser i Fezzan. Det var det eneste væsentlige punkt, som U.S.A. ikke kunne gå med til, idet det bestemt tilrådede et uafhængigt forenet Libyen. Frankrig anerkendte princippet om Libyens uafhængighed, men anbefalede oprettelse af særlige regeringer i hvert af dets tre dele, som så skulle afgøre, hvordan de ville stå i forbindelse med hinanden, endvidere Somaliland under italiensk formynderskab og en ordning i Eritrea, der tog hensyn både til Abessinien og til den indfødte befolkning. Sovjetunionen anbefalede Libyens øjeblikkelige uafhængighed og tilbagetrækning af alt udenlandsk militær og ødelæggelse af alle militære baser; Eritrea og Somaliland under direkte F.N.-formynderskab i 5 år og en lille del af Eritrea til Abessinien for at give dette land adgang til havet over havnebyen Assab. Italien foreslog uafhængighed for Eritrea, italiensk formynderskab over Somaliland og oprettelse af et uafhængigt forenet Libyen, hvor Tripolitanien skulle have fuld frihed til at råde over sin fremtid og endelig italiensk repræsentation i et kontroludvalg, der skulle føre tilsyn med overgangen til uafhængighed. Abessinien fremsatte meget stærke krav på Eritrea, idet det understregede sin historiske, økonomiske og religiøse forbindelse med dette land såvel som de for Abessinien vigtige forhold af strategisk og sikkerhedsmæssig art i dette område.

Ligesom i den foregående forsamling nedsattes et underudvalg, der denne gang havde 11 forslag om Libyen, 4 om Somaliland og 12 om Eritrea til behandling. Efter tre ugers intensivt arbejde vedtoges følgende forslag den 1. november: Libyen uafhængigt fra 1. januar 1952, F.N.-kommission til at hjælpe folket med at oprette en fælles regering for hele området — Italiensk formynderskab over Somaliland i 10 år, derefter uafhængighed, medmindre generalforsamlingen skulle beslutte andet — 5-mands kommission til på stedet at undersøge forholdene i Eritrea og fremsætte forslag om landets fremtid senest 15. juni 1950.

I 1. udvalg undergik forslaget forskellige ændringer og tilføjelser, bl. a. at Libyen udtrykkeligt defineredes som omfattende Cyrenaica, Tripolitanien og Fezzan, at generalforsamlingen berøvedes muligheden for ikke at give Somaliland uafhængighed efter 10 års forløb, og at Italien i Somaliland skulle have en rådgivende kommission ved sin side.

Derefter gik forslaget til endelig afgørelse i forsamlingen. Flere lande beklagede, at det ikke var lykkedes at løse Eritrea-problemet. Sovjetunionen fastholdt sit oprindelige standpunkt. Frankrig betragtede forslaget som urealistisk og ville afholde sig fra at stemme. Abessinien fastslog, at det herefter vanskeligt kunne bevare sin tillid til princippet om kollektiv sikkerhed.

Den endelige beslutning, der vedtoges af generalforsamlingen den 21. november med 48 stemmer mod 1 (Abessinien) og 9 stemmer-ikke (6 østeuropæiske lande, Frankrig, New Zealand, Sverige) ser således ud:

Libyen: Uafhængigt og selvstændigt senest 1. januar 1952. Indtil da vil en F.N.-repræsentant (*Adrian Pelt,* Holland) bistå befolkningen ved udarbejdelsen af en forfatning og oprettelse af en uafhængig regering. Han vil blive støttet af et råd på 10 medlemmer (Ægypten, Frankrig, Italien, Pakistan, Storbritannien, U.S.A., 1 repræsentant for hver af Libyens tre dele og for mindretallene i Libyen).

Somaliland: Uafhængigt og selvstændigt i løbet af 10 år. I mellemtiden under det internationale formynderskabssystem med Italien som administrator, bistået af et råd, sammensat af repræsentanter for Colombia, Ægypten og Filippinerne. Formynderskabsoverenskomsten skal efter indisk forslag indeholde et tillæg med en erklæring om forfatningsmæssige principper, der garanterer indbyggernes rettigheder.

Eritrea: En kommission bestående af repræsentanter for Burma, Guatemala, Norge, Pakistan og Den Sydafrikanske Union skal undersøge og fastslå befolkningens ønsker og de bedste midler til at ordne hele problemet. Kommissionens rapport skal være færdig senest 15. juni 1950.

Indonesien.

Også i det indonesiske spørgsmål nåede man frem til en løsning i 1949.

Den 7. januar drøftede sikkerhedsrådet en rapport fra F.N.s kommission for Indonesien, der oplyste, at hverken hollænderne eller indoneserne havde rettet sig efter de afsnit i rådets beslutning fra 24. december 1948, der havde opfordret parterne til at standse fjendtlighederne og krævet øjeblikkelig løsladelse af den indonesiske republiks præsident og andre politiske fanger. Kina, Cuba, Norge og U.S.A. fremsatte i fællesskab et detailleret forslag, der blev vedtaget den 28. januar. Det fastholdt beslutningen af 24. december og opfordrede bl. a. parterne til at genoptage forhandlingerne om oprettelse af et uafhængigt og suverænt Indonesiens forenede Stater, bemyndigede kommissionen til at indbyde repræsentanter fra andre områder i Indonesien end den indonesiske republik, der kun omfatter Sumatra og Java, til at deltage i disse forhandlinger og fastsatte en tidsfrist for forhandlingerne. Beslutningen blev vedtaget med 8 stemmer; Frankrig, Ukraine og Sovjetunionen afholdt sig fra at stemme.

Den 1. marts rapporterede kommissionen, at parterne ikke havde rettet sig efter beslutningen, og at Holland havde foreslået en rundbordskonference i Haag om det indonesiske spørgsmål og opfordret kommissionen til at deltage. Sikkerhedsrådet behandlede rapporten i 5 møder i marts, hvor Holland forklarede, at formålet med rundbordskonferencen var at skabe muligheder for oprettelse af et fuldstændig suverænt Indonesien i løbet af få måneder og samtidig oprette en hollandsk-indonesisk union. Den indonesiske republik erklærede, at den ikke var utilbøjelig til at gå ind herpå. Den 23. marts vedtog sikkerhedsrådet et direktiv til kommissionen om at hjælpe parterne med at gennemføre en overenskomst om opfyldelse af beslutningen fra 28. januar, især fjendtlighedernes ophør og genoprettelse af den republikanske regering, og om tiden og betingelserne for afholdelse af den foreslåede konference i Haag. Frankrig, Ukraine og Sovjetunionen afholdt sig fra at stemme.

Spørgsmålet var på dagsordenen for 3. generalforsamlings 2. del, men på grund af efterretninger om gode fremskridt i forhandlingerne mellem parterne besluttedes det 11. maj at udsætte den videre drøftelse til næste generalforsamling.

Den 22. juni udsendte kommissionen en pressemeddelelse, der bl. a. oplyste, at parterne ville bestræbe sig for at overdrage Indonesiens forenede Stater fuld

selvstændighed inden udgangen af 1949, og at rundbordskonferencen skulle have følgende deltagere: Holland, den indonesiske republik, andre indonesiske områder og F.N.s kommission for Indonesien.

Rundbordskonferencen i Haag trådte sammen den 23. august, og den 2. november underskreves de dokumenter, der oprettede republikken Indonesiens forenede Stater som en uafhængig og suveræn stat senest 30. december 1949 og den hollandsk-indonesiske Union til varetagelse af de to staters fælles interesser.

Menneskerettighederne i Bulgarien, Ungarn og Rumænien

Den 12. april blev spørgsmålet om menneskerettighedernes overholdelse i Ungarn og Bulgarien optaget på dagsordenen på grund af retssagerne mod kardinal Mindszenty i Ungarn og mod de protestantiske præster i Bulgarien. Initiativet hertil blev taget af Bolivia og Australien. Bolivia hævdede, at der forelå et brud på F.N.-pagtens art. 55, mens Australien henviste til respekten for menneskerettighederne. De østeuropæiske stater erklærede straks, at generalforsamlingen ikke havde kompetence til at behandle spørgsmålet.

Udenrigsminister *Gustav Rasmussen* motiverede på de nordiske landes vegne, at disse ville afholde sig fra at stemme, når afstemningen om spørgsmålets optagelse på dagsordenen skulle finde sted. Efter de nordiske landes opfattelse burde sagen behandles i henhold til bestemmelserne i fredstraktaterne med Ungarn og Bulgarien af 10. februar 1947, idet artiklerne 2 og 40 i disse traktater henholdsvis fastsatte sikring af menneskerettigheder og fundamentale friheder og angav den fremgangsmåde, der skulle følges, når der opstod strid om fortolkningen eller udførelsen af traktaternes bestemmelser. Det ville være mere stemmende med international praksis, at spørgsmålet i første omgang behandledes på den måde, som fredstraktaterne anviste.

Spørgsmålet blev imidlertid sat på dagsordenen og henvistes til ad hoc udvalget, som 22. april vedtog et forslag, der udtrykte uro over de alvorlige anklager for undertrykkelse af menneskerettighederne, som rettedes mod den ungarske og den bulgarske regering, men samtidig med tilfredshed konstaterede, at flere af fredstraktaternes signatarmagter havde vedtaget forholdsregler til undersøgelse af anklagerne; endvidere mindede man meget indtrængende Ungarn og Bulgarien om deres forpligtelser ifølge fredstraktaterne og vedtog at sætte spørgsmålet på næste generalforsamlings dagsorden.

Dette forslag blev vedtaget af generalforsamlingen den 30. april med 34 stemmer mod 6 og 9 stemmer-ikke.

På fjerde generalforsamling udvidedes anklagerne til også at omfatte Rumænien. I mellemtiden havde Storbritannien og U.S.A. forgæves forsøgt at få spørgsmålet behandlet af de amerikanske, engelske og russiske diplomatiske repræsentanter i Sofia, Budapest og Bukarest. De 3 regeringer havde afvist anklagen for at have krænket fredstraktaterne og nægtet at udpege repræsentanter til de kommissioner, der ifølge traktaterne skulle afgøre sådanne stridigheder.

Derfor fremsatte U.S.A. sammen med Canada og Bolivia et forslag, der bad den mellemfolkelige domstol om et responsum i forskellige juridiske spørgsmål i forbindelse med de ovennævnte kommissioner, bl. a. om Bulgarien, Un-

garn og Rumænien var forpligtede til at udpege repræsentanter til kommissionerne, hvis domstolen afgjorde, at spørgsmålet hørte under fredstraktaternes bestemmelser for bilæggelse af stridigheder.

Forslaget vedtoges af generalforsamlingen den 22. oktober med 47 stemmer mod 5 og 7 stemmer-ikke. Blandt de sidste var Jugoslavien.

Kina.

På Kinas anmodning optog 4. generalforsamling følgende spørgsmål på dagsordenen: trusler mod Kinas politiske uafhængighed og territoriale integritet og mod freden i det fjerne østen forårsaget af sovjetrussiske krænkelser af den kinesisk-russiske venskabstraktat og alliance af 14. august 1945 og af sovjetrussisk krænkelse af F.N.-pagten.

Straks ved forelæggelsen af spørgsmålet i 1. udvalg erklærede Sovjetunionen sammen med Polen, Hviderusland, Ukraine og Tjekkoslovakiet, at den kinesiske folkerepubliks regering var Kinas eneste lovlige regering, og at spørgsmålet ikke kunne behandles retmæssigt, fordi det var forelagt af en regering, der ikke havde bemyndigelse til at repræsentere det kinesiske folk. Derfor ville de nævnte regeringer ikke deltage i drøftelsen af dette spørgsmål og ikke anerkende nogen afgørelse af det.

Alligevel vedtog generalforsamlingen den 8. december to resolutioner om sagen. Den ene, foreslået af Australien, Meksiko, Pakistan, Filippinerne og U.S.A., opfordrede alle stater til 1) at respektere Kinas politiske uafhængighed og lade sig lede af F.N.s principper i forholdet til Kina, 2) at respektere det kinesiske folks ret, nu og i fremtiden, til frit at vælge egne politiske institutioner og beholde en regering, der var uafhængig af fremmed kontrol, 3) at respektere bestående overenskomster med Kina og 4) at afholde sig fra at erhverve indflydelsessfærer eller skabe udenlandsk kontrollerede regimer inden for Kinas område. Den anden resolution henviste spørgsmålet til interimsudvalget, der skulle undersøge det nærmere og sende rapport om det til 5. generalforsamling eller om nødvendigt bringe det for sikkerhedsrådet.

Palæstina.

Under ledelse af F.N.s mægler, dr. *Ralph Bunche,* U.S.A., lykkedes det at få sluttet våbenstilstand mellem Israel og de arabiske lande: Ægypten 24. februar, Libanon 23. marts, Jordan 3. april og Syrien 20. juli.

Den 11. december 1948 havde generalforsamlingen oprettet en F.N.-mæglingskommission for Palæstina. I den vedtagne resolution herom besluttedes det, at Jerusalem-området på grund af dets forbindelse med tre verdensreligioner bør behandles adskilt fra resten af Palæstina, og at det bør underkastes effektiv kontrol fra F.N. Desuden beordredes mæglingskommissionen til at fremsætte for 4. generalforsamling et i enkeltheder udarbejdet forslag om et permanent internationalt styre, som indeholder bestemmelser om lokalt selvstyre for tyde-

ligt udskilte grupper i så vid udstrækning, som dette er forenligt med Jerusalem-områdets særlige internationale stilling. Endvidere nævntes det i resolutionen, at de palæstinensiske flygtninge bør have adgang til at vende tilbage til deres hjem.

Mæglingskommissionens forslag gik i hovedtræk ud på at anerkende Jerusalems deling i en jødisk og arabisk zone, at udnævne en F.N.-kommissær og oprette et generalråd, en international domstol og en blandet domstol. Kommissæren skulle være formand i generalrådet, og administrationen af de vigtigste offentlige anliggender henlægges under dette. Den internationale domstol skulle være øverste domsmyndighed i området, dømme i sager mellem zonernes regeringer, mellem kommissær og regering og i sager om menneskerettigheder og fortolkning af den grundlæggende statut. Mens generalforsamlingen havde retten til at udnævne dommere ved den internationale domstol, skulle de to zoner være med til at udpege dommere til den blandede domstol, hvis afgørelser kunne appelleres til førstnævnte. Endelig skulle området permanent demilitariseres og neutraliseres.

Under debatten i ad hoc udvalget på 4. generalforsamling støttedes forslaget i princippet af U.S.A., Tyrkiet og adskillige andre. Australien, Frankrig, Belgien, Grækenland og El Salvador anså forslaget for utilstrækkeligt og ønskede det bragt i bedre overensstemmelse med generalforsamlingens oprindelige resolution om Palæstina af 29. november 1947. Sovjetunionen og de andre østeuropæiske stater mente noget lignende og anbefalede tillige mæglingskommissionens opløsning. De arabiske lande undtagen Jordan krævede Jerusalem som et *corpus separatum* og en nøje plan for dens internationalisering, mens Jordan var tilfreds med de daværende foranstaltninger. Israel var afgjort modstander af ethvert forslag om international kontrol med byen, idet det understregede dens nære tilknytning til Israel og de jødiske interesser i almindelighed. Både Jordan og Israel var villige til at beskytte de religiøse interesser.

Den 28. november blev mæglingskommissionens forslag sammen med adskillige andre sendt til et underudvalg, som nåede frem til en resolution, der først blev vedtaget af ad hoc udvalget og den 10. december af forsamlingen med 38 stemmer mod 14 og 7 stemmer-ikke. Israel, Storbritannien, U.S.A. og de fire nordiske lande stemte imod.

Resolutionen fastsætter pånyt, at det er generalforsamlingens hensigt, at Jerusalem underlægges et permanent internationalt styre, der skal sørge for passende forholdsregler til beskyttelse af de hellige steder både inden for og uden for byen og især føre følgende bestemmelser i resolutionen af 29. november 1947 ud i livet: 1. byen Jerusalem skal oprettes som et *corpus separatum* under et særligt internationalt styre, administreret af F.N.; 2. formynderskabsrådet udpeges til administrerende myndighed. Formynderskabsrådet anmodedes om at fuldende forberedelsen af en statut for Jerusalem med ændringer i retning af større demokratisering og straks gå videre med dens udførelse i praksis. Endvidere erklærede resolutionen, at formynderskabsrådet ikke må tillade forholdsregler fra nogen af de interesserede staters side, der har til hensigt at få det til at afstå fra at antage og gennemføre statutten.

Generalforsamlingen vedtog også at fortsætte med hjælpen til de ca.

900,000 Palæstina-flygtninge. En særlig hjælpeorganisation oprettedes til at løse denne store opgave, der beregnedes at ville koste 33,700,000 dollars i 1950.

Andre politiske spørgsmål.

Korea: F.N.-kommissionen nåede ikke videre i sit arbejde med at forene de to dele af Korea til en enhed, fordi den stadig ikke kunne komme i kontakt med Nordkorea. I sin rapport til 4. generalforsamling pegede den på, at der havde fundet skudveksling og væbnede plyndringstog sted langs den 38. nordlige breddegrad, der danner grænsen mellem de to dele, og på muligheden af en militær konflikt. Endvidere fremhævedes forholdet mellem Sovjetunionen og U.S.A. som en af de vigtigste årsager til, at kommissionens arbejde ikke var lykkedes. Generalforsamlingen vedtog, at kommissionen skulle fortsætte sit arbejde og nøje følge enhver udvikling, der kan føre til militær konflikt. Et sovjetrussisk forslag om straks at opløse kommissionen blev forkastet.

Grækenland: F.N.s særlige Balkan-kommission rapporterede til 4. generalforsamling, at Albanien og Bulgarien stadig ydede den græske guerillabevægelse moralsk og materiel støtte, mens hjælpen fra Jugoslavien var formindsket og måske helt ophørt. En mæglingskommission, der blev nedsat den 29. september af 1. udvalg, havde ikke heldet med sig. En resolution appellerede atter til de stridende parter om bilæggelse af uoverensstemmelserne ved fredelige midler, og enstemmigt vedtoges en resolution om de græske børn, der endnu ikke var vendt hjem; både Røde Kors og alle F.N.s medlemmer opfordredes til at gøre alt for at få dem hjemsendt hurtigst muligt.

Kashmir: Den 1. januar blev der på F.N.-kommissionens initiativ sluttet våbenhvile mellem Indien og Pakistan. Der er blevet trukket en demarkationslinie i Kashmir, som F.N.-kontrollørerne erklærede fuldført den 3. november. Den deler landet i to dele, således at den indiske hær sammen med Kashmirstyrker har besat området øst og syd for linien, mens Pakistan holder området nord og vest derfor besat. Den 21. marts udnævnte generalsekretær Trygve Lie admiral *Chester W. Nimitz,* U.S.A., til at lede en folkeafstemning i området. Endnu er situationen ikke moden hertil, fordi parterne ikke kan enes om den demilitarisering, der skal gå forud for folkeafstemningen. Ganske kort kan det siges, at Indien ønsker Kashmir af militære og strategiske grunde, mens Pakistan ønsker området af økonomiske årsager. Geografisk hører landet nærmest sammen med Pakistan; desuden er 76 % af befolkningen muhammedanere.

Fredsplaner: Under 4. generalforsamlings åbningsdebat fremsatte Sovjetunionen et forslag med titlen: fordømmelse af forberedelsen til en ny krig og afsluttelse af en 5-magts pagt for freden. Forslaget førte både i generalforsamlingen og i 1. udvalg til meget heftige diskussioner, der drejede sig om de internationale forhold i de sidste 35 år og i særdeleshed om forholdet mellem Sovjetunionen og U.S.A. Forslaget blev forkastet, fordi det var udformet således, at det fordømte forberedelserne til en ny krig specielt i U.S.A. og Storbritannien. I stedet vedtoges den 1. december med 53 stemmer mod 5 og 1 stemmer-ikke (Jugoslavien) et engelsk-amerikansk forslag (med titlen: de vigtigste betingelser for fred), som først og fremmest erklærede, at F.N.-

pagten fastsatte grundprincipperne for en varig fred, og at det var påtrængende nødvendigt for medlemmerne at underkaste sig disse principper.

Atomenergikontrol og rustningsregulering: På opfordring af 3. generalforsamling genoptog atomenergikommissionen sit arbejde den 18. februar. I rapporten til 4. generalforsamling nævnes det, at Sovjetunionen stadig forkaster kommissionsflertallets forslag og holder fast ved sin egen plan, der kræver, at national ejendomsret skal råde både over de eksplosive atomkernestoffer og over de farlige atomanlægs virksomhed og ledelse. Efter flertallets mening vil denne plan ikke fjerne årsagerne til mistroen og frygten mellem nationerne; den vil gøre forbudet mod atomvåben virkningsløst og vedligeholde den farlige nationale rivalisering på atomenergiens område. Under diskussionen i ad hoc udvalget fremhævede vestmagterne atter, at kontrollen med atomenergien må gå forud for et forbud mod atomvåben. Generalforsamlingens præsident appellerede den 9. november direkte til atomenergikommissionens permanente medlemmer og meddelte den 3. december over F.N.s radio, at medlemmernes svar havde været opmuntrende og viste, at øst og vest langtfra havde lukket døren i for en overenskomst, men havde erklæret sig rede til at studere alle forslag med åbent sind. Fra alle dele af verden modtog præsidenten varme anerkendelser for sit initiativ.

Kommissionen for almindelige rustninger vedtog den 1. august en fransk plan, hvorefter der under sikkerhedsrådet skal oprettes et kontrolorgan til at modtage militære oplysninger fra hvert land og at verificere sådanne oplysninger ved undersøgelser på stedet. Sovjetunionen stemte imod, fordi det kun omfattede optælling af væbnede styrker og almindelige våben, men ikke atomvåben og redegørelse for krigsvidenskabelig forskning. 4. generalforsamling vedtog en resolution, der bifaldt denne plan.

Optagelse af nye medlemmer: Indtil udgangen af 1949 har vetoretten været anvendt ialt 43 gange, heraf de 21 ved afstemninger om optagelse af nye medlemmer. De stater, der hidtil forgæves på grund af vetonedlæggelser har ansøgt sikkerhedsrådet om optagelse er følgende: Jordan 3 gange, Portugal 3, Eire 3, Italien 4, Østrig 2, Finland 2, Ceylon 2, Korea 1 og Nepal 1 gang. Hertil må føjes, at også Albanien, Bulgarien, Ungarn, Mongoliet og Rumænien uden held har søgt at blive medlemmer, fordi sikkerhedsrådets flertal var imod det. 4. generalforsamling vedtog den 22. november 9 australske forslag gående ud på, at sikkerhedsrådet påny skal overveje ansøgningerne fra Østrig, Ceylon, Finland, Eire, Italien, Jordan, Korea, Portugal og Nepal. Desuden vedtoges det at anmode den mellemfolkelige domstol om et responsum: Kan en stats adgang til medlemsskab i F.N. ifølge pagtens art. 4.2, fuldbyrdes ved en beslutning af generalforsamlingen, når sikkerhedsrådet ikke har anbefalet adgangen, enten fordi ansøgeren ikke kan opnå det nødvendige flertal, eller fordi et permanent medlem nedlægger veto? Domstolens responsum kom den 3. marts 1950. Det blev et klart nej. Generalforsamlingen kan altså kun optage nye medlemmer, efter at det er blevet vedtaget af sikkerhedsrådet.

Oprettelse af en vagtstyrke for F.N.: På 2. del af den 3. generalforsamling fremsatte generalsekretæren et forslag om oprettelse af en særlig vagtstyrke, der skal stå til rådighed for F.N. Antallet foreslås ansat til 800 mand, hvoraf 300

fast ansatte ved hovedkvarteret og 500 reservister, der kan indkaldes fra deres hjemlande, når der er brug for dem. Forslaget blev støttet af de fleste, men de østeuropæiske lande modsatte sig det, fordi de mente, at det var i strid med pagtens kap. VII og var et forsøg på at omgå sikkerhedsrådets beføjelser. Det gik til undersøgelse i et særligt udvalg, der skulle rapportere til 4. generalforsamling. Det vedtoges her at oprette en vagtstyrke på højst 300 samt en liste over personer, der kan tilkaldes til observationsopgaver i forbindelse med våbenstilstand, folkeafstemning osv.

Berlinblokadens ophævelse: I april begyndte uformelle drøftelser mellem *Malik,* Sovjetunionen, og *Jessup,* U.S.A., begge delegerede ved F.N. Senere kom Storbritannien og Frankrig med i forhandlingerne. Den 4. maj meddeltes at man var nået til en overenskomst om fra 14. maj at ophæve alle restriktioner på meddelelsesmidler, transport og handel mellem Berlin og de respektive zoner i Tyskland og mellem zonerne indbyrdes.

Ikke-politiske spørgsmål.

Teknisk hjælp til under-udviklede områder: Et stort forslag herom var i løbet af 1949 blevet udarbejdet af det økonomiske og sociale råd og blev vedtaget af 4. generalforsamling den 16. november, enstemmigt både i 2. udvalg og i forsamlingen. Dette program går ud på, at der skal indkaldes en konference om disse problemer, og generalsekretæren bemyndiges til at sætte et særligt regnskab op for teknisk hjælp, og alle regeringer opfordres til frivilligt at bidrage så meget som muligt. Programmet skal administreres af et råd for teknisk hjælp, der består af repræsentanter for F.N.s sekretariat og for de deltagende særlige institutioner med generalsekretæren som formand. Dette råd skal koordinere alle deltagende organisationers arbejde, behandle anmodningerne om hjælp og rapportere til det økonomiske og sociale råds stående udvalg herfor. Der skal iagttages forskellige principper ved hjælpens ydelse. Hjælpen skal kun gives, når vedkommende regering er indforstået hermed. Arten af tjenesteydelser skal afgøres af vedkommende regering. De lande, der ønsker hjælp, skal i forvejen gøre så meget som muligt af arbejdet med hensyn til problemets art og udstrækning. Hjælpen må ikke være et middel til udenlandsk økonomisk og politisk indblanding i vedkommende lands indre anliggender og skal ikke ledsages af drøftelser af politisk art. Hjælpen vil kun blive givet til eller gennem regeringer. Der skal ikke gøres forskel på grund af landets politiske struktur eller befolkningens race eller religion. De hjælpende organisationer skal ved hjælpens ydelse tage hensyn til, hvor påtrængende nødvendig behovet er. Alle 43 stater, der deltog i debatten, var enige om, at programmet betød et stort skridt fremad på det internationale område henimod fremme af den økonomiske udvikling i under-udviklede lande.

Højkommissær for flygtninge: Da den internationale flygtningeorganisation, IRO, kun er et midlertidigt organ, udarbejdede F.N.s generalsekretær på opfordring af det økonomiske og sociale råd et memorandum om flygtningespørgsmålet, hvori det blev foreslået at oprette et F.N.-højkommissær-embede. 3. udvalg vedtog dette forslag, og det samme gjorde generalforsamlingen den 3.

december. Højkommissæren skal udnævnes fra 1. januar 1951 og skal bl. a. sørge for beskyttelse af flygtninge og „displaced persons" ved afslutning af internationale konventioner eller særlige overenskomster med regeringer og ved at bistå regeringer og private organisationer. Direktøren for IRO fremkom med en redegørelse i 3. udvalg. Heraf fremgik det, at de fleste flygtninge, som ønskede at vende hjem, d.v.s. over 7 mill., var kommet hjem, før IRO begyndte sit arbejde. 600,000 havde IRO hjemsendt, og dette tal vil nå næsten 1 mill. inden organisationens ophør. Tilbage bliver knapt 30,000 „displaced persons", hvoraf 150,000 kun har ringe mulighed for at vende hjem.

Sydvestafrika: I formynderskabsrådets rapport til 4. generalforsamling meddeltes, at Den sydafrikanske Union havde til hensigt at oprette en nærmere forbindelse mellem unionen og det tidligere mandatområde og vil ophøre med at sende rapporter om administrationen af området til F.N. I 4. udvalg fremhævede unionens repræsentant, at generalforsamlingen eller formynderskabsrådet ikke kunne kræve samme myndighed over Sydvestafrika som over formynderskabsområderne. 4. udvalg vedtog trods sydafrikansk protest at høre på pastor *Michael Scott* som repræsentant for visse grupper af befolkningen i Sydvestafrika. Han krævede området under F.N.-formynderskab og tilladelse for befolkningens repræsentanter til at udtrykke deres mening, førend der blev truffet en endelig afgørelse. Endvidere fremhævede han, at en sydafrikansk indlemmelse eller annektion af området ville betyde en trusel mod den indfødte befolkning. Generalforsamlingen vedtog to resolutioner den 6. december. Den ene beklagede, at det tidligere tilbud om at sende rapporter var blevet taget tilbage, gentog ordlyden af resolutionerne fra 1946, 1947 og 1948 og beklagede, at unionen havde besluttet ikke at tage hensyn til dem. Endelig opfordredes unionen til at gøre dette godt igen. Den anden resolution anmodede den mellemfolkelige domstol om et responsum i følgende spørgsmål: Har den sydafrikanske Union stadig internationale mandatforpligtelser over for Sydvestafrika og i bekræftende fald, hvad indebærer disse forpligtelser? Er bestemmelserne i pagtens kap. XII anvendelige på Sydvestafrika og i bekræftende fald, på hvilken måde? Har Den sydafrikanske Union kompetence til at ændre Sydvestafrikas internationale status eller i tilfælde af benægtende svar, hvor hviler kompetencen til at bestemme og ændre områdets internationale status?

Budgettet: Udgifterne til F.N. beløb sig i 1949 til 43,487,128 dollars, hvoraf Danmark betalte 328,774 dollars. Budgettet for 1950 bliver på 49,641,773 dollars, hvoraf Danmark skal betale 0,79 %.

KILDER

Beretning til Rigsdagen angående De Forenede Nationers tredie plenarforsamling, 2. del.
Beretning til Rigsdagen angående De Forenede Nationers fjerde plenarforsamling.
Folketingets forhandlinger 28. febr., 1., 2. og 3. marts 1950.
Vetoretten. Oversigt udsendt af F.N.s informationskontor, Kbhvn. V.
Aktstycken utgivna av Kungl. Utrikesdepartementet: Förenta Nationernas Generalförsamlings tredje ordinarie möte.

St. meld. nr. 2. (1950). Om Norges deltakelse i annen del av de Forente Nasjoners tredje ordinære generalforsamling.

St. meld. nr. 12. (1950). Norges deltakelse i de Forente Nasjoners fjerde ordinære generalforsamling.

Annual report of the Secretary-General on the work of the organization. 1 July 1948—30 June 1949.

Report of the Security Council to the General Assembly covering the period from 16 July 1948 to 15 July 1949.

Report of the Economic and Social Council covering the period from 30 August 1948 to 15 August 1949.

Report of the Trusteeship Council covering its fourth and fifth sessions 6 August 1948—22 July 1949.

Official Records of the Third Session of the General Assembly. Resolutions.

Official Records of the Fourth Session of the General Assembly. Resolutions.

United Nations Bulletin. Published by the Department of Public Information, United Nations.

International Organization. Published quarterly by the World Peace Foundation.

DEN FJERDE FAGLIGE INTERNATIONALE OG DENS FORGÆNGERE

Af ERHARD JACOBSEN

I begyndelsen af december 1949 stiftedes i London en ny faglig Internationale, der fik navnet „Den internationale sammenslutning af frie fagforeninger" (I.C.F.T.U. — International Confederation of Free Trade Unions), og som er den fjerde i rækken, siden den såkaldte „Internationale Faglige Central" blev oprettet ved en kongres i København i 1911.

Denne første faglige Internationale nåede ikke at udfolde nogen større virksomhed, før verdenskrigen lagde uovervindelige hindringer i vejen for dens arbejde.

I 1919 stiftedes i Amsterdam på initiativ af fagbevægelserne i de neutrale lande, der under krigen havde kunnet opretholde en vis kontakt, en ny organisation (sædvanligt kaldet *Amsterdam-Internationalen*), omfattende faglige organisationer i 14 lande med ca. 18 mill. medlemmer. Organisationen fik fastere rammer end dens forgænger, bl. a. et antal fastlønnede funktionærer. En svækkelse betød det dog, at to af verdens største fagforeningssammenslutninger, i henholdsvis Sovjetunionen og U.S.A., ikke var med i samarbejdet. For U.S.A.s vedkommende ændredes dette forhold dog i 30'erne, da American Federation of Labor (A.F.L.) indtrådte i Internationalen.

Forholdet til Sovjetruslands fagbevægelse gennem årene forblev derimod det slettest mulige; denne organisation blev efter sin kongres i 1920 midtpunktet i den såkaldte „røde Internationale", der helt op til anden verdenskrig tog initiativet til de kampagner, som kommunistiske fagforeninger eller faglige grupper i alle lande iværksatte for at svække de „reformistiske" fagforeningers ledelser i deres forhold til medlemmerne, og som på en konference i Strassbourg i 1929 ligefrem udformede detaljerede retningslinier for virksomhed af denne art („Strassbourg-teserne"). Det var naturligt, at denne politik måtte sætte sig spor i forholdet mellem de to Internationaler.

Amsterdam-Internationalen udfoldede i tiden mellem de to krige en ikke ubetydelig virksomhed, i første række i form af støtteaktioner til konfliktramte medlemsorganisationer. Således modtog De samvirkende Fagforbund i Danmark under lock-outen i 1925 over 4 mill. kr. i støtte, og på samme måde modtog engelske fagforeninger økonomisk hjælp under storstrejken i 1926.

Også indsamlinger med andre formål iværksattes. I 1919 indsamledes således over en million gylden til nødlidende arbejdere i Wien, i 1921 over 2 millioner gylden til lindring af hungersnøden i Sovjetunionen og i slutningen af trediverne

skaffedes meget betydelige beløb til støtte for det republikanske parti i den spanske borgerkrig og senere til de spanske emigranter.

Støtten til de spanske republikanere viser, at Internationalen ikke indskrænkede sin virksomhed til det rent faglige, men også tog del i aktioner af politisk karakter. Dette understregedes yderligere gennem et ret snævert samarbejde med den Socialistiske Arbejder-Internationale, hvis medlemmer var de socialdemokratiske partier i en række lande, og gennem udsendelse af resolutioner vedrørende økonomiske og politiske stridsspørgsmål.

På denne baggrund må det formentlig ses, at endnu en tredie international faglig sammenslutning blev dannet på samme tid, nemlig en Kristelig Faglig Internationale med ca. 2 mill. medlemmer (hvoraf ca. 800.000 i Tyskland), der arbejdede i tilknytning til de pågældende landes katolske partier.

Fascismens og nazismens voksende indflydelse i Europa reducerede i betydeligt omfang Amsterdam-Internationalens medlemstal og betydning, og anden verdenskrig fuldbyrdede opløsningen.

Den sympati for Sovjetunionen, som krigen havde skabt i vide kredse i U.S.A. og Vesteuropa, og den fremherskende almindelige optimisme og trang til at gå nye veje gjorde det naturligt at forsøge at bygge bro over gamle modsætninger og danne *een* faglig Internationale omfattende alle landes fagorganisationer.

Forsøget herpå blev gjort med W.F.T.U. (World Federation of Trade Unions) — Verdenssammenslutningen af fagforeninger — oprettet i Paris i 1945, omfattende fagbevægelsen i 55 lande med 67 mill. medlemmer. I denne organisation var såvel de sovjetrussiske fagorganisationer som den amerikanske Congress of Industrial Organisations (C.I.O.) repræsenteret. Det andet amerikanske fagforbund, A.F.L., afviste derimod at deltage i sammenslutningen.

W.F.T.U.s øverste myndighed var kongressen, der samledes hvert andet år. Reglerne for afstemning i denne var affattet således, at de store landes fagforbundssammenslutninger fik en forholdsvis betydelig indflydelse, omend ikke helt i forhold til deres medlemstal; sammenslutninger med indtil 5 mill. medlemmer havde 1 stemme for hver 50.000 medlemmer, for medlemstal derudover var stemmetallet:

5—10	mill.	medlemmer	1	stemme	for	hver	100.000	medlemmer
10—15	—	—	1	—	—	—	200.000	—
over 15	—	—	1	—	—	—	400.000	—

Det var ikke uden betænkeligheder, at fagbevægelsen i en række vesteuropæiske lande indlod sig på dette eksperiment. Man havde stadig de bitre kampe i mellemkrigsårene i erindring, og efterhånden som den særlige stemning, hvori verdensfederationen som nævnt var startet, var ved at svinde, dukkede også betydelige vanskeligheder op.

Politiske modsætninger inden for W.F.T.U.

Med de politiske uoverensstemmelser i F.N. og mellem de fire store fulgte tilsvarende modsætninger i verdensfederationen. Repræsentanter fra de vestlige

landes fagforeninger søgte at klare vanskelighederne ved at pointere federationens rent faglige karakter. Dette synspunkt blev klart udtrykt af den engelske fagbevægelses leder, sir Walther Citrine, på det stiftende møde i Paris, hvor han bl. a. udtalte:

„Vi må se den kendsgerning i øjnene, at det er vor opgave at opbygge en *faglig* Internationale, en Internationale til gennemførelse af det praktiske daglige fagforeningsarbejde, til samordning af de forskellige landsorganisationers virksomhed og til sikring af praktiske resultater for de enkelte medlemmer. Jeg siger dette, fordi enkelte talere synes at nære den opfattelse, at opgaven er at skabe en *politisk* Internationale. .... Begiver vi os først ind i politikkens labyrint, vil Internationalen uvægerligt gå til grunde. Den vil splittes, fordi opfattelsen vedrørende politikkens mål, ønsker og metoder, såvel som vedrørende politikken som helhed er så stærkt afvigende, at de vil drage en skillelinie mellem vore organisationer .....".

Ved adskillige lejligheder førtes dog voldsomme diskussioner om storpolitiske problemer, og efterhånden mente de ikke-kommunistiske landes repræsentanter at kunne se en tydelig forbindelse mellem Sovjetunionens internationale politik og den stilling, verdensfederationens kommunistiske flertal ville tage til aktuelle spørgsmål i federationens navn.

Med Marshall-planens fremkomst indtrådte en kritisk situation, idet modsætningerne mellem Vest og Øst om dette spørgsmål var meget udprægede. Noget åbent brud blev der dog ikke tale om, idet federationen vedtog at stille medlemsorganisationerne frit i deres stillingtagen til planen. Mens de kommunistiske fagbevægelser iværksatte en voldsom kampagne mod planen, samledes repræsentanter for fagbevægelsen i de lande, der deltager i Marshall-samarbejdet (med undtagelse af de kommunistisk dominerede organisationer i Frankrig og Italien) til en konference i London, hvor man drøftede, på hvilken måde fagbevægelsen kunne tage del i dette samarbejde.

Organisatoriske stridsspørgsmål.

Selv om de politiske uoverensstemmelser naturligvis bidrog til at skabe en stadig voksende følelse af, at det efterhånden var meget lidt, federationens medlemmer var enige om, og at værdien af samarbejdet i høj grad kunne drages i tvivl, blev det dog uenigheden om løsningen af organisatoriske problemer, der bevirkede det endelige brud.

En hel del irritation opstod blandt de ikke-kommunistiske medlemmer over, at man mente at kunne konstatere, at fagbevægelsen i de af kommunisterne erobrede lande jonglerede med *medlemstallene*. Dette var ikke uden betydning, da disse tal som nævnt dannede basis for repræsentationen i kongressen og altså indvirkede på magtforholdet mellem de to hovedgrupper. Man henviste til, at fagbevægelsen i lande, hvor kommunisterne havde overtaget magten, og hvor fagbevægelsen var blevet indlemmet i statsapparatet, mødte frem med millioner af medlemmer, mens deres medlemstal før systemskiftet havde været langt mere beskedne.

Spørgsmålet om *de faglige sekretariater* fik bægeret til at flyde over og medførte, at først Englands og Hollands landsorganisationer og det amerikanske C.I.O. trådte ud, og at de øvrige vesteuropæiske fagbevægelser, som ikke var kommunistisk styrede, i hurtig rækkefølge fulgte efter.

De faglige sekretariater, der er sammenslutninger af organisationer i samme eller beslægtede fag i forskellige lande, er fagbevægelsens ældste internationale samarbejdsorganer. Deres antal var før krigen 26, og de største var transportarbejdernes, metalarbejdernes og minearbejdernes internationale sammenslutninger.

Straks ved verdensfederationens start var man enig om at søge at inddrage sekretariaterne i arbejdet. Men der var ikke enighed om deres placering. Nogle, heriblandt de britiske og skandinaviske repræsentanter lagde stor vægt på, at sekretariaterne bevarede deres uafhængighed, mens andre, i første række alle kommunistiske repræsentanter, nærmest anså sekretariaterne for overflødige og højst ville lade dem indtræde i federationen som underordnede administrationsorganer. Man enedes om et kompromis, som imidlertid afvistes af alle de betydende sekretariater, og herefter foreslog de britiske repræsentanter og C.I.O., at man skulle lade spørgsmålet „forpuppe" sig, indtil ændrede forhold gjorde det belejligt at tage sagen op igen.

Denne løsning synes verdensfederationens kommunistiske flertal ikke at have slået sig til tåls med; det har — efter de nu udtrådte organisationers opfattelse — underhånden arbejdet på at bringe sekretariaterne i opløsning ved at bruge den kommunistiske indflydelse i de enkelte nationale organisationer til at fremtvinge en udmeldelse af de respektive sekretariater og derpå følgende indmeldelse direkte i verdensfederationen.

Ifølge en beretning fra det internationale transportarbejderforbunds (I.T.F.s) rådsmøde i London, november 1947, forelå der udmeldelser fra flere organisationer heriblandt fra det franske sømandsforbund, der motiverede sin udmeldelse med misfornøjelse med I.T.F.s holdning over for verdensfederationen, hvori sømandsforbundet nu havde indmeldt sig.

Stillet over for, hvad man betragtede som et kommunistisk forsøg på at skabe en fuldbyrdet kendsgerning, besluttede som nævnt en række landsorganisationer at udtræde af verdensfederationen, der herefter kom til at bestå af fagbevægelserne i de østeuropæiske lande samt de kommunistisk ledede organisationer i Frankrig og Italien og enkelte andre lande.

Den nye Internationales forberedelse og start.

I juni 1949 samledes i Geneve repræsentanter for 38 faglige landsorganisationer og 12 enkeltstående fagorganisationer foruden repræsentanter for de faglige sekretariater og den kristelige fagforenings-internationale.

Man drøftede indgående muligheden for at etablere en international sammenslutning af fagforeninger, som var uafhængig af statsmagten og partierne. I debatten blev der udtrykt ønske om, at alle medlemsorganisationer skulle være ligestillet uanset deres størrelse, og at fagbevægelsen i Vesttyskland skulle være med i arbejdet.

Konferencen var af rådgivende karakter og forpligtede ikke deltagerne. Men der nedsattes et arbejdsudvalg, som skulle udarbejde forslag til statutter for en ny organisation. Udvalgets formand var belgieren *Paul Finet,* blandt medlemmerne var De samvirkende fagforbunds formand *Eiler Jensen.*

Starten fandt som nævnt sted i december, da 250 repræsentanter fra 53 landes fagorganisationer med ialt ca. 48 mill. medlemmer samledes i Londons County Hall for at drøfte de statutforslag, som det i Geneve nedsatte udvalg havde udarbejdet.

I diskussionen om betingelserne for optagelse af fagorganisationer i sammenslutningen behandledes bl. a. spørgsmålet om de kristelige fagforeningers adgang, og det blev besluttet, at disse foreninger kunne optages, såfremt de inden næste kongres i 1951 havde tilsluttet sig tanken om at oprette een fælles Internationale for alle frie fagforeninger og derfor var villig til at udtræde af den kristelige Internationale.

De betingelser, som en fagorganisation skal opfylde for at kunne optages, blev af Arthur Deakin fra den britiske fagbevægelse formuleret således:

„... på den ene side frihed for indblanding fra arbejdsgivernes side og på den anden side frihed til offentligt at kritisere den siddende regering og at udskifte regeringen efter de almindelige kendte forfatningsmæssige regler uden frygt for individuel forfølgelse ..."

Hermed er ikke blot fagbevægelsen i de kommunistiske lande udelukket, men tillige fagbevægelsen i visse sydamerikanske lande som Argentina og endvidere alle såkaldte „gule" fagforeninger, d. v. s. fagforeninger, der står under arbejdsgivernes indflydelse.

Sammenslutningens formål og love[1].

I I.C.F.T.U.s formålsparagraf udtales indledningsvis, at organisationens formål er „at forene de organiserede arbejdere i de frie og demokratiske fagforeninger verden over og at udgøre et middel til samråd og samarbejde mellem dem til fremme af de i organisationens love udtrykte mål."

Der opstilledes femten punkter, hvoraf de vigtigste er opretholdelse af fuld beskæftigelse, højnelse af levestandarden, støtte til fagbevægelsen i de såkaldt „underudviklede" lande og fremme af internationalt økonomisk samarbejde. På kongressen vedtoges iøvrigt en resolution mod Francostyret og en anden mod anvendelse af slavearbejdere i Sovjetunionen.

Organisationens øverste myndighed er kongressen, der afholdes hvert andet år.

De enkelte organisationers indflydelse på denne kongres er ikke blevet fastsat fuldstændig efter de retningslinier, som blev foreslået ved mødet i Geneve, og hvorefter de alle uanset størrelse skulle have samme indflydelse; men man har på den anden side hindret, at en enkelt eller nogle enkelte store organisationer kan dominere.

Ingen landsorganisation kan få flere end 10 repræsentanter, og en organisation med 500.000 medlemmer har f. eks. ret til 6. For de skandinaviske lande, med ca. 2 mill. medlemmer, giver ordningen ret til 16 repræsentanter. Der er

[1] Findes gengivet i den fulde ordlyd i De samvirkende Fagforbunds beretning for 1949.

således sikret de mindre nationer en ret betydelig medindflydelse, og dette er da også kommet tydeligt til udtryk ved valgene af ledelse.

Til præsident valgtes belgieren Paul Finet, til generalsekretær hollænderen J. H. Oldenbroek, der i mange år har været generalsekretær for den internationale transportarbejderunion. Vicepræsidenter blev: William Green (A.F. L., U.S.A.), Philip Murray (C.I.O., U.S.A.), Bernardo Ibanez (Chile), Eiler Jensen (Danmark), Leon Jouhaux (Frankrig), Arthur Deakin (Storbritannien) og Hans Böckler (Vesttyskland). Forretningsudvalgets medlemmer fordeler sig med 1 til Afrika, 3 til Asien og det mellemste Østen, 2 til Storbritannien, 5 til det øvrige Europa, 2 til Latinamerika, 4 til Nordamerika og 1 til Vestindien.

Den nye organisations muligheder.

Skal man forsøge at sige noget om, hvilke muligheder den nye organisation har, er der formentlig først grund til at nævne, at de største af de vanskeligheder, som W.F.T.U. tidligere havde at kæmpe med, er bortfaldet. Der findes vel politiske modsætninger mellem de lande, hvis fagbevægelser er repræsenteret i sammenslutningen, bl. a. mellem imperielandene og koloniområderne; men modsætningerne er ikke af så voldsom karakter som i verdensfederationen. Ifølge Eiler Jensens i et radioforedrag gengivne indtryk fra den stiftende kongres' debat var det „interessant og løfterigt" at se, at kolonifolk og repræsentanter for imperielandene kunne diskutere deres mellemværender og endda i vid udstrækning nå til enighed.

Om et så væsentligt punkt som retningslinierne for Europas og de uudviklede landes opbygning består der også stort set enighed. Det vil selvsagt være af den allerstørste betydning om landenes fagbevægelser kan koordinere deres bestræbelser for at styrke det økonomiske samarbejde mellem landene, f. eks. under Marshallplanen. Og for alle landes arbejdere vil det være af stor vigtighed, at man under en eventuel liberalisering af samhandelen gennem et samvirke mellem stærke fagorganisationer i alle betydende lande kan hindre, at den frie konkurrence udarter til et kapløb om at få arbejdslønnen ned. I den forbindelse er det ikke mindst af interesse at notere, at begge de store amerikanske fagforbund er med i Internationalen. Det er forøvrigt første gang i deres historie at de begge er med i en sådan sammenslutning *samtidigt*.

Også de organisatoriske vanskeligheder, specielt i forholdet til de faglige sekretariater, vil nu formentlig uden større besvær kunne overvindes, ikke mindst med Oldenbroek, der som nævnt er tidligere leder af de største faglige sekretariater, som generalsekretær.

Alt i alt kan det vist siges, at hvad den nye Internationale mangler i rent talmæssig størrelse i sammenligning med W.F.T.U., medens denne stod på sit højdepunkt, har den i fuldt mål vundet ved større ensartethed med hensyn såvel til politisk og økonomisk målsætning som til deltagerorganisationernes strukturelle opbygning. Der er vel nok en hel del sandhed i, hvad det svenske fagforeningstidsskrift „Fackföreningsrörelsen" skrev om W.F.T.U., da krisen var på sit højeste, at man ikke har meget ud af at organisere 70 mill. mennesker, når de ikke er fælles om noget som helst andet end de ydre organisatoriske rammer.

15. 5. 1951.

DE ENGELSKE PARLAMENTSVALG 1945 OG 1950

Af JOHN DANSTRUP

16.12. 1949 blev det engelske parlament hjemsendt på juleferie indtil 24. januar. I mellemtiden besluttede Attlee-regeringen at udskrive de længe ventede valg. 11.1. meddeltes det, at underhuset ville blive opløst 3.2., og valgene fastsattes til 23.2.

Dermed var det parlamentsarbejde afsluttet, som begyndtes i sommeren 1945, endnu før den 2. verdenskrig var afsluttet. 1945-parlamentet er blevet sammenlignet med det berømte reformparlament af 1832, som gennemførte borgerstandens politiske sejr og beredte vejen for liberalismens epoke. 1945 skulle betyde en ny omvæltning på langt sigt, arbejdernes sejr, som var begyndelsen til socialismens tidehverv i England. Herimod er det fremhævet, at een valgsejr, den være nok så stor, intet viser på langt sigt, og at sejren i 1945 var resultatet af så ekstraordinære omstændigheder, at den kun kunne tages som udtryk for en øjeblikkelig konjunktur.

Set udfra fordelingen af både stemmer og mandater betød 1945-valget uden tvivl en omvæltning. *Arbejderpartiet* vandt 393 mandater af 640, mod tidligere 166, altså mere end det dobbelte af resultatet ved det forudgående valg i 1935. Dertil kom, at *Det uafhængige Arbejderparti* (*I.L.P.*) vandt 3, det i 1942 stiftede *Common Wealth* 1 og *Kommunisterne* 2. De *Konservatives* repræsentation blev næsten halveret, fra 361 til 189, hvortil kom 9 *Ulster-Unionister* (*U.U.*), 2 *Nationale* og 13 *Liberal-Nationale*. Mod en socialistisk front på *399*, omtrent $^2/_3$ af underhuset, stod således en konservativ front på kun *213*. Imellem dem befandt sig *Det liberale Parti,* hvis mandattal faldt fra 20 til 12, endvidere 14 uafhængige og 2 irske nationalister. Kun to gange i den nyere historie har de Konservative haft en svagere repræsentation i underhuset, i 1832 og 1906, hvor det begge gange blev indledning til nye epoker i engelsk lovgivning.

Stemmetallene viste langt mindre svingninger end mandattallene. Forskellen fremkom som sædvanlig på grund af det særlige engelske valgsystem med enkeltmandskredse, hvor kun den kandidat, der opnår det højeste stemmetal i kredsen, får sæde i underhuset. Selv for stemmetallene var svingningerne meget betydelige. Arbejderpartiet, I.L.P. og Common Wealth opnåede 12.2 mill. stemmer (48,6 % af de afgivne stemmer) mod 8,3 mill. i 1935; de Konservative med støttegrupper (U.U., Nat. og Lib.-Nat.) 9,96 mill. (39,9 %) mod 11,7 mill. For hele Det forenede Kongerige betød det en svingning på *12* % (gennemsnit af Labourgevinster og konservative tab sammenlagt) mellem de to

største partier og deres støttegrupper. De største svingninger fandt sted i *London* (17½ %), Londons omgivelser i *Middlesex* (18½ %), nordl. *Surrey* (17½ %) og nordvestl. *Kent* (22 %), endvidere i storbyerne *Birmingham* (23 %), *Portsmouth, Southampton* og *Plymouth* (gnmsn. 18 %), i de *vestlige Midlands* (20 %) og de *sydlige grevskaber, Berkshire, Dorsetshire, Hampshire, Oxfordshire* og *Wiltshire* (gnmsn. 14½ %). Det viser sig her at de største stigninger fandt sted i en række mellemstandsområder. De mindste svingninger fandt sted i de mange *rekreationsbyer* langs kysterne (8½ %), i *Skotland* (Højlandet 5 %, Lavlandet 8½ %, Glasgow 2½ %) og i *Wales* udenfor de sydlige arbejdercentrer (4½ %). I landdistrikterne gik Labour mange steder overraskende frem, selv om dets støttepunkter så tydeligt var storbyerne — Birminghams omvendelse fra den konservative Chamberlaintradition vakte den største opsigt af alle resultater — og industriegnene, i Midlands, sydlige Lancashire, Yorkshires West Riding, Durham, Clydeside og Sydwales.

Det er rigtigt, at der var mange ekstraordinære årsager til svingningens størrelse. Den normale pendulsvingning fra et parti til dets modpart havde ikke kunnet finde sted under krigen, og tendensen til arbejderfremgang havde været tydelig allerede i 1935 da Labour efter de ødelæggende nederlag i 1931 havde tredoblet sin styrke. Med krigstidens tiårige parlament og politiske borgfred var denne bevægelse holdt kunstigt tilbage, undtagen gennem Common Wealths fremgang, og slog så meget voldsommere igennem i 1945. I mange kredse opstillede liberale kandidater ikke, og det antages, at mange liberale stemmer dèr gik til Arbejderpartiet. Vælgerne under 30 år havde aldrig stemt før, og af dem var 2,9 mill. soldater, hvoraf 1,7 mill. stemte; også herfra antages Labour at have fået et antageligt tilskud. Dertil kom, at de konservative valgorganisationer, i modsætning til Labours, havde været opløst eller var desorganiseret. Churchills uheldige start af valgkampagnen gennem sin Gestapotale i radioen synes også at have haft en øjeblikkelig virkning.

Alt dette tilsammen giver dog langtfra nogen fyldestgørende forklaring på 1945-valget. Kampen om vælgerne førtes først og fremmest på sociale og økonomiske spørgsmål, og her fandtes strømninger af mere langtrækkende karakter. Krigens økonomiske og sociale nivellering og omskiftelser havde åbnet mellemklassens øjne for det engelske samfunds mægtige sociale problemer. Efter et kommissionsarbejde, der var beordret igangsat af koalitionsregeringen, afgav den liberale *Beveridge* i november 1942 sin plan for gennemgribende socialreformer, og i 1944 offentliggjorde han sin *Full Employment in a Free Society,* hvor han brød med den gamle liberale ejendomsopfattelse og foreslog nationalisering af produktionsmidler, hvis hensynet til beskæftigelsen gjorde det nødvendigt. Allerede 1942 indførte regeringen *produktionskomiteer* i industrien, 1944 gennemførtes den omfattende *Education Act* af den konservative undervisningsminister *R. A. Butler,* i maj samme år udsendtes en hvidbog om planer for fuld beskæftigelse efter krigen, og i 1945 gennemførte den kortvarige konservative regering *Family Allowances Act.* Det var således klart, at tanken om *velfærdsstaten* var ved at bryde afgørende igennem i det engelske samfund. Den gik igen i alle partiers valgprogrammer i 1945, og om den stemtes der. Valget mellem partierne bestod mere i, til hvem man nærede størst tiltro om en effektiv gennemførelse, og dertil kom, at skillelinjen mellem partierne frem-

gik af, i hvilket omfang, med hvilke midler og til hvilket formål, de bekendte sig til velfærdsstaten.

I sit program, *Let Us Face the Future,* krævede Arbejderpartiet, at de sociale reformer og genopbygningen skulle sikres og suppleres med økonomisk statskontrol og nationalisering af public utilities som gas, elektricitet, jernbane- og en del af biltrafiken, af Bank of England som en af hovedkanalerne for kontrol med pengevæsenet, og af to af Englands fundamentale erhverv, kulminedriften og jern- og stålfabrikationen. Labour ønskede større lighed i samfundet, en gradvis overgang til en „Socialist Commonwealth of Great Britain". Der var indenfor partiet uenighed om, hvad man konkret skulle lægge deri, enten fuld overtagelse af produktionsmidlerne, som det gamle program fra 1. verdenskrig krævede, eller en mere moderat ordning. 1945-programmet var til trods for sit sprog udtryk for det sidste. De nævnte nationaliseringer blev praktisk begrundet efter hvert erhvervs særlige forhold, og hovedkriteriet var økonomisk og kun indirekte socialt, deres *effektivitet.*

Mod Labours konkrete femårsplan havde de Konservative vanskeligt ved at sætte noget af samme slagkraft. I *Mr. Churchill's Declaration of Policy to the Electors* lovede partiet ganske vist vidtgående sociale reformer, men ville ikke binde sig så konkret som Labour. Statskontrol og nationalisering under de former, Labour foreslog, var direkte rettet mod de mest indflydelsesrige grupper bag det konservative parti og afvistes som udtryk for ønsket om at gennemføre den rent socialistiske stat. Det var tydeligt, at partiet herved lagde deres modstand for hårdt op; Gestapotalen var udtryk for det samme, og ansvaret herfor måtte først og fremmest lægges på lord *Beaverbrook,* direktøren for The Financial Times, *Brendan Bracken,* og Churchill selv. Endog kommunisterne gjorde i deres *Policy Leaflet No. 1* store indrømmelser til det privatkapitalistiske system, og kun *I.L.P.* og *Common Wealth* gik ind for fuld overtagelse af produktionsmidlerne. Labour opnåede ved sin moderation store fordele overfor vælgerne. Den tog i nogen grad luften ud af den kraftige konservative modpropaganda, og den gjorde det vanskeligt for de *Liberale* at opstille et selvstændigt program. De liberale forslag til socialreformer var overtaget af de øvrige partier; den gamle kamp for erhvervsfrihed figurerede på fremtrædende plads i det konservative program, og gennem deres modstand mod samfundsskadelige *monopoler* måtte de Liberale godkende så godt som alle konkrete nationaliseringsforslag fra Labour.

Valgmødernes og valgets forløb viste, at kravet om velfærdsstaten havde sejret i den engelske befolkning, og at næsten halvdelen af alle, der afgav deres stemme, nærede størst tillid til, at Labour ville og kunne gennemføre de sociale reformer og den nødvendige genopbygning efter krigen; ikke alene partiernes optræden under og efter krigen, men også forholdene efter 1. verdenskrig og under de økonomiske kriser havde bestemt dem. Andre slutninger af generel karakter tillod valget ikke med sikkerhed at drage. Det rejste i stedet selv nye spørgsmål; hvor meget af de 12 %'s stigning skyldtes en engangskonjunktur? Hvordan ville en forøget liberal deltagelse have påvirket stillingen? På hvilken principiel basis kunne Labour videreudvikle sin politik? Først ved det næste valg kunne man komme svarene på sådanne spørgsmål nærmere.

Parlamentet 1945—50 oplevede den mest omfattende lovgivningsvirksomhed

i engelsk historie. Af sociale reformer og nationaliseringer forte regeringen sine løfter igennem til lov og bragte dermed England op blandt de førende velfærdsstater. Indenfor den økonomiske politik vedligeholdt og udbyggede regeringen den offentlige kontrol med investering, produktion, afsætning og arbejdsforhold. Boligbyggeriet tog et sådant opsving, at man regner med, at boligunderskudet nogenlunde skulle være dækket i 1951, samtidig med, at huslejerne er holdt nede ved tilskud og lejestop. Industriproduktionen steg med 26 % fra 1946, eksportvolumen med 50 % i forhold til 1938 og importen blev nedskåret med mellem 16 og 24 % i samme forhold. I bytteforholdet med den vestlige halvklode blev Englands stilling langsomt forbedret, men et betydeligt underskud eksisterer stadig, og en vigtig forudsætning for såvel denne bedring som genopbygningen iøvrigt har været amerikanske og canadiske lån samt Marshallhjælpen; den foregik tillige under alvorlige kriser i Englands finansielle stilling, som konvertibilitetskrisen i 1947 og devalueringskrisen i 1949. Under genopbygningen nåede man så nær fuld beskæftigelse som vel muligt, idet arbejdsløshedsprocenten ikke har oversteget 3 %. Op til 1949 var kun 8½ mill. arbejdsdage gået tabt ved strejker mod 157 mill. i det tilsvarende tidsrum efter 1. verdenskrig. Gennem direkte støtte til landbruget, subsidier på vigtige næringsmidler og ved rationeringer sikrede man „fair shares for all".

I imperiepolitiken gennemførtes Indiens, Pakistans og Ceylons frigørelse som dominions, Burma udtrådte helt af Commonwealth, Eire løsrev det sidste bånd, og mandatet over Palæstina ophævedes. I koloniriget begyndtes i forhold til de begrænsede engelske efterkrigsressourcer betydelige politiske og økonomiske reformer. I udenrigspolitiken måtte udenrigsminister *Bevin* hurtigt opgive at føre den socialistiske politik, han under og efter krigen havde skitseret; Englands svaghed og den kolde krigs udvikling gennemtvang en politik, som i de fleste tilfælde intet havde at gøre med regeringens partifarve. England indtrådte i det nærmeste samarbejde med Europa og Nordamerika, som endnu er set i „fredstid", gennem fransk-engelsk alliance, militær værnepligt, Vestunion, Europaråd og Atlantpagt samt gennem organisationen for europæisk økonomisk samarbejde.

I denne situation havde den konservative opposition en yderst vanskelig stilling. Det alvorlige valgnederlag havde rystet den, og det varede lang tid, førend den kunne begynde effektive angreb på regeringen. Churchills ledelse i det daglige parlamentsarbejde var ofte et alvorligt problem for gruppen, men det var heller ikke muligt at rejse angreb af principiel karakter med større offentlig tilslutning, før man nåede frem til jern- og stålnationaliseringen og debatterne om den finansielle politik. Oppositionen angreb regeringens mangel på evne til at bremse den stigende inflationsbevægelse, det overordentlige skattepres, fejlagtig administration af de nationaliserede virksomheder og fejl og svagheder i det uhyre kontrolapparat. De konservative hævdede, at man med jern og stål var nået udover grænsen for Labours eget kriterium for nationalisering, effektiviteten, og krævede, at loven udsattes til efter nyvalg, efter at Labour dermed var tvunget til påny at eftertænke og gøre rede for formålet med nye nationaliseringer. På den anden side kunne man ikke komme udenom de store stigninger i produktionen, eksport og beskæftigelse samt arbejdsfreden, selv om det nok så ofte kunne påvises, at de for en stor del skyldtes faktorer, der lå uden-

for regeringens rækkevidde. Selv i den økonomiske politik var regeringen og oppotion ikke principielt uenige om statsstøtte til erhverslivet, statsgaranterede priser, told- og administrative beskyttelser, og det samme gjaldt i endnu højere grad udenrigspolitiken, hvor regeringen længe måtte kæmpe mod sin egen venstregruppe med støtte af de Konservative og til sidst måtte udelukke de mest yderliggående. Parlamentsarbejdet havde i praksis nærmet partierne til hinanden på mange punkter; oppositionen under indtryk af valgnederlag og folkestemning, regeringspartiet under indtryk af administrationens erfaringer. Under forhandlinger mellem parterne om reform af overhuset nåede man til enighed på næsten samtlige punkter, før de sprængtes på dagspolitiske problemer. Begge parter vidste, at de største økonomiske vanskeligheder kunne ventes forude, og med den viden forberedte de sig til valget 23.2.

Valgterminen i februar syntes på forhånd ugunstig for regeringen, da dårligt vejr erfaringsmæssig holdt flere Labourvælgere tilbage, især på landet. Regeringen turde imidlertid ikke vove forsøget, sålænge chok'et over devalueringen i september ikke havde sat sig. Gallupundersøgelser havde i efteråret vist en stærk svingning til højre under krisen, men hen under vinteren begyndte stemningen at svinge tilbage igen. På den anden side ville man heller ikke vente til senere, hvor man ikke kunne overskue den økonomiske udvikling. Årsskiftet havde yderligere bragt en bedring i landets finansielle stilling, delvis som det første gunstige resultat af devalueringen. Man kunne let komme for sent med valget. Labour havde siden 1945 nået en politisk rekord, idet regeringen ikke havde tabt et eneste af sine mandater i 52 suppleringsvalg, men majoriteten i stemmer havde været stadig synkende i forhold til 1945-valget, og både *New Zealands* og *Australiens* arbejderregeringer var faldet ved valgene i november og december 1949. En række nye faktorer, udover de politiske, gjorde det vanskeligt at beregne valgchancerne og at finde et grundlag, hvorpå man kunne sammenligne med 1945-valget:

Mens Labour og Konservative opstillede i så godt som alle valgkredse ligesom i 1945, havde de liberale besluttet at gøre en ekstra anstrengelse for at nå et politisk come-back, om ikke andet da som tungen på vægtskålen mellem de to ledende partier ligesom i 1924 og 1929. De opstillede derfor i 475 af 625 kredse, det største antal siden 1929-valget, og ingen kunne sige, hvor stærkt de ville påvirke stemmefordelingen. De 2,9 mill. stemmeberettigede soldater fra 1945 var atter overgået til det civile liv. Endvidere mødte de konservative med en valgmaskine af antagelige dimensioner, reorganiseret og effetiviseret under lord *Woolton* med nye store fonds til rådighed. Endelig kom betydelige valgtekniske ændringer, som var gennemført ved *Representation of the People Act 1948* og et nyt valgregister fra 1949, og af hvilke de vigtigste var følgende: a. Underhusets antal af medlemmer nedsattes fra 640 til 625. b. 88 % af alle valgkredse blev ændret eller omlagt, således at de alle blev rene enkeltmandskredse, og at vælgertallet blev mere ligelig fordelt; derved mistede f. eks. Storlondon 19 af sine 62 kredse, mens engelske boroughs gik op fra 216 til 248 og engelske grevskabskredse gik ned fra 232 til 215. c. Særlig repræsentation i underhuset blev ophævet; derved mistede Londons City sine to repræsentanter, universiteterne deres tolv. d. En kraftig begrænsning af brug af motorkøretøjer blev gennemført, fordi den mentes at favorisere de Konservative. e. Valgudgifterne for de enkelte

kandidater blev stærkt nedskåret. Mens alle disse ændringer gjorde det vanskeligt at bringe forudsigelser om valget i februar, betød omlægning og ophævelse af kredse, at det også bagefter i mange tilfælde var umuligt at bedømme resultaterne i de enkelte kredse udfra en sammenligning med 1945-valget.

Partiernes valgpropaganda bekræftede det indtryk af tilnærmelse, som parlamentsarbejdet efterhånden havde skabt på væsentlige punkter. Arbejderpartiets manifest *Let Us Win Through Together,* udsendtes 18.1. Det gik tilbage til det større program, *Labour Believes in Britain,* som var offentliggjort 12.4. 1949 og vedtaget på partiets *Blackpoolkonference* 6.10. s. å., og hovedpunkterne var: Fuld beskæftigelse og fortsat genopbygning; fortsat støtte til forbedring af landbrugets drift og boligvilkår, sikring af dets marked med garanterede priser, forbedring af landarbejdernes kår; større hjælp til de gamle, især ved alderdomsboliger, og til de unge gennem skolebyggeri og bedre uddannelsesvilkår; opretholdelse og udbygning af kontrolsystemet til fortsat økonomisk ekspansion og sikring af „fair shares for all"; rationalisering og effektivisering af de nationaliserede virksomheders administration; nationalisering af vandforsyning, sukker- og cementindustrierne; undersøgelse af den kemiske industri med eventuelt nationalisering for øje; undersøgelse af skibsbygningsindustrien gennem et development council af arbejdsgivere, arbejdere, funktionærer og neutrale specialister for at sikre fortsat produktion og beskæftigelse; overgang til kooperativ drift af væsentlige dele af det private forsikringsvæsen; fortsættelse af statsimport af kød, og mere offentlig kontrol med torvehandelen med frugt og grøntsager. Både aprilprogrammet og manifestet erklærede, at det private erhvervsliv fortsat skulle spille en vigtig rolle. De foreslåede nationaliseringen begrundedes nu udfra *monopol*kriteriet; en i 1948 nedsat monopolkommissions undersøgelser ville blive afgørende for den videre politik. Hermed var begrundelsen for nationalisering taget ud af sin gamle sammenhæng i planerne for en socialistisk samfundsordning og flyttet over i den borgerlige politik som hos de liberale. De nationaliserede industrier skulle virke som fremskudte forter til statens bekæmpelse af kommende arbejdsløshed. Grundlaget for dette program var udarbejdet af de moderate ledere med *Morrison* i spidsen, og det var allerede klart på efterårskonferencen, at de ville få det afgørende ord i valgkampen. Morrison udtalte 8.10. i sit forsvar for programmet, at der var tale om en demokratisk socialisme, hvis mål var „fred, stigende levestandard, fuld beskæftigelse, større lighed, social retfærdighed og aktivt demokrati".

En uge senere, 25.1., udsendte de Konservative *This is the Road.* De havde haft lejlighed til at revidere konservatismens program udfra efterkrigstidens erfaringer, og også her havde de moderate, under *Eden,* haft det afgørende ord. Manifestet gik tilbage til et større program, *The Right Road for Britain,* som udsendtes 23.7. 1949, og dette støttede sig atter på tre komiteers arbejde. De to havde været ledet af den tidligere nævnte reformist, *R. A. Butler,* og havde 11.5. 1947 udsendt *The Industrial Charter* om konservativ industri- og byarbejderpolitik, og 26.6. 1948 *The Agricultural Charter* om landbrugspolitiken. Den tredje komite havde under lord *Tweedsmuir*'s ledelse udsendt et omfattende program for imperiepolitiken 25.6. 1949. Under store vanskeligheder med de ældre i partiet, som nåede helt op til forholdet mellem Churchill og

Eden, havde man i disse programmer søgt at tilpasse konservatismen til den ny situation, og denne politik var blevet godkendt på partiets konference i *Earl's Court* i London 12.—14.10. 1949.

Også konservatismens program havde bevæget sig mod midten: Fuld beskæftigelse, social tryghed og boligbyggeri var de vigtigste programpunkter; Labours socialreform skulle bibeholdes i princippet, og man lovede klækkelige forhøjelser af de forskellige satser som en erstatning for påtænkt ophævelse af de store subsidier på næringsmidler; rationeringer, pris- og huslejekontrol skulle opretholdes sålænge det var nødvendigt for at sikre „fair shares for all"; fagforeningerne fik løfte om fri forhandlingsret så snart som muligt, og landbruget garanterede priser samt finansiel og anden støtte. De konservative betonede stærkere udenrigspolitiske problemer end den siddende regering og lagde større eftertryk på Commonwealth-samarbejdet, men var heller ikke her principielt forskellig fra Labours politik.

I dette program, først og fremmest i de sociale afsnit, konkurrerede de Konservative nu stærkt med Labour. Den vigtigste forskel var deres stærkere betoning af det private initiativ og fri foretagsomhed indenfor statsbeskyttelsen, og deres stærkeste angrebspunkter var skattepolitiken, pris- og lønstigningerne, de store statsudgifter, først og fremmest gennem subsidierne, og bureaukratiets ineffektivitet. Man lovede at standse nationaliseringen, ophæve jern- og stålloven og bringe dele af trafik og transport, undtagen jernbanerne, tilbage til privat drift; de øvrige nationaliseringer ville derimod blive opretholdt.

Med de to største partiers bevægelse mod midten var vilkårene for de Liberale endnu vanskeligere end i 1945. De udsendte 5.2. deres manifest, som karakteristisk nok hed *No Easy Way*. Dermed hentydedes til manifestets klare og saglige redegørelse for Englands vanskelige situation, som gjorde partiet ære, men som på forhånd kunne antages ikke at ville skaffe mange stemmer. Kravene om fuld beskæftigelse, omfattende boligbyggeri, støtte til landbruget og fair shares delte det med de øvrige partier. Nedskæring af statsudgifterne, især til subsidier, ophævelse af jern- og stålloven og af vejtransportens nationalisering, samt kravet om friere erhvervsliv delte det med de Konservative, mens kampen mod monopolerne, eventuelt i form af nationalisering, nærmede det til Labour. Kun i kravene om pristalsbestemte socialydelser, ophævelse af værnepligten og indførelse af forholdstalsvalgmåden mødte man helt selvstændige større programpunkter. Resten var i tidens løb i princippet blevet overtaget af de andre partier. Det liberale manifest var ikke meget forskelligt fra partiets 1945-program; da de Konservative var rykket et stort stykke til venstre siden den tid, blev den liberale propaganda derved mere konservativ i 1950. Dette følte s også stærkt af de Konservative, som anvendte megen energi på kampen mod de Liberale og endog anvendte det liberale navn på en måde, som førte til sammenstød mellem partiførerne.

Til gengæld virkede det, som om *Kommunisterne* var nået længere til venstre, fordi også Labour havde bevæget sig nærmere midten. Alligevel havde også de gjort bevægelsen med. På en række punkter overbød *Communist Design for Britain,* udsendt 20.1., Labour ved at kræve generelle lønforhøjelser styrkelse af fagforbundene, kraftigere beskatning af de rige, prisnedsættelse, højere sociale

satser, kortere arbejdstid, nedskæring af værnepligten og nationalisering af stål, skibsbygning, maskinindustri, konservesfabrikation, kemisk industri, bygningsindustri, havne og jord. Man foreslog en socialistisk udenrigspolitik, som i sin tid Labours venstregruppe placerede sig som en venstrefløj af den samlede arbejderbevægelse og krævede en folkefrontsregering, „baseret på en kæmpende forenet arbejderbevægelse og med kommunistiske repræsentanter". Heri lå kommunisternes bevægelse mod midten.

Den tilnærmelse, der på den ene eller den anden måde var foregået mellem partierne i deres praktiske forslag, medførte, at man i februar måneds direkte valgpropaganda overdrev forskellene bagom valgprogrammerne og i højere grad koncentrerede sig om fortidens modsætninger. Fra Labour henvistes stadig til 20'ernes elendighed og den konservative kapitalismes farer; fra de Konservative udnyttede man den 1. verdenskrigs arbejderprogram om fuld socialisering af samfundet og mente at finde beviser på den samme plan i løsrevne udtalelser af sir *Stafford Cripps* ved et møde i *Bristol* 11.2. og af *Attlee,* som de var blevet gengivet af en amerikansk journalist fra en privat samtale. Denne fremgangsmåde blev kraftigt tilbagevist og løb efterhånden ud i sandet; hverken kapitalist- eller socialistrædselen havde rigtig sangbund udenfor de faste grupper, der stemte traditionelt for de to partier. Valgmøder og radiotaler afslørede tværtimod gennem larmen, hvor meget nærmere man var kommet hinanden i kampen om „de flydende stemmer" mellem partilejrene. Man samledes i kamp mod monopolerne, ligefra Churchills store tale i *Wolverhampton* 22.7. 1949 til *Morrisons* radiotale 4.2. 1950 („privat foretagsomhed må frigøres for monopolerne") og *Attlees* afsluttende radiotale 18.2., hvor fremtidige nationaliseringsplaner kun omtales med een sætning: „og hvor det er nødvendigt, vil vi omforme privat monopol til offentlig tjeneste". Nationalisering spillede en yderst ringe rolle ved valgmøderne; der var ingen udbredt interesse for spørgsmålet hos vælgerne. Den direkte kontakt med dem tvang til endnu større forsigtighed overfor konkrete fremtidsplaner end i de udsendte programmer. I den sidste måned før valget viste de forskellige markedsundersøgelser, hvor tæt de to ledende partier lå i vælgernes sympati, i begyndelsen af februar 44—45 % for Labour, 42,5—45 % for de Konservative. Enthusiasmen var meget vanskelig at opflamme, derom vidnede alle rapporter fra agenterne ude i kredsene. Møderne var langt svagere besøgt end i 1945, og interessen for principielle mål endnu mindre end dengang; spørgsmål om boligsituationen og leveomkostningerne dominerede. Derudover aflyttedes radioen flittigt, og det bidrog yderligere til at affolke mødesalene.

Allerede 24.2. var valgets resultat i det store og hele klart; kun fra kredse på de nordlige øer og fra et omvalg i Manchester manglede resultater indtil 10.3.

Fordelingen af mandater gav et indtryk af, hvor hård kampen havde været mellem de store partier. Labour så sit store flertal af næsten $^2/_3$ af underhuset reduceret til lige ved halvdelen, 315 af 624; de Konservative med støttegrupper steg til 298. De Liberale gik tilbage til 9, Irske Nationalister opnåede 2 som tidligere og Kommunisterne mistede deres to mandater. Svingningen mellem Labour og Konservative forekom mest i det egentlige England. I London havde Labour (inkl. det tidligere I.L.P. og Common Wealth) tabt 17 af sine 48 mandater, først og fremmest p. gr. a. kredsomlægningen, og de Kon-

Fordeling af mandater 1945 og 1950.

Socialister	1945	1950	Centrum	1945	1950	Konservative	1945	1950
Arbejderpart. . .	393	315	Liberale	12	9	Konserv. + U.U.	198	281
I.L.P.	3		Uafhængige,			Nationale	2	
Common Wealth	1		inkl. Speaker . .	14	1	Nat.Lib., Kons.		
Kommunister . .	2		Irske Nation. . .	2	2	Lib., Lib.Kons. .	13	17
Ialt . . .	399	315		28	12		213	298

servative havde mistet 1 af deres 13. I de engelske boroughs, der endog var sat op fra 216 til 248, gik Labour ned fra 173 til 151, mens de Konservative mere end fordoblede deres mandater, fra 42 til 96. I de engelske grevskabskredse, der først og fremmest rummede de rene landkredse, gik Labour tilbage fra 111 til 69, mens de Konservative steg fra 113 til 144.

Mandattallene var af øjeblikkelig betydning, fordi de afgjorde styrkeforholdet i underhuset og dermed regeringsdannelsen. Her stod Labour med et knebent flertal på 8 mandater overfor oppositionen, da de irske nationalister ikke ønskede at tage sæde i Westminster som protest mod Irlands deling. En analyse af stemmetallene er imidlertid vigtigere til bedømmelse af vælgernes reaktion og partiernes stilling i befolkningen. Tallet af stemmeberettigede var siden 1945 steget fra 32,8 til 34,3 mill., og af afgivne stemmer fra 24,98 til *28,77 mill.*, d.v.s. at valgdeltagelsen mod forventning var steget fra 76,0 % til *84,1 %*. Labour satte sit stemmetal op fra 12,2 (inkl. I.L.P. og C.W.) til *13,3 mill.*, de Konservative med støttegrupper fra 9,96 til *12,5 mill.*, og det Liberale fra 2,2 til *2,6 mill.* Kommunisterne gik tilbage fra 102.780 til *91.815*. Det betyder, at Labours andel af det samlede stemmetal gik tilbage fra 48,6 % til *46,4 %*, en nedgang på *2,2 %*. Den konservative andel gik op fra 39,9 % til *43,5 %*, altså med *3,6 %*. De Liberale gik op fra 8,9 % til *9,1 %* (i de kredse, hvor de opstillede, dog 11,9 %), mens Kommunisterne gik ned fra 0,4 % til *0,3 %*.

Svingningen mellem de to store partier var således langt mindre end i 1945, kun *2,9 %* mod 12 %. Denne svingning var imidlertid ensbetydende med, at de kom til at stå omtrent lige i mandattal, og for en gang skyld udtrykte forholdet mellem mandattallet derfor nogenlunde forholdet mellem deres stemmers andel af det samlede stemmetal. Systemets ulighed, set udfra forholdstalssynspunkt, fremgår imidlertid klart af de Liberales skæbne. Med 9,1 % af det samlede stemmetal opnåede de kun 1,4 % af mandaterne. Havde de tre ledende partier fået deres mandater fordelt i direkte forhold til forholdet mellem deres stemmetal, ville Labour, Konservative og Liberale have fået henholdsvis 290, 271 og 57 mandater, hvorved de Liberale i underhuset havde opnået den stærke stilling som tungen på vægtskålen, som de havde kæmpet for. I stedet fik de 9. Så hård er den engelske valgordning mod selv et landsomfattende parti, der kun i de færreste kredse har kunnet få det største antal stemmer.

En lignende analyse af stemmetallene i de tre store grupper af kredse i selve England giver på samme måde et klarere billede af valget. I London

Fordeling af stemmer 1945 og 1950.

	1945	1950
Arbejderpartiet	11,992,292	13,295,736
I.L.P.	46,679	
Common Wealth	110,634	
Kommunister	102,780	91,815
Konservative og Unionister	9,058,020	11,518,360
Nationale	142,906	
Nat.Lib., Kons.Lib., Lib.Kons.	759,883	983,623
Liberale	2,245,319	2,621,489
Irske Nationalister	148,078	93,421
Uafhængige og andre (inkl. Speaker, irske Labour, skotske og walis. Nationalister)	382,358	165,033
Ialt	24,978,949	28,769,477

opnåede Labour og Konservative henholdsvis 72,1 og 27,9 % af mandaterne, men i stemmer stod de nærmere hinanden, med 51,8 og 39,6 %, hvilket vil sige, at der kun var sket en forskydning siden 1945 på 4,35 %. I de engelske boroughs var svingningen i mandattal 18,5 %, men stemmerne svingede kun 4,5 %; Labour fik 60,9 % af mandaterne med 48,3 % af stemmerne, de Konservative 37,1 % af mandaterne med 38,8 % af stemmerne. I de engelske grevskabskredse forekom en svingning i mandater på 17,4 %, men i stemmer kun 2,9 %; med 42,7 % af stemmerne fik Labour 32,1 % af mandaterne; med 44 % af stemmerne fik de Konservative 64,2 % af mandaterne. En overvægt i stemmer på 1,3 % gav de Konservative dobbelt så mange landrepræsentanter som Labour.

Efter denne samlede analyse er det af interesse at analysere de ledende partiers stilling i de vigtigste dele af Det forenede Kongerige.

Større områder med Labourflertal:

I *Storlondon* (inkl. nærmeste forstæder) opnåede Labour 47,2 % af stemmerne mod 53,5 i 1945 og 41,8 % i 1935 (Kons. 43,1, 37,3 og 54,8 %). Dets hovedstyrke ligger i de store arbejderkvarterer i øst og nordøst, samt i en bue af lignende områder fra syd for Themsen til de nordvestlige distrikter. Herfra kommer ledende politikere indenfor det moderate centrum, *Attlee, Bevin, Morrison, Isaacs, Charles Key* og en lang række fagforeningsfolk og funktionærer. I *Sydengland* findes kun isolerede støttepunkter i og omkring de store byer og få industricentrer, Southampton, Plymouth, Reading, Falmouth, Gravesend og i sydvest Bristol og Gloucester; fra disse områder kommer bl. a. en række mere radikale medlemmer af partiet som kassereren i Fabian Society *Ian Mikardo* og de to ledende skikkelser fra Common Wealth, *R. Mackay* og sir *Richard Acland,* endvidere sir *Stafford Cripps.*

Labours styrke tiltager først, når man bevæger sig nordpå til industriområderne i *Midland*'s grevskaber, fra The Black Country i det sydlige Stafford-

Fordeling af kredsene i Storlondon ved valgene 1950.

shire med Birmingham, West Bromwich og Wolverhampton til kul- og industriområderne i det nordlige Warwickshire omkring Coventry, og fra Leicestershire til Nottinghamshire med Nottingham, Derbyshire med Derby og nordlige Staffordshire med Stoke-on-Trent. I The Black Country opnåede Labour 53,9 % (÷ 3,4 %. Kons. 39,7 = + 2,2 %), i de østlige Midlands 50,9 % (÷ 2,4 %. Kons. 38,9 = + 1,9 %) og i de nordvestlige Midlands 48 % (+ 0,3 %. Kons. 46,6 = + 3,8 %). Det betydningsfuldeste resultat i Midlands var atter Birminghams stilling; Labour vandt 1945 10 af byens 13 mandater, og 1950 mistede de kun et af de 10. Fra Midlands kommer foruden fagforeningsrepræsentanter en række kendte folk fra liberale erhverv, således to af kredsen bag New Statesman and Nation, historikeren *Richard Crossmann* og forfatteren *Maurice Edelmann,* endvidere journalisten *Woodrow Wyatt,* juristerne *Julius Silvermann* og *Raymond Blackburn,* ingenioren *Henry Usborne* og den tidligere professor og udenrigspolitiker, brændselsminister *Noel-Baker.*

Det sydlige *Lancashires* bomuldscentrer, med Oldham, Ashton-under-Lyne, Bolton, Burnley, Rochdale og Leigh, holdt stand, med undtagelse af Manchester, hvor Labour led alvorlige tab, og danner stadig et af Englands stærkeste Labourcentrer sammen med den tilstødende *West Riding* i *Yorkshire,* der rummer omfattende kulområder og stålcentrer og Englands førende uldindustrier. I Yorkshires kul- og ståldistrikt, omkring Sheffield, Rotherham, Doncaster og Barnsley, i Rother, Don og Dearnes dale nåede Labour sin højeste stemmeprocent i England, 66 % (÷ 2,6 %. Kons. 30,6 = + 0,9 %), og sikrede 50,2 % (÷ 2,9 %. Kons. 37,4 = + 5.5 %) i uldområdet omkring Leeds, Bradford, Huddersfield, Wakefield og Colnedalen. Fra disse sikre distrikter kommer en lang række fagforeningsrepræsentanter, sagfører, læger, journalister.

Det solideste Labourområde er *Durhams* mineland, flankeret af Teesområdet i syd og Tyneområdet i nord, med byer som Gateshead, Middlesbrough, Stockton-on-Tees, Sunderland, Jarrow og Newcastle. Durham og Teesside stemte Labour med 60,1 %, hvilket kun var en nedgang på 0,1 % (Kons. 32,7 = + 0,3 %), mens Tyneside gav 55,5 % (÷ 5,5 %. Kons. 36,9 = + 0,5 %). Disse områder, hvor alle 18 Durhamrepræsentanter uforandret er Labours, sender først og fremmest minearbejdere og fagforeningsrepræsentanter fra andre erhverv til Westminster; herfra kommer også *Hugh Dalton, Emanuel Shinwell* og *Chuter Ede,* mens den udstødte *Zilliacus* faldt i Gateshead.

I *Skotland* når Labours styrke ikke meget udover Clydeområdet og det centrale Lavland, med nordlige Lanark, Stirlingområdet, dele af Ayrshire, Lothian og Kilmarnock samt Vestøerne. I Clydeside opnåede Labour 52,0 % (÷ 0,6 %. Kons. 41,2 = + 1,6 %), mens man i Glasgow kun opnåede 8 mandater mod 7 konservative. Det skotske Labour er stadig præget af Keir Hardie-traditionen, selv om den er i stærk tilbagegang; *J. Carmichael* og *J. McGovern* fra Glasgow er således gamle I.L.P.-politikere, fra South Ayrshire kommer Keir Hardies svigersøn, *Emrys Hughes,* og i Højlandet repræsenteres Dundee af en tidligere I.L.P.-mand og den radikale hærminister *Strachey*. Labours højeste stemmeprocent i hele riget kommer naturligt nok fra *Sydwales'* grubedistrikter, fra Glamorgan og Monmouth, hvis stemmeprocent for Labour lå på 66,5 (÷ 1,5 %. Kons. 26,4 = + 1,3 %), og som med store, solide flertal har sendt en lang række minearbejdere til parlamentet som *Aneurin Bevan,* koloniminister *Jim Griffiths* og postminister *Ness Edwards.*

Større områder med konservativt flertal:

I *Storlondon* vandt de Konservative dels 12 mandater indenfor London grevskab, dels en lang række kredse i omegnen, som tilhører Home Counties. I London var det først og fremmest de mere velstående vestlige kredse, det tidligere City og Westminster, Chelsea, South Kensington, South Paddington, St. Marylebone og Hampstead, endvidere haveområderne længst mod syd, de fleste repræsenteret af prominente forretningsfolk som sir *William Wakefield* og sir *Patrick Spens,* Indiens tidligere overdommer, samt Churchills svigersøn, *Duncan Sandys.* Det klassiske herregårdsland i grevskaberne omkring London

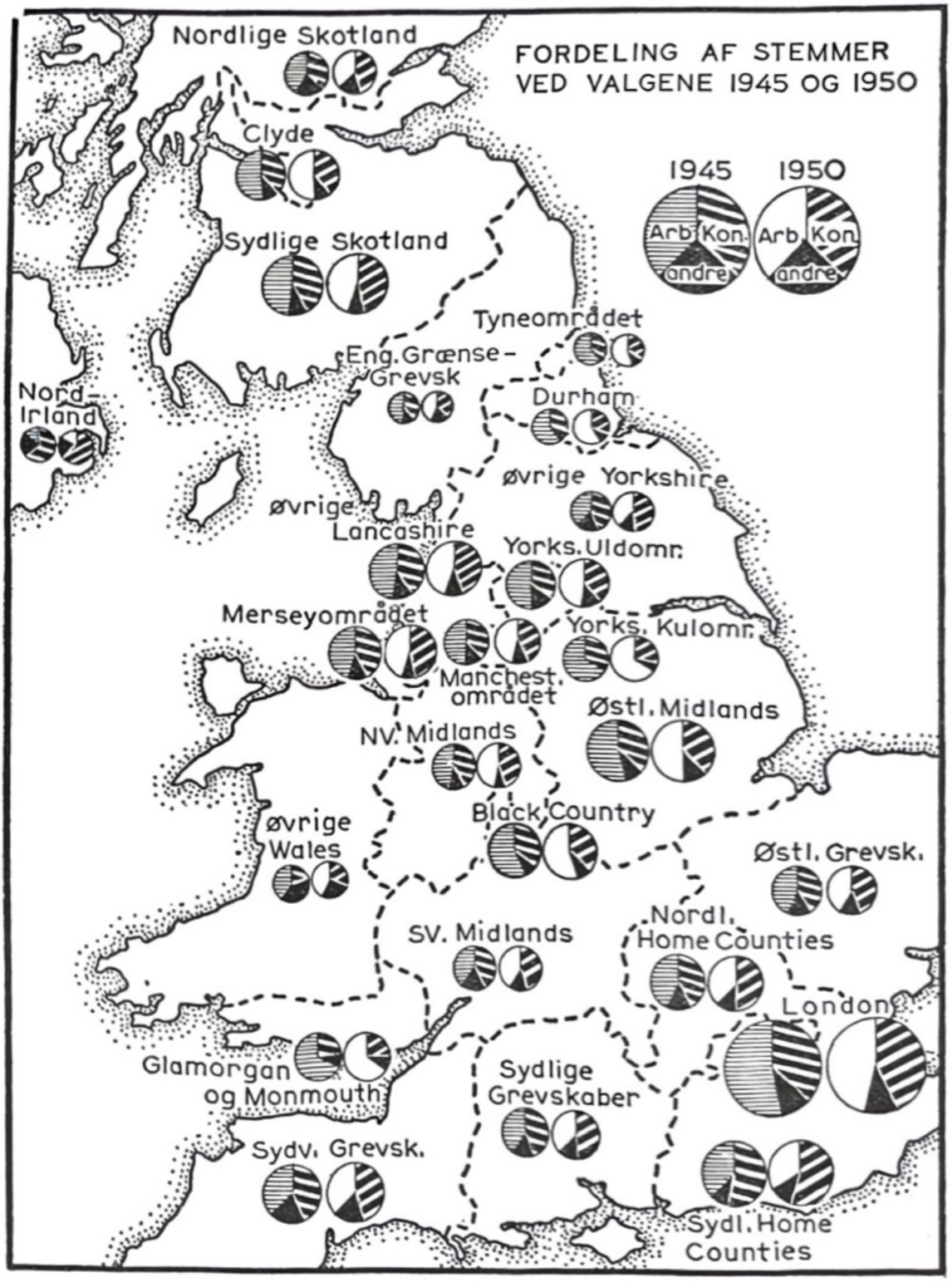

og i *Sydengland* er et af konservatismens stærkeste områder. Det gælder således Essex, Middlesex, Surrey, Kent og Sussex, hvoraf de nordlige havde en konservativ stemmeprocent på 47,7 (+ 5,2 %. Lab. 40,6 = ÷ 5 %) og de sydlige på 55,1 (+ 2,7 %. Lab. 34,3 = ÷ 3,6 %). Det gælder endvidere Berkshire (og Oxfordshire), Wiltshire, Hampshire og Dorsetshire med 51 % (+ 3,6 %.

Lab. 37,8 = ÷ 3,7 %) og de sydvestlige grevskaber, Somerset, Devon og Cornwall med 45,9 % (+ 1,8 %. Lab. 38,2 = + 0,6). I disse områder findes ikke alene stærke interesser knyttet til noget af Englands fineste land- og havebrug, men også talrige gamle småbyer med en kraftig konservatisme og en række rekreationsbyer som Dover, Folkestone, Brighton, Worthing, Hastings, Bournemouth, Portsmouth, Torquay, Weston-super-Mare og Bath. Mere end halvdelen af de mandater, Labour tabte af andre grunde end kredsomlægning, gik tabt i de fem grevskaber nærmest omkring London; i Essex gik Labour ned fra 21 til 12 mandater, og de konservative op fra 3 til 11, i Kent henholdsvis fra 8 til 4 og fra 9 til 14, i Middlesex fra 16 til 11 og fra 8 til 17. Foruden to mindre grevskaber i vest er Surrey, Sussex, Somerset og Dorset de eneste grevskaber (inkl. boroughs) som efter 1950-valget kun er repræsenteret i parlamentet af konservative. Syden sender først og fremmest officerer, direktører og landbrugere, mange af dem repræsentanter for stærke konservative dynastier og kendte skikkelser i parlamentet, som *Churchill, Oliver Lyttelton, R. A. Butler, Earl Winterton, Brendan Bracken, David Eccles, Christopher Hollis,* viscount *Hinchingbrooke* (Sandwich), viscount *Cranborne* (Salisbury), *Quintin Hogg* (Hailsham).

I *Midlands* dominerer de Konservative landbrugsområderne, der strækker sig i en stor bue omkring industricentrerne, med en vestlig arm gennem grænsegrevskaberne mod Wales, Cheshire, Shropshire, Hereford- og Worcestershire, videre i syd over dele af Warwickshire, Northampton- og Leicestershire til den østlige arm fra Hertford-, Bedford-, Cambridge-, Huntingdon- og Lincolnshire og videre ud i East Anglia til Suffolk og det nordlige Essex. Overalt tabte Labour her mandater.

En anden konservativ bue strækker sig omkring det industrielle Midtengland nordfra, fra Lancashires vestlige og nordlige områder, via Westmorland og Cumberland til hele det nordlige og østlige Yorkshire udenfor Teesside. Labour mistede i Lancashire 13 af sine 52 mandater, mens de Konservative gik op fra 15 til 25; i Liverpool gik det stærke Labourflertal på 8 mod 3 tabt (nu 5 Kons., 4 Lab.), og i rekreationsbyerne Southport og Blackpool, ligesom i Yorkshires Scarborough og Whitby, befæstedes konservatismen yderligere. I Merseyside opnåede de Konservative 47,4 % (+ 4,7 %. Lab. 45,2 = ÷ 1 %) og i Yorkshire udenfor industriområderne 50,7 % (+ 4,5 %. Lab. 38,0 = + 0,2 %).

I de *skotske lavlande,* taget under eet, havde de Konservative en ringe overvægt, 46,4 % mod 46,2 %, med en stærk mindretalsstilling i Glasgow og ringe flertal i Edinburgh. Derimod dominerede de det *skotske højland,* med undtagelse af byerne Aberdeen og Dundee, med 47,4 % (+ 6,9 %) mod Labours 36,8 % (÷ 5,9 %). Skotske officerer og farmere står her som repræsentanter for ligeså stærke familietraditioner som deres kolleger i Sydengland, familierne *Hamilton* og *Stuart,* whiskydynastiet *MacLeod, Elliot* og *Duncan.*

På grund af de særlige nationale forhold er *Nordirland* konservatismens højborg i kongeriget med 62,7 % for U.U. mod de irske nationalisters 25,2 %. Belfast og grevskaberne Antrim, Londonderry, Down og Armagh repræsen-

teres af unionister, mens Fermanagh og Tyrone valgte to nationalister, der ikke tager sæde i parlamentet.

De *Liberales* hovedområde er stadig *Wales* udenfor Glamorgan og Monmouth. Endnu ved februarvalget opnåede de 27,1 % (÷ 9,1 %) i deres gamle højborg og sikrede valget af deres leder *Clement Davies* i Montgomery og af Lloyd Georges datter, lady *Megan Ll.G.* på Anglesey, kredse, de begge har repræsenteret siden 1929. Men selv her var det tydeligt, at de er i stærk tilbagegang. For *Kommunisterne* var valget en skuffelse. Den gamle Clydearbejder *W. Gallacher* faldt i det skotske grevskab Fife, som han havde repræsenteret siden 1935 og fik kun 9.301 stemmer mod Labours 23.576 og de nationalliberales 10.131. Hans parlamentskollega, *P. Piratin,* faldt i Londonkredsen Stepney med en endnu mindre stemmeprocent. De fem uafhængige Labourfolk, som havde måttet udtræde af partiet p. gr. a. deres holdning i udenrigspolitiske spørgsmål, *H. L. Hutchinson, J. F. Platts-Mills, D. N. Pritt, L. J. Solley* og *Konni Zilliacus* faldt alle.

1950-valgets klareste udsagn gjaldt de *Liberale.* Det er allerede vist, hvor uretfærdigt mandatfordelingen har virket overfor partiet. Stemmefordelingen talte imidlertid også sit tydelige sprog; af 475 kandidater mistede 314 deres depositum, fordi de ikke opnåede $^1/_8$ af de samlede stemmer i deres kredse. Udover de 9 mandater på førstepladsen var der kun 18 kredse, hvor en Liberal stod som nr. 2, og selv Wales valgte kun 5 Liberale blandt sine 36 repræsentanter. Med en så voldsom indsats af kandidater i forhold til 1945 steg stemmeprocenten kun med 0,2 %. 1945-valget betød altså intet uheld eller en forbigående modkonjunktur. Selv om valgsystemet i sig selv må antages at have afskrækket en del vælgere fra at stemme liberalt for ikke at spilde deres stemme, må man søge dybere årsager til situationen efter februarvalget. For det første er de store samfundsreformer, liberalismen i generationer arbejdede for, alle gennemført, enten af partiet selv, eller af de øvrige partier. På det sociale område er deres program og tanker forlængst blevet fælleseje. Dette har betydet en endelig sejr, men har samtidig afgørende svækket bevægelsen, fordi den på disse områder er ude af stand til at møde med et markant, fra de øvrige partier forskelligt, program. Samtidig har den sociale udvikling i England og de ændrede krav, verdensøkonomien længe har stillet til engelsk økonomisk politik i retning af beskyttelse og kontrol, også på dette område sat de Liberale ud af spillet overfor både Labour og Konservative. Med den sidste tilnærmelse mellem de to ledende partier er der endelig blevet endnu mindre plads imellem dem til et selvstændigt parti. De uafhængiges forsvinden fra parlamentet er et tegn i samme retning. Det er problemet om social-liberalismens rolle i det moderne vesteuropæiske samfund, februarvalget her har skærpet. Fra begge sider hævdes, at liberalismen „har arbejdet sig selv ud af sit job". Det klassiske to-partisystem er atter ved at slå igennem i engelsk politik i samme takt, som de to ledende partier arbejder sig udover deres snævrere klassebasis.

I denne situation har de Liberale foreslået ophævelse af enkeltmandskredsene og indførelse af forholdstalsvalg; det skete på en *Speaker's Conference* i 1944, og er atter blevet aktuelt efter februarvalget. Dengang som nu afvistes

forslaget af begge de store partier, dels udfra historiske synspunkter, dels udfra almindelige synspunkter på engelsk styre, — en handlekraftig regering med et stort flertal bag sig er vigtigere end at få folkets indstilling afspejlet nøjagtigere i parlamentet med det resultat, at partierne kan splittes og underhuskoalisioner regere i stedet for regeringen. Dertil afvises det endelig udfra valgchancerne. Selv Labours store sejr i 1945 gav det jo kun 48,6 % af stemmerne og med forholdstalsvalg ville de Konservative og Liberale i fællesskab have kunnet vælte Labourregeringen. De Konservative imødeser samme farer ved fremtidige valg. Et andet forslag gik ud på at indføre dobbeltstemmer (alternative stemmer), som anbefalet på en Speaker's Conference i 1916, således at hver vælger kunne stemme på to partier, så at hans stemme på nr. 1, hvis det ved optællingen kom lavest, kunne overføres på nr. 2. Derved skulle en del vælgere være mindre betænkelige ved at stemme på de Liberale, da stemmen alligevel ikke gik tabt, men dette forslag har heller ikke mange muligheder i øjeblikket. Partiet har derfor måttet tage sin stilling op til drøftelse under de nuværende valgvilkår. Et konservativt forslag om sammenslutning er blevet afvist. Derimod overvejes for øjeblikket et konservativt forslag om alliance med sikring af 0.40 valgkredse for de Liberale. Endelig har det ikke manglet på opfordringer til at opløse partiet og fortsætte som almindelig organisation for at kæmpe for liberale ideer udenfor parlamentet. Den selvstændige rolle for Gladstones og Lloyd George's gamle parti har i hvert fald kun skrøbelige chancer. Allerede er to prominente liberale lorder i overhuset gået over til de Konservative efter valget.

Hvis marchen mod midten hos de engelske vælgere har bragt de Liberale nær udslettelsen i parlamentet, så har den også skabt nye problemer for de to ledende partier, og de går langt dybere end til de prekære situationer i underhuset, hvor begge partier må opsamle medlemmer fra middagsselskaber og modtagelsesceremonier, fra kredsmøder og hospitalssenge for at sikre vigtige afstemningers forløb. Man kan se bort fra, at Labour i visse kredse ikke har kunnet udnytte sine stemmer fuldt ud, fordi dets majoriteter i de sikreste Labourområder er langt større end de Konservatives i de sikreste konservative områder. Det afgørende er, at kun 2,9 % skiller de to parter hos landets vælgere, og — som det vil ses af ovenstående analyse — at ingen af parterne, med undtagelse af ganske få områder, står med stærke flertal i de enkelte områders befolkning. Udenfor Sydwales, Yorkshires kuldistrikt, Durham-Teesside og Tyneside har Labour i intet regionalt område et flertal på mere end 14 % over de Konservative. Omvendt har de Konservative intetsteds udenfor de sydlige Home Counties og Nordirland et flertal over 13,2 %. Det er påfaldende, at de mindste svingninger som helhed fandt sted i de engelske landdistrikter, selv i Labours nyerobringer. I modsætning til tidligere har Labour nu en stærk stilling i de engelske landkredse, kun 1,3 % under de Konservative. Omvendt foregik de fleste større svingninger til fordel for de Konservative i bymæssige mellemstandskvarterer, flere steder i områder, der i 1945 svingede stærkt over mod Labour. Dermed har 1950-valget uddybet problemet om „de flydende stemmer" især i mellemstandsgrupperne, og dermed presset for en yderligere midtpunktsøgen.

For Labour er problemerne i denne situation af blandet art. Dets faste vælgere har åbenbart trofast fulgt marchen mod midten; dette fremgår klart af både Kommunisternes og de uafhængige Labourfolks skæbne, og af valgmødernes forløb. Endvidere kan det efter februarvalget siges med større sikkerhed end i 1949, at Labour er kommet op for at blive, i skarp konkurrence med Konservative, medmindre en katastrofe udefra eller indefra skulle tvinge mange vælgere bort fra partiet for længere tid. 1945-valget var altså mere end en øjeblikkelig konjunktur. Det er betydningsfuldt, at et regeringsparti, til en vis grad i defensiven, kun tabte 2,2 % i forhold til det samlede tal, og især at det holdt sine stemmer så godt i de fleste af sine nyerobringer fra 1945, ikke mindst i landkredsene. På den anden side må valget også give Labours ledere anledning til mere prekære overvejelser. Selv som regeringsparti i defensiven kæmpede Labour nemlig på et usædvanlig gunstigt grundlag. Oppositionen havde i en stor del af parlamentsperioden ikke kunnet rette noget hovedangreb på regeringen med alvorlige følger i folkestemningen; den havde opfyldt alle vigtige valgløfter i et omfattende lovgivningsarbejde; landets finansielle stilling var i øjeblikkelig bedring, genopbygningen i fuld gang, og fuld beskæftigelse urørt. Alligevel opnåede partiet i et næsten rent to-partisystem ikke halvdelen af stemmerne. For et parti, der altid har taget de lavere indkomstklassers interesser op i første række, må det være et memento, at det kun opnåede o. 13,3 mill. stemmer, når det beregnes, at o. 18 mill. indbyggere tjener under £500 om året, hvortil kommer deres voksne familier i valgalderen.

For de Konservative var den forbedrede sociale og opbygningsmæssige situation en overvældende modstander at kæmpe imod. Til trods for vidtgående løfter i konkurrence med Labour nåede de kun at forøge deres stemmeprocent med de få points, som normal utilfredshed med den sidst siddende regering ofte vil give, men heller ikke mere. De har imidlertid store chancer hvis regeringen begår alvorlige fejltagelser, eller hårdt økonomisk vejr sætter ind og skaber krav om ændring. De behøver eventuelt kun at afvente vindstille for at nå de par points, der skiller dem fra sejren.

Det alvorligste problem for den politiske kurs, der skal vælges, bliver derfor Labours. Det mærker allerede tegn på den fare, som så stærkt blev de Liberales skæbne, at den succesrige lovgivning og opfyldelsen af de store løfter kan arbejde partiet ud af sit job. Det står for at skulle vinde endnu flere stemmer end i februars gunstige atmosfære. Det må fortsat kunne præstere et positivt program, men samtidig påse, at det ikke støder den vundne del af mellemstanden fra sig. Det må derfor samtidig befæste sin stilling ved sin daglige administration, ved effektivitet og dygtig husførelse. Det må tage sin faste tradition op til fornyet overvejelse, eventuelt revidere programmet og gå endnu et skridt mod midten. Partiet er tilsyneladende endnu i den lykkelige situation, at det i højere grad kan overveje metoder til at vinde nye stemmer end til at standse alvorlige tab. Men perspektivet er alvorligere. 19.—21.5. mødtes ministre, Labourledere og repræsentanter for fagbevægelse og kooperativ bevægelse til konference ved Dorking for at drøfte partiets stilling til kommende valg. Morrisonfløjen hævdede, at nye skridt mod midten, bl. a. med opgivelse af nationaliseringerne, var nødvendige for at forblive ved magten, beholde den tidligere

vundne del af mellemstanden og vinde nye stemmer. Bevanfløjen har herimod hævdet, at det er farligere at forblive ved magten på bekostning af det socialistiske program — bl. a. overfor mere radikale strømninger i en krisetid — end at holde fast til venstre og for en tid nøjes med at virke som opposition. På langt sigt måtte det være både rigtigere og sikrere at stå som socialistisk opposition end at »have hånden på administrationsapparatet", når dette kun vil kunne sikres ved at føre en borgerlig politik. Det er dette den europæiske socialismes hovedproblem, det engelske Labour nu har mødt i skærpet form. På Dorkingmødet menes Morrisiongruppen at have sejret stort, og en yderligere march mod midten kan åbenbart ventes. Det vil i så fald blive 1950-valgets vigtigste politiske konsekvens.

25. 5. 1950.

GRÆKENLAND UNDER BORGERKRIGEN

Af Erik Reske-Nielsen

I oktober 1949 kunne den græske borgerkrig betragtes som afsluttet med Athenregeringens sejr. Dermed var der — i al fald foreløbig — sat punktum for den ødelæggende konflikt mellem højre og venstre, der havde hærget Grækenland siden befrielsen fra tyskerne fem år i forvejen. Ret beset havde striden varet endnu længere, idet det indre opgør tog sin begyndelse, allerede mens de nazistiske hære stod i landet. Forudsætningerne herfor var til dels af storpolitisk karakter, men dog nok så meget en følge af det græske samfunds struktur og de begivenheder, der havde udspillet sig i græsk politik i mellemkrigsårene. Her havde republik vekslet med monarki og borgerligt parlamentsstyre med et fascistisk militærdiktatur under general Metaxas — alt sammen udtryk for brydningerne mellem bourgeoisiet på den ene side og bureaukratiet og militæret på den anden. De brede befolkningsmasser derimod havde i mellemkrigsårene faktisk ingen del haft i magten, og hverken småbønder eller arbejdere havde besiddet politisk indflydelse. Nærmest var de kommet til det i 1936, da valgene til parlamentet havde gjort kommunisterne til tungen på vægtskålen, hvorefter general Metaxas efter kong Georg IIs tilskyndelse greb ind og indførte et diktatur efter italiensk forbillede.

Krigen 1941—44.

Denne situation blev imidlertid radikalt ændret under den tysk-italiensk-bulgarske besættelse 1941—44. Ligesom i Jugoslavien opstod der i Grækenland en modstandsbevægelse, der følte sig knyttet til det gamle regime, men langt mere effektiv og omfangsrig var en anden partisanorganisation, der voksede op med det illegale græske kommunistparti som stamme, men som iøvrigt hyldede folkefrontstankerne og rekruteredes fra småbønder, arbejdere og intellektuelle. Navnet på bevægelsen var EAM, mens dens partisanhær gik under betegnelsen ELAS; den var ikke alene en antitysk og antinazistisk modstandsorganisation, men den var som mange underjordiske grupper andre steder i det besatte Europa tillige socialrevolutionær og ønskede under ingen omstændigheder en tilbagevenden til forholdene fra mellemkrigstiden. Herved tornede dens synspunkter sammen med de fremherskende i den næststørste af de græske modstandsbevægelser, EDES, der lededes af general Zervas, og som i begyndelsen stod de liberale borgerlige republikanere nær, men som under indtryk af EAM-ELASs radikalisme efterhånden gled mere og mere til højre og nærmede sig royalister og metaxister. Det skete især, efter at det var kommet til regulære kampe mel-

lem ELAS og EDES, og efter at EAM havde ophævet sin underlegenhed i henseende til våben ved at lægge beslag på det meste af det materiel, italienerne opgav ved deres kapitulation i efteråret 1943. De øvrige modstandsgrupper gik efterhaanden op i en af disse to store bevægelser, der fra 1943 stod fjendtligt overfor hinanden. Den tredie faktor i selve Grækenland var kollaboratørerne, strækkende sig lige fra de talrige „værnemagere" til politiske marionetter og græsk-nazistisk politi og gendarmeri. Denne styrke var af ikke ringe betydning, og den fik i dagene omkring den tyske tilbagetrækning lejlighed til at redde livet i kraft af sin bevæbning, men også fordi EDES og det øvrige højre i den saa en redningsplanke mod den revolutionære flodbølge, der overskyllede landet, da de overmægtige ELAS-partisaner traadte frem for at tage magten rundt om i byer og landsbyer. Derved opnaaede de borgerlige dog tillige at kompromittere sig selv, og hele udrensningsspørgmålet blev forkludret.

Endelig var der den fjerde faktor, nemlig de græske troppestyrker og politikere, der var flygtet sammen med briterne ved det militære samenbrud i 1941. Længe var royalistiske og metaxistiske stemninger eneraadende, men regimet svækkedes efterhaanden, og revolutionær propaganda spredtes af EAM-folk blandt de græske tropper i Ægypten. I marts 1944 brød et mytteri løs, men det blev nedkæmpet af englænderne, hvorefter alle venstreorienterede og anti-royalistiske elementer blev udrenset af styrkerne, der herefter kunne betragtes som lydige redskaber for kong Georg og det øvrige græske højre. Derved udvidedes kløften yderligere mellem de landflygtige grækere og hjemmefrontens majoritet, men efter faa maaneders forløb fandt en afspænding sted, idet der paa en konference i Libanon blev truffet aftale om en bred EAM-repræsentation i regeringen, der blev stillet under ledelse af højresocialisten Papandreou, og hvori der desuden sad baade monarkister og liberale republikanere. Kort efter blev ved Caserta-overenskomsten ELAS stillet under britisk overkommando.

Decemberopstanden 1944

Der syntes saaledes trods alt at være mulighed for en fredelig udvikling i Grækenland, da de tyske tropper i oktober 1944 blev trukket tilbage og den græske regering uhindret kunne holde indtog i Athen sammen med britiske og nogle faa græske styrker. Men hele landet udenfor hovedstaden og dens havneby, Piræus var i hænderne paa EAM-ELAS, der herskede aldeles efter forgodtbefindende. I begyndelsen af december forsøgte englænderne, der lededes af general Scobie, at bringe en ende paa disse forhold og forlangte, at ELAS skulle aflevere sine vaaben. Kravet herom, der ville være ensbetydende med, at EAM frivilligt afgav magten, blev mødt med venstredemonstrationer i Athen med det aabenbare formaal at gennemføre et folkeligt understøttet kup. Det mislykkedes imidlertid, idet briterne greb til vaaben og i de efterfølgende dage besejrede partisanerne i hidsige gadekampe. Men selv efter at situationen saaledes var stabiliseret i hovedstaden, sad EAM-ELAS inde med magten ude i provinserne og viste intet tegn til at ville opgive den, nu da borgerkrigen først var en kendsgerning. Tværtimod begyndte EAM under kommunistiske auspicier at realisere sit socialrevolutionære program med jordreform, sociali-

sering o. s. v., men fremfor alt med en haardhændet udrensning, der ramte baade nazikollaboratører og patriotiske højrefolk. Faktisk udfoldede EAM i december 1944 en terrorvirksomhed, der nok førte til udryddelse af mange modstandere, men som tillige kostede den en stor del af den good-will, den hidtil havde nydt.

Det var imidlertid klart, at kun en storstilet militær indsats ville kunne bryde EAMs herredømme i provinsen, og en saadan var saa meget mere betænkelig, som krigen mod tyskerne endnu ikke var afsluttet. Englænderne og den græske regering, der ved begivenhederne i december var blevet sprængt, idet EAMs repræsentanter i den traadte ud, forsøgte derfor at opnaa resultater af politisk vej. Vigtigt var det, at spørgsmaalet om kong Georgs tilbagevenden blev henlagt for et stykke tid, hvorved der sikredes nogenlunde enighed blandt de borgerlige. I stedet udpegedes ærkebiskop Damaskinos, der ogsaa af EAM blev betegnet som akceptabel, til regent, og i begyndelsen af januar 1945 dannede den gamle republikanske frondeur, general Plastiras en ret venstrepræget regering med et flertal af borgerlige liberale, men med den prokommunistiske og sovjetvenlige Sofianopoulos som udenrigsminister.

Varkiza-overenskomsten

Umiddelbart efter at Plastiras havde dannet sin regering, lykkedes det at bringe borgerkrigen til ophør gennem en vaabenstilstand mellem englænderne og EAM, og den 12. februar 1945 sluttedes der under britisk mægling den saakaldte Varkiza-overenskomst mellem regeringen i Athen og EAM-ELAS. Aftalen gik ud paa, at alle irregulære styrker — altsaa ikke alene de venstreorienterede partisaner, men ogsaa de royalistiske terrorgrupper — skulle afvæbnes, at der skulle ydes fuldt politisk amnesti for alle undtagen kollaboratørerne, og at der skulle afholdes frie valg til en nationalforsamling. Endvidere enedes man om oprettelse af en ny græsk hær, hvor modstandsfolkene kunne indrulleres, og om en dybtgaaende udrensning af alle forrædere fra tyskertiden.

Dermed skulle grunden være beredt for en fredelig udvikling i Grækenland, men eet er at slutte en overenskomst, noget andet at faa den til at fungere. I alt fald viste det sig snart, at Varkiza-pagten ikke kunne føres ud i livet. EAM saboterede paa sin side afvæbningsaftalerne og lod vaabnene gaa „under jorden", mens regeringen fortolkede amnestibestemmelserne paa den noget egenartede maade, at de kun skulle gælde for handlinger, begaaet under opstanden i december-januar 1944—45, mens der var frit slag med hensyn til retsforfølgelse af kommunister og andre EAM-folk for „forbrydelser", de havde begaaet før den tid. Da politi og retsvæsen — ogsaa i strid med Varkiza-aftalen — stadig i vid udstrækning var besat med de samme folk som under okkupationen, er det ikke mærkeligt, at definitionen af begrebet „forbrydelser" faldt ud paa en for EAM meget ugunstig maade. Følgen var, at den politiske situation meget hurtigt atter blev spændt, og at venstreorienterede ministre traadte ud af regeringen. Et vidnesbyrd om konfliktens alvor gav EAM, da dens ledelse i juli udsendte en erklæring, hvori det hed, at „hele det græske statsapparat kontrolleres af fascister, quislinge og kollaboratører. Modstands-

bevægelsen forfølges hensynsløst, 60.000 medlemmer af ELAS er blevet kastet i fængsel, udsat for tortur eller myrdet". Det var klart, at det bar mod en ny krise.

Politisk og økonomisk krise

Stillingen var saaledes alt andet end gunstig for regimet. Til den almindelige tendens til at kløfte det græske samfund i et yderste højre og et yderste venstre kom økonomiske vanskeligheder, der baade var en delvis følge af den politiske uro og virkede med til at øge den. Grækenlands tab under krigen havde været overordentligt store, og hele landet, ogsaa de græske øer, var blevet hærget af krig og okkupation. Industriens produktion faldt til 25 % af det beskedne omfang, den havde før krigen; 75 % af den valuta-indbringende handelsflaade var blevet sænket, og transportforbindelserne laa hen i et haabløst kaos; den vigtige Korinthkanal og mange havne var sprængt; alt i alt blev krigsskaderne af Pariskonferencen opgjort til 8½ milliard dollars. Dertil kom, at krigen havde skærpet de sociale modsætninger i landet. Værnemageri og sort børs havde her som andre steder været lukrative foretagender for de næringsdrivende, mens den almindelige armod havde sænket den øvrige befolknings levestandard adskilligt under dens i forvejen lave niveau. Bedre blev det ikke, da efterkrigskonjunkturen kom burgeoisiet og til dels landbrugerne til gode, mens kaarene snarere blev ringere for arbejdere og andre lønlagere.

Under disse forhold maatte det politiske liv nødvendigvis blive højst ustabilt. Det satte frugt i ustandselige ministerskifter og regeringsændringer. Efter at være drevet mere og mere til højre — bl. a. kendetegnet af Sofianopoulos afgang som udenrigsminister — opgav kabinettet Plastiras ævred i august 1945, og efterfulgtes af et par kortlivede regeringer med Vulgares og Kanellopoulos som chefer. Det var ikke alene forholdet til EAM og de andre venstregrupper, der voldte vanskeligheder; de borgerlige splittedes desuden indbyrdes af det omtaalelige spørgsmaal om kong Georgs tilbagevenden. I november 1945 syntes vægtskaalen at veje ned til fordel for en republikansk forfatning, idet den gamle liberale politiker Sofoulis dannede regering. Han var i forfatningsmæssig henseende i overensstemmelse med venstre, og han syntes i det hele taget i de første maaneder af sin regeringstid at skulle blive betragtet som persona grata af EAM. Medvirkende hertil var, at han atter gjorde Sofianopoulos til udenrigsminister, ligesom andre venstresympatisører naaede frem til taburetterne, men vigtigst var det, at han til at begynde med stillede sig paa linie med EAM i debatten om afholdelse af valg til nationalforsamlingen. Venstre havde indtaget det standpunkt, at valgene burde skydes et stykke ud i fremtiden; motiveringen herfor var den udbredte højreterror i store dele af landet, men det spillede ogsaa ind, at EAM var gaaet stærkt tilbage siden befrielsen. Bevægelsen havde forskærtset en stor del af sympatien ved sin haardhændede optræden i december 1944, og i det hele taget gik udviklingen den imod, ikke mindst fordi befolkningen, træt efter krig og uro, efterhaanden ønskede fred næsten for enhver pris.

Liberal splittelse

Hurtigt indtraf der imidlertid begivenheder, hvis konsekvens blev, at Sofoulis ligesom Plastiras gled til højre. Afgørende var en sprængning af det liberale parti i januar 1946, da Sofokles Venizelos — en søn af den gamle græske statsmand fra første verdenskrig og mellemkrigsaarene — brød ud af rækkerne og sluttede en samarbejdsoverenskomst med lederen af de moderate royalister, Tsaldaris.

Bruddet mellem Sofoulis og Venizelos var et tegn paa, at den centrumsbetonede politik i Grækenland var ved at have udspillet sin rolle, og at valget i virkeligheden stod mellem det mere og mere kommunistisk dominerende venstre og det monarkistiske højre. Følgen heraf blev, at Sofoulis ændrede kurs i spørgsmaalet om valg til nationalforsamlingen og sammen med regenten Damaskinos gik ind for at faa disse afholdt hurtigst muligt for paa denne maade at faa situationen afklaret. Det var saa meget mere nødvendigt, som voldshandlinger og uro stadig tog til, ikke alene fra EAMs, men ogsaa fra yderste højres side. Paa Peloponnes forsøgte royalistorganisationen X i januar at foretage et væbnet kup, som først blev slaaet ned, efter at provinserne Messenien og Lakonien var blevet erklæret i krigstilstand.

For EAM var den slags begivenheder velkomne; de viste, at paastanden om højreterror ikke var grebet ud i luften, og EAM besluttede derfor at kræve valgene udsat. Venstre ville boycotte dem, hed det i en erklæring herom, med mindre EAM opnaaede en bred repræsentation i regeringen, højres terrororganisationer blev elimineret og kollaboratører udelukket fra politi og hær. Det var saaledes Varkizaoverenskomstens bestemmelser, EAM paany paaberaabte sig, men meningen var tydeligt nok den at faa valgene skudt ud til et for venstre mere passende tidspunkt. Sagen blev gjort til genstand for en meningsudveksling mellem Athen, London og Washington, og resultatet heraf blev, at valgene fandt sted den 31. marts 1946, men under boycot fra saavel EAMs som Sofianopoulos' venstrerepublikanere.

Valget 1946

Valghandlingen blev kontrolleret af en allieret kommission, hvori Sovjetunionen havde afslaaet at lade sig repræsentere. Samstemmende britiske, amerikanske og franske erklæringer gik senere ud paa, at praktisk talt alt var gaaet korrekt til. Kun 60 % af de valgberettigede afgav deres stemmer, men af de resterende 40 % anslog kommissionen skønsmæssigt, at kun 20 % blev borte fra stemmeurnerne paa grund af venstres boycotparole.

Valgets udfald blev, at det moderate royalistparti — populisterne — vandt en overvældende sejr med godt 600.000 af lidt over 1 million afgivne stemmer. Nærmest efter fulgte centrumsblokken, den nationalpolitiske union med Venizelos, Papandreou og Kanellopoulos, der opnaaede omkring 200.000 stemmer, mens Sofoulis liberale maatte nøjes med 160.000. I nationalforsamlingen blev populisternes stilling ved mandatfordelingen endnu mere overmægtig.

Højrekursen var saaledes en kendsgerning. Straks efter valget blev der dannet en ny regering med populistisk flertal, men med centrumsrepræsentanter

paa poster som ministre uden portefølje. De sad imidlertid kun som gidsler hos populisterne, der havde besat alle nøglestillinger i kabinettet. Fra britisk side blev der gjort forsøg paa at faa koalitionen udvidet, men efter den overvældende sejr var populistpartiet ikke til sinds at tage større hensyn til andre grupper. Derfor skete der tværtimod en indsnævring, da Tsaldaris i midten af april 1946 dannede en mere permanent regering; han vægrede sig fortsat ved at afgive fagministerier til centrumspolitikerne, hvorfor disse valgte ikke at deltage i styret. Faktisk var dermed forbundet fra januar maaned mellem populister og centrum sprængt, og regeringens basis i nationalforsamlingen indskrænket.

Næste skridt maatte blive at faa forfatningsproblemet løst, og med valgresultatet den 31. marts in mente var udfaldet faktisk givet paa forhaand; kun en voldelig magtovertagelse fra EAMs side kunne tænkes at ville forhindre kong Georgs tilbagevenden. En folkeafstemning om forfatningen blev fastsat til 1. september, men forinden skærpede regimet sit greb omkring landet med en serie drastiske love, der skulle hindre venstre i at organisere en effektiv modstand mod kongedømmets genoprettelse. I juni 1946 udstedte nationalforsamlingen en vidtrækkende lov om statens sikkerhed, der i ikke ringe grad gjorde indgreb i de almindelige borgerlige friheder. Foruden at dekretere dødsstraf for „angreb paa statens organer og borgere" og at suspendere saavel personens som boligens ukrænkelighed, indførte loven fængselsstraf for deltagelse i møder, der var blevet erklæret ulovlige af regeringen, samt for strejker i virksomheder af særlig betydning for landets genopbygning og trivsel. Det var unægtelig en haardhændet lov, der af venstre straks blev karakteriseret som et aabenlyst facistovergreb, men som ogsaa mødte modstand i mindre højrebetonede kredse af borgerskabet. Baggrunden for den var imidlertid den tiltagende uro i det nordlige Grækenland, hvor kommunistisk agitation og makedonsk separatistpropaganda efterhaanden havde skabt en faretruende situation.

Sikkerhedsloven blev ganske vist sat ud af kraft kort før folkeafstemningen skulle finde sted, men den afspænding, man herved opnaaede, udlignedes igen, da regeringen i august opløste den kommunistisk dominerede faglige centralorganisation og erstattede den med et fagforbund, der fuldstændig beherskedes af regeringen og dermed af højre.

Kongedømmets genoprettelse

Den 1. september 1946 fandt folkeafstemningen om kongens tilbagevenden sted. Der deltog smaa 1,7 millioner i handlingen af de 1.860.000 valgberettigede. Heraf stemte 69 % for monarkiet og 10 % for republikken, mens resten var blanke eller ugyldige stemmer, der retteligt maatte opfattes som afgivne imod kongen. Den royalistiske majoritet var meget stor i landdistrikterne, mens der i Piræus og Saloniki var republikansk flertal paa 55 %. Følgen af afstemningen blev en bølge af opstande rundt om i landet, efterfulgt af nye sikkerhedslove og massedeportationer af venstreorienterede til „opdragelseslejre" paa

de ægæiske øer. Endelig kunne den omstridte kong Georg II holde sit indtog i Athen den 28. september.

Det var saaledes højre, der havde sejret i den næsten to aar lange tovtrækning om magten i Grækenland, men det betød ikke, at monarkisterne var landets ubestridte herrer, og nu, da venstre havde alt at vinde og intet at tabe, greb kommunisterne og resterne af EAM for alvor til vaaben. De havde længe sørget for at udbygge deres stillinger i bjergene, navnlig i Makedonien, og fra sommeren og efteraaret 1946 satte de en større militær aktivitet ind, aabenbart baseret paa forsyninger og støtte fra Grækenlands folkedemokratiske naboer mod nord. En genopblussen af borgerkrigen fra 1944 var i fuld udvikling, da kong Georg igen betraadte græsk jord, og konfliktens internationale karakter fremgik denne gang mere klart, end tilfældet havde været i december 1944, da krigen mod Tyskland endnu havde virket med til at tilsløre de storpolitiske modsætninger bag de tragiske begivenheder i Athen.

F.N. og Grækenland

I 1946 eksisterede hensyn af den art ikke længere. Den kolde krig var tværtimod allerede i gang og Grækenland et af de steder, hvor øst og vest skarpest stod overfor hinanden. Det var blevet understreget allerede i begyndelsen af aaret, da Sovjetunionen i sikkerhedsraadet havde krævet de britiske tropper trukket tilbage fra Grækenland, men sagen var faldet, da regeringen Sofoulis havde erklæret, at englænderne befandt sig i landet efter Athens ønske. I august var det græske spørgsmaal atter kommet op i sikkerhedsraadet, hvor Ukraine paastod, at Grækenland med britisk støtte bragte freden paa Balkan i fare ved at foretage militære provokationer ved grænsen til Albanien og ved at forfølge det slaviske mindretal i landets nordlige dele. Det var regeringstroppernes aktioner mod partisanerne, der herved sigtedes til, men modsat beskyldte Athen nogle maaneder senere overfor F.N. Jugoslavien, Bulgarien og Albanien for at udruste og organisere guerillastyrker til oprør mod Grækenlands lovlige regering. Følgen blev, at sikkerhedsraadet i december 1946 besluttede at udsende en undersøgelseskommission, som skulle have fri adgang til alle dele af de fire implicerede nationer. I de følgende maaneder opholdt kommissionen sig i de urolige omraader, og i juni offentliggjorde den sine resultater i en rapport, hvori flertallet fastslog, at Jugoslavien og i mindre grad Albanien og Bulgarien havde støttet de græske guerillastyrker. Heri erklærede et mindretal bestaaende af Polen og U.S.S.R. sig dog uenig, hvorimod hele kommissionen var af den opfattelse, at ogsaa den græske regering var skyld i den alvorlige udvikling, der havde fundet sted, og især kritiserede den for sin økonomiske og sociale politik. Til iagttagelse af den videre udvikling nedsattes en underkomité med sæde i Saloniki, men heri deltog hverken Polen eller Sovjetunionen. Da komitéen nogen tid senere ønskede adgang til undersøgelser i de nordlige nabolande, blev der nægtet dens medlemmer indrejse hertil.

U.S.A.'s indgriben

En ny fase i det storpolitiske spil var imidlertid indtraadt forinden gennem

den amerikanske hjælp paa 400 mill. dollars til Grækenland og Tyrkiet i henhold til den saakaldte Trumandoktrin, der var blevet proklameret ved den amerikanske præsidents tale i kongressen den 12. marts 1947. Den betød, at det herefter først og fremmest var De forenede Stater, der paatog sig vestmagternes interesser i Grækenland, mens det hidtil havde været Storbritannien, der havde været den tongangivende. Det viste ogsaa, at Washington havde til hensigt effektivt at støtte den græske regering i dens kamp mod kommunisterne og østblokkens aspirationer paa Balkan. Denne kurs markeredes yderligere, da amerikansk krigsmateriel i august blev losset i Saloniki, og da amerikanske officerer i oktober 1947 blev knyttet til den græske armé. Samtidig gav U.S.A. tilladelse til i vid udstrækning at anvende midlerne fra den amerikanske hjælp til militære indkøb, og i januar 1948 bevilgede amerikanerne yderligere 15 mill. dollars til en udvidelse af den græske hær med det formaal „at bekæmpe det udefra støttede oprør".

Oprørernes fremmarch

Baggrunden for den intensive amerikanske hjælp var det faretruende omfang, borgerkrigen havde taget i begyndelsen af 1947. Paa det tidspunkt var det faktisk oprørerne og ikke regeringstropperne, der havde initiativet. Hele det nordlige Grækenland fra grænsen og ned til Olympos beherskedes mere eller mindre af guerillastyrkerne, og ogsaa store dele af Peloponnes var underlagt dem.

Hvad der gjorde situationen særlig vanskelig for regeringen var, at den ogsaa maatte regne med at have en indre fjende at kæmpe med, og den koncentrerede derfor især sine anstrengelser om i første omgang at sikre sig i ryggen. Samtidig med at general Zervas, den tidligere EDES-chef, der nu var minister for offentlig orden i det populistiske kabinet, satte et heldigt angreb ind paa Peloponnes, startede han en haardhændet aktion imod venstresympatisører i de græske byer. Særlig kraftigt for han frem i juli maaned, da omkring en snes tusinde mennesker blev arresteret og deporteret til de ægæiske øer. Det skete aldeles uden rettergang, og det afgørende kriterium var, at de paagældende havde vist et „unationalt" sindelag ved ikke at deltage i valgene i 1946. EAMs boycott gav saaledes et alvorligt bagslag, idet den havde givet det græske politi en fuldstændig fortegnelse over de venstreorienterede, der havde fulgt bevægelsens parole. Ogsaa overfor strejker greb regeringen ind med haard haand, bl. a. da embeds- og tjenestemændene i september 1947 besluttede arbejdsnedlæggelse paa et rent lønspørgsmaal.

En anden metode søgte regimet at anvende, da det i september 1947 lovede amnesti for alle guerillasoldater, der i løbet af to maaneder nedlagde vaabnene. Resultatet blev dog yderst pauvert idet krigslykken netop paa dette tidspunkt i særlig grad tilsmilede rebellerne, og i december manifesterede de deres fremgang ved juleaftensdag at proklamere oprettelsen af „det frie Grækenlands første provisoriske demokratiske regering" med Markos Vafliades („general Markos") som chef. De fleste af oprørsregeringens medlemmer var kommunister som Markos selv. I en programerklæring forlangte regeringen socialisering og jordreformer i Grækenland, oprettelse af en demokratisk hær og afholdelse af

frie valg i hele Grækenland saa snart som muligt. Om dannelsen af oprørsregeringen hed det, at den var blevet nødvendiggjort af „den engelsk-amerikanske imperialisme og regeringen Sofoulis-Tsaldaris' politik". Endvidere understregede erklæringen ønsket om venskabelige forbindelser med Sovjetunionen og folkedemokraterne. Regeringens oprettelse efterfulgtes af et energisk, men forgæves forsøg fra guerillastyrkernes side paa at erobre Konitza i Nordvestgrækenland for herved at faa oprettet en regulær hovedstad.

Begivenhederne juleaftensdag 1947 betød naturligvis en yderligere skærpelse af striden mellem borgerkrigens to parter. Udefra advarede F.N.'s Balkankommission meget skarpt folkedemokratierne mod at anerkende Markos' regering, mens Athen nu tog endnu haardere fat i udrensningen af venstrebetonede elementer. Henrettelsen af kommunister var begyndt allerede tidligere, men tog fra nytaar 1948 et langt større omfang. Gamle EAM-folk blev anklaget og dømt for handlinger begaaet saavel under borgerkrigen i 1944 som under besættelsen, og med faa ugers mellemrum stilledes i snesevis af kommunister og venstreorienterede for eksekutionspellotonerne. En hel bølge af henrettelser fandt sted efter at den liberale justitsminister i maj 1948 var blevet dræbt af en kommunistisk attentatmand, og fra mange steder i udlandet protesterede man overfor denne fremgangsmaade, der i betænkelig grad mindede om hævnmord paa gidsler. Ogsaa paa anden maade havde regeringen i Athen skærpet kursen, bl. a. ved forbud mod aviser, der ikke fuldt og helt fordømte guerillastyrkerne, og ved drastiske foranstaltninger overfor strejker. Hertil maa dog siges, at krigen ikke førtes med mindre hensynsløshed fra oprørernes side. Atter og atter foretog de rene terror-raids mod de mindre byer, plyndrede og myrdede efter forgodtbefindende. Desuden dukkede paa dette tidspunkt affæren med de „bortførte" græske børn op og skabte en storm af forbitrelse i det øvrige Grækenland, hvor regeringen ikke var sen til at udnytte sagen propagandistisk. Ogsaa F.N. fik spørgsmaalet til behandling og konstaterede, at i alt 23.000 græske børn var blevet flyttet til slaviske lande, fortrinsvis Jugoslavien, der havde modtaget 10.000. Fra rebellernes side blev det gjort gældende, at der som saa ofte i krig var tale om en rent humanitær foranstaltning, mens regeringspressen paastod, at det drejede sig om voldelig bortførelse med kommunistisk skoling som formaal.

Borgerkrigen afgøres

Endnu ved foraarstid 1948 var stillingen trods alle regeringens anstrengelser ret uændret, men fra det tidspunkt begyndte det ene partisanomraade efter det andet at blive renset, og regeringstropperne, der efterhaanden var vokset til 200.000 mand og som førtes af en kombineret græsk-amerikansk stab, drev efterhaanden den ene kile efter den anden ind i guerillaterritoriet, afskar rebelgrupperne fra hinanden og tilintetgjorde deres forsyningsruter fra Albanien, Jugoslavien og Bulgarien. Mest afgørende synes det dog at have været, at udbruddet af den russisk-jugoslaviske konflikt i sommeren 1948 hurtigt fik Tito til at ophøre med yderligere hjælp til guerillasoldaterne i Grækenland og til slut til helt at lukke grænsen mellem de to lande. Markos og hans folk blev derved henvist til at nøjes med den langt mindre effektive hjælp fra Albanien og

Bulgarien, men vigtigt var det ogsaa, at striden mellem kominform og Beograd tillige afspejlede sig blandt de græske rebeller, hvor Markos fulgte titoismen, mens indenrigsministeren Ioannides og den gamle kommunistfører Zachariades forholdt sig loyale overfor Moskva. Følgen blev, at Markos i begyndelsen af februar 1949 blev sat fra bestillingen og en ny oprørsregering etableret. Den kendetegnedes dels af sine kominformtro medlemmer, dels af at den rummede repræsentanter for den makedonske selvstændighedsbevægelse, der ogsaa i Kremls kamp mod Jugoslavien var blevet et vigtigt vaaben.

Skiftet blandt rebellerne fik dog ikke større betydning, idet det fra foraaret 1949 stod klart, at borgerkrigen lakkede mod enden. I maj foreslog Sovjetunionen en russisk-engelsk-amerikansk mægling i konflikten, men ingen af vestmagterne skulle paa dette tidspunkt, da sejren var inden for rækkevidde, nyde noget af en saadan politik og nøjedes med at henvise til F.N. som det rette organ. Derimod vandt forslaget nogen genklang i politiske kredse i Grækenland, hvor saavel Sofianopoulos som general Plastiras hilste det velkomment, aabenbart ud fra den betragtning at heller ikke det borgerlige venstre ville faa det let i de kommende aar under et sejrrigt højreregime og med amerikanerne som den mest indflydelsesrige magt i Athen. Alle mæglingsforsøg strandede imidlertid og i løbet af sommeren nedkæmpedes de sidste guerillacentrer i Grammosbjergene ved den albanske grænse, saa borgerkrigen i begyndelsen af september 1949 var helt afsluttet.

Borgerkrigen havde da med afbrydelse fra januar 1945 til efteraaret 1946 varet i næsten fem aar og kostet Grækenland meget dyrt. Ikke alene havde den katastrofalt sinket genopbygningen efter besættelsen, men den havde ogsaa kostet mange menneskeliv. En regeringsopgørelse viser et samlet tab paa 155.000 dræbte og 28.000 saarede. Heraf havde guerillastyrkerne alene 82.000 dræbte, mens 54.000 civile paastodes at være blevet myrdet af kommunisterne. De resterende 19.000 var faldne regeringssoldater og gendarmer. Dertil kom, at hver tredie græker var blevet berørt af borgerkrigen paa den maade, at han havde maattet flygte fra hus og hjem. Selv paastod regeringen ved domstole at have paadømt 48.000 personer, hvoraf 5322 var blevet dødsdømt og 16.788 ikendt fængselsstraffe. Af de dødsdømte var dog kun 3033 blevet henrettet.

Fra Tsaldaris til Sofoulis

Mens borgerkrigen var blevet udkæmpet, var det politiske spil imidlertid gaaet videre i Athen. Efter folkeafstemningen i september 1946 fortsatte regeringen Tsaldaris uændret efter at det havde vist sig umuligt at danne en samlingsregering, der foruden populister ogsaa skulle omfatte centrum, mens Sofoulis fra begyndelsen indtog det standpunkt, at hans liberale ikke ville sidde i regering med Tsaldaris og hans partifæller. Det blev derfor et lidet stabilt styre, det genoprettede monarki blev lagt i hænderne paa; selv om regeringens parlamentariske basis i og for sig var stor nok, voldte de ustandselige stridigheder inden for partierne vanskeligheder, og i særdeleshed følte det tydeligt, at de mest rabiate højremænd mente at have faaet vind i sejlene ved valgene i

1946 og ved kong Georgs tilbagekomst. I alt fald blev det i de følgende maaneder især højre der skabte politisk uro i Athen, og da samtidig borgerkrigen og den økonomiske situation udviklede sig meget uheldigt, formaaede Tsaldaris ikke ret længe at klare sig. Allerede i januar sprængtes kabinettet, da lederen af det meget højrebetonede nationalliberale parti, general Gonatas og et par andre ministre traadte tilbage. Krisen medførte Tsaldaris fald, og i stedet dannede en anden populist, Demetrios Maksimos regering med Tsaldaris som udenrigsminister og med et endnu mere konservativt præg end det gamle ministerium.

Under Maksimos regeringstid skete der det, at kong Georg pludselig døde den 1. april 1947 og afløstes paa tronen af sin broder Paul. Dette gav dog ikke anledning til noget regeringsskifte, men under den stadigt mere uheldige udvikling i løbet af aaret voksede kravet om en udvidelse af regeringen baade med centrumspolitikere og Sofoulis-liberale. I august maatte Maksimos opgive at klare sig længere, og et populistisk forsøg paa at redde situationen ved atter at lade Tsaldaris danne regering faldt ligeledes uheldigt ud. I september 1947 ændredes kursen da omsider, og den populistiske magtperiode, der havde varet fra april 1946 blev bragt til ende, idet der blev dannet en samlingsregering af liberale og populister med Sofoulis som ministerpræsident og Tsaldaris som udenrigsminister. Det blev derved Sofoulis, der kom til at forsøge amnestipolitikken overfor rebellerne, men ogsaa ham, der fik ansvaret for den haardhændede udrensning og de mange henrettelser i den følgende tid.

Regeringen Sofoulis-Tsaldaris klarede sig herefter adskilligt længere end noget andet græsk ministerium siden befrielsen til trods for, at successen i borgerkrigen var meget begrænset. Derimod satte hjælpen fra Amerika lidt efter lidt frugt ogsaa i det civile liv, saa genopbygningen efterhaanden kom i gang og levestandarden bedredes noget. Men splittelsestendenserne inden for partierne arbejdede nu som før videre, og regeringens støtte i parlamentet blev mindre og mindre efterhaanden som tiden gik. I populistpartiet traadte en stor gruppe under ledelse af Encomides i opposition til Tsaldaris, og sammen med Venizelosliberale og Papandreou afstedkom de i november 1948 en alvorlig regeringskrise. Det lykkedes dog Sofoulis at rekonstruere ministeriet, men ved afstemning i parlamentet fik det nye kabinet kun en enkelt stemmes flertal, og da den 88-aarige ministerpræsidents helbred yderligere svigtede, stod det klart, at en ny ændring snart maatte være forestaaende. Allerede i januar 1949 udbrød en ny krise, men Sofoulis reddede sig atter, men denne gang kun ved at udvide regeringen betydeligt og bl. a. tage Venizelos-liberale med. Derimod holdt Papandreous socialdemokrater sig stadig udenfor, ligesom det mest yderliggaaende højre. I sit program lagde den nye samlingsregering stor vægt paa den økonomiske politik og proklamerede viljen til „total krig mod de kommunistiske banditter".

Valget 1950

I juni 1949 døde Sofoulis imidlertid, og da centrum gjorde modstand mod Tsaldaris som ministerpræsident, gik ledelsen af en ny populistisk-liberal sam-

lingsregering over til den upolitiske finansminister og tidligere nationalbankdirektør Alexander Diomedes. De liberale samledes nu atter under Venizelos, saa dette parti blev en mere jævnbyrdig partner med populisterne end tilfældet havde været i Sofoulis dage. Det faldt saaledes i Diomedes lod at bringe borgerkrigen til afslutning og at indlede den mildere kurs overfor de slagne rebeller, der herefter blev praktiseret. Men i og med at freden var kommet, maatte den liberal-populistiske koalition nødvendigvis ogsaa slaa revner. Det skete i januar 1950, da Venizelos brød med Tsaldaris, fordi denne som optakt til den kommende valgkampagne havde holdt taler, hvori han havde tilskrevet sig størsteparten af æren for sejren over guerillastyrkerne. Følgelig faldt regeringen Diomedes den 5. januar, og dagen efter dannedes der et rent forretningsministerium under ledelse af Ion Theotokis med det ene formaal at faa afholdt valg.

Valgene fandt sted den 5. marts 1950, og ikke mindre end 26 partier stillede kandidater op. Det kommunistiske parti var fortsat forbudt, hvorimod det var tilladt gamle guerillasoldater og andre kommunistsympatisører at stemme. De vigtigste partier var populisterne under ledelse af Tsaldaris og de liberale under Venizelos, der efter Sofoulis død var blevet styrket ved, at Gonatas nationalliberale var vendt tilbage til partiet. Endvidere var der Papandreous socialdemokrater og general Zervas' nationale parti samt af nye partidannelser en saakaldt national fremskridtsunion under ledelse af general Plastiras og en af krigstidens ministerpræsidenter, Tsouderos, der under forfatningskampen i 1946 havde staaet ret langt til venstre. Endelig havde Sofianopoulos og socialistlederen, professor Svolos dannet en „demokratisk front", hvori flere gamle EAM-folk indtog tillidsposter.

Resultatet af valget blev en sejr til populisterne, men ikke tilnærmelsesvis saa stor som i 1946. I følge de foreløbige tal den 8. marts fik Tsaldaris 268.000 stemmer, mens Plastiras overraskende fulgte lige efter med 256.000 og Venizelos med 249.000. Ogsaa Papandreou og Sofianopoulos hævdede sig smukt med henholdsvis 157.000 og 153.000. I det nye parlament, der kun omfattede 250 pladser mod tidligere 354, fik populisterne 61 mandater, de liberale 53, den nationale fremskridtsunion 45, socialdemokraterne 35 og den demokratiske front 22, mens resten fordeltes mellem nogle smaapartier. Selv om mandatfordelingen saaledes favoriserede højre, var det dog ganske klart, at venstre gennem Sofianopoulos og til dels gennem Plastiras havde opnaaet en betydelig repræsentation, og at der dermed var naaet et langt rigtigere resultat end i 1946.

Efter valget førtes der forhandlinger om dannelse af en koalitionsregering af liberale, socialdemokrater og Plastirasfolk, men forsøget mislykkedes paa grund af uenighed om, hvem der skulle besætte posten som regeringschef. Heller ikke Tsaldaris var i stand til at stille en regering paa benene, og enden paa de langvarige forhandlinger blev da, at Venizelos den 23. marts dannede en liberal mindretalsregering, paa hvem ansvaret for genopbygningens videreførelse og den fortsatte pacificering af venstre vil komme til at hvile.

15. 5. 1950.

DEN INTERNATIONALE ØKONOMISKE SITUATION

U.S.A.

I februar var den økonomiske aktivitet på en række områder hæmmet af kulstrejken, der kort omtaltes i sidste hæfte af ØKONOMI OG POLITIK, men i marts og april kunne den opadgående tendens gøre sig gældende med fuld styrke. Industriproduktionen nærmede sig stærkt efterkrigstidens maksimum halvandet år tidligere, og byggevirksomheden var større end nogensinde.

Kulstrejken.

Ved årsskiftet var stillingen den, at da det ikke var lykkedes minearbejdernes fagforening at opnå overenskomst med det overvejende flertal af grubeejerne, blev der efter ordre fra fagforeningen kun arbejdet 3 dage om ugen i gruberne mod normalt 5. I løbet af januar nedlagde imidlertid flere og flere helt arbejdet, og i begyndelsen af februar omfattede strejken 372.000 mand og var dermed næsten total. Præsident Truman gjorde nu brug af Taft-Hartley loven, og den 11. februar afsagde forbundsdomstolen i Washington en kendelse, der påbød, at arbejdet skulle genoptages inden 10 dage. Minearbejdernes fører, John L. Lewis, bøjede sig for kendelsen ved at udsende meddelelse om, at arbejdet skulle genoptages, men strejken fortsatte desuagtet. Resultatet var, at kulproduktionen i de første 8 uger af 1950 kun udgjorde 39 mill. tons mod 79 mill. tons i den tilsvarende periode i 1949, og den 2. marts var kulreserven svundet ind til kun at repræsentere 5 dages normalt forbrug. Jernbaner, stålværker og andre virksomheder var af kulmangel blevet tvunget til at indskrænke driften, og over 500.000 arbejdere var blevet ledige som følge heraf. Den 3. marts anmodede præsidenten kongressen om bemyndigelse til at overtage kulminerne, men udtalte samtidig håbet om, at det ikke ville blive nødvendigt. Håbet gik i opfyldelse, thi den 5. marts underskrev de sidste grubeejere en ny overenskomst, og fra den 6. marts begyndte arbejdet i minerne på ny.

Ved den nye overenskomst i kulgruberne, der gælder til 1. juli 1952, opnåede arbejderne en forhøjelse af daglønnen fra 14,05 til 14,75 $ og af afgiften til velfærds- og pensionsfonden fra 20 til 30 cents pr. ton kul. Til gengæld for disse indrømmelser fik arbejdsgiverne indført en begrænsning af antallet af såkaldte mindedage (for ofrene ved ulykkestilfælde i gruberne) til højst 5 om året, og de fik strøget en bestemmelse i den tidligere overenskomst, hvorefter arbejderne kun skulle arbejde, hvis de var „able and willing". Såvel denne bestemmelse som mindedagsinstitutionen gav i virkeligheden fagfor-

ningen, det vil sige John L. Lewis, hals- og håndsret over kulproduktionen, idet der når som helst under det ene eller det andet påskud kunne iværksættes arbejdsstandsninger af kortere eller længere varighed.

Med den nye overenskomst er imidlertid ikke alt vel i kulindustrien. De hyppige konflikter og den deraf følgende usikkerhed i kulforsyningen har fået mange forbrugere til at vende sig til andre energikilder som olje og naturgas, og tendensen går derfor i retning af, at kullene taber terræn. Samtidig har mekaniseringen af kulbrydningen, der iøvrigt er blevet fremskyndet af den stærke lønstigning, indskrænket behovet for arbejdskraft i gruberne, og resultatet er blevet, at produktionsmulighederne med den nuværende arbejderstyrke er langt større end afsætningsmulighederne. En betydelig del af arbejderne i kulindustrien er derfor i virkeligheden overflødige, idet der ikke er arbejde til dem alle i fuld arbejdstid.

Produktion og omsætning.

Efter kulstrejkens afslutning steg *stålproduktionen* hurtigt og nåede i april op på fulde 100 %'s udnyttelse af kapaciteten. På visse områder var efterspørgslen så stærk, at stålværkerne måtte indføre rationering.

I *automobilindustrien* vedvarede strejken i Chrysler-fabrikkerne endnu ved udgangen af april måned, men til trods herfor og til trods for indskrænkninger i driften under kulstrejken lå produktionen i januar kvartal næsten på rekordhøjde. Siden krigen har den amerikanske automobilindustri produceret ialt 21 mill. vogne, men de formodninger, der allerede for år og dag siden blev fremsat om, at det ekstraordinære behov var ved at være dækket, har vist sig forhastede. Det anføres nu, at der stadig er 14 mill. personvogne i U.S.A., der har været i brug i 10 år eller længere, mod kun 5 millioner før krigen, og at gennemsnitsalderen for alle vogne i brug er 8½ år mod 5½ år i 1941.

I det hele har efterspørgslen i den senere tid navnlig været rettet mod *varige forbrugsgoder,* foruden automobiler især boligudstyr af forskellig art, og fordelingen af omsætningen i detailhandelen på varige og ikke-varige goder er i sammenligning med stillingen for et år siden undergået en tydelig ændring. Medens i januar 1949 28,5 % af den samlede omsætning faldt på varige goder og 71,5 % på ikke-varige goder, var de tilsvarende procenter i januar 1950 32,7 og 67,3. Den samme tendens finder man — i forstærket grad — i statistikken over nye ordrer til industrien, jfr. nedenstående oversigt.

Nye ordrer til industrien (mill. $).

	Jan. 1949	Sept. 1949	Okt. 1949	Nov. 1949	Dec. 1949	Jan. 1950
Varige goder	6.7	7.6	7.4	7.4	7.0	8.6
Ikke-varige goder	10.2	11.8	10.9	10.8	9.8	10.2
Tilsammen	16.9	19.4	18.3	18.2	16.8	18.8

Boligbyggeri og anden investering.

Den stærke efterspørgsel efter boligudstyr må ses på baggrund af den fortsatte højkonjunktur for boligbyggeriet. I de tre måneder januar-marts på-

Amerikanske konjunkturtal.

	Priser[1]			Industri-produktion[2]	Bygge- og anlægsvirksomhed[3]		Arbejdsmarked			Detail-omsætning[7]	Udenrigshandel		Aktiekurser[10]	Personlige[11] indkomster	Bruttonational-produkt[12]
	Engrospriser		Leveomkostninger												
	Samlet Indeks	Landbr.-produkt.			Ialt	Boligbyggeri	Beskæftigede[4]	Arbejdsløshed[5]	Arbejdsløn[6]		Import[8]	Eksport[9]			
	1926 = 100 *	1926 = 100 *	1935-39 = 100 *	1935-39 *	1923-25 = 100 *	1923-25 = 100 *	Mill. *	Mill. *	Cents *	1935-39 = 100 *	Mill. $ *	Mill. $ *	1935-39 = 100 *	Mld. $ *	Mld. $ *
1938	79	69	101	89	64	45	30.3[13]	8.1[14]	63	98	163	258	88	68	85
1945	106	128	128	203	68	26	40.1	1.0	102	198	345	817	122	172	215
1946	121	149	139	170	153	143	41.4	2.3	108	259	409	812	140	177	213
1947	152	181	159	187	157	142	43.4	2.1	122	304	478	1274	123	194	236
1948	165	188	171	192	190	162	44.2	2.1	133	335	589	1051	124	212	262
1949	155	166	169	176	211	192	43.0	3.4	140		552	999	121	210	257
Jan. 1949	161	173	171	191	174	133	43.4	2.7	141	306	589	1086	121	215	—
Febr. —	158	168	169	189	169	123	43.1	3.2	140	301	568	1029	117	211	—
Marts —	158	172	170	184	175	130	42.9	3.2	140	302	632	1152	118	210	262
April —	157	171	170	179	177	141	43.0	3.0	140	305	534	1148	119	211	—
Maj —	156	171	169	174	181	159	42.7	3.3	140	309	539	1077	118	210	—
Juni —	155	169	170	169	195	176	42.8	3.8	141	301	527	1104	112	209	258
Juli —	154	166	169	161	209	200	42.6	4.1	141	297	456	897	118	207	—
Aug. —	153	162	169	170	229	228	43.0	3.7	140	301	491	881	122	209	—
Sept. —	154	163	170	174	246	254	43.5	3.4	141	307	531	904	124	208	255
Okt. —	152	160	169	166	263	269	42.6	3.6	139	294	559	849	127	207	—
Nov. —	152	157	169	173	265	256	42.8	3.4	139	301	594	836	129	209	—
Dec. —	151	155	168	179	262	255	43.7	3.5	141	303	605	943	133	212	255
Jan. 1950	152	155	167	183	242	245	42.2	3.4	142	300	623	744	135	218	—
Febr. —	153	159	167	180	250	254	41.7	4.5	142		599	770	137	219	—
Marts —				186				4.1					139		264

* Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.
[1] Bureau of Labor Statistics. [2] Federal Reserve Board's sæsonudjævnede indeks. [3] Værdien af byggekontrakter efter F. W. Dodge Corp.; indekset udjævnet for sæsonsvingninger af F. R. B. [4] Antal beskæftigede („employees") uden for landbruget ifl. Bureau of Labor. Af det samlede antal beskæftigede i feb. 1949, 41.7 millioner, faldt 14.0 mill. på industrien, 0.6 på minedrift, 1.8 på bygge- og anlægsvirksomhed, 3.8 på transport og off. forsyningsvirksomheder, 9.2 på handel, 1.8 på pengeinstitutter, 4.7 på tjenesteydelser og 5.7 var off. ansatte. [5] Bureau of Census. [6] Gnstl. timefortjeneste i fabriksindustrien. [7] Survey of Current Business' sæsonudjævnede indeks. [8] Generalindførsel. [9] Inkl. reeksport; omfatter også hjælp til udlandet („foreign aid and relief"). [10] Standard and Poor's Corp., omfatter 416 industri-, jernbane- og „public utility" selskaber. [11] „Personal income". Tallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [12] Kvartalstallene er udjævnet for sæsonsvingninger og omregnet til tal for et helt år. [13] 1939. [14] 1940.

begyndtes ialt 270.000 boliger uden for landbruget, deraf i marts alene 110.000, hvilket var det hidtil største tal for påbegyndte boliger i en enkelt måned. For hele kvartalet var der i forhold til 1949 en fremgang på ca. 100.000 boliger, og til sammenligning kan også anføres, at det samlede antal påbegyndte boliger i hele året 1949 var 1.025.000. Værdien af det samlede byggeri i januar kvartal 1950 er anslået til 4400 mill. $, hvilket også var en rekord og 18 % mere end i januar kvartal 1949. 1900 mill. $ af de 4400 mill. faldt på boligbyggeriet. Iøvrigt er det offentliges støtte til boligbyggeriet i form af garanti for prioritetslån blevet udvidet ved vedtagelsen af en ny lov, der tager sigte på at hjælpe familier med mellemstore indtægter på 2000—5000 $ om året.

Det var ikke blot den faktiske byggevirksomhed, der i januar kvartal satte rekord; det samme gælder afsluttede byggekontrakter, der ifølge Dodge's statistik i marts havde en værdi af 1300 mill. $ mod 748 mill. $ i marts 1949. Kun to gange tidligere, i september og oktober 1949, har tallet ligget noget over 1000 mill. $.

Derimod er udsigterne for *erhvervslivets investeringer* i anlæg og maskiner („plant and equipment") stadig mindre gunstige. Ifølge den sidste opgørelse (pr. 30. marts) regnes der her for 1. halvår 1950 med en nedgang i sammenligning med 1. halvår 1949 på 8 % og i 2. halvår med en nedgang på 14 %. For hele året 1950 anslås værdien af de pågældende investeringer til 16,1 mld. $ mod 18,1 milliarder i 1949. Det kan dog tilføjes, at der tidligere er regnet med en noget større nedgang, nemlig for hele 1950 et fald på 14—15 %.

Beskæftigelse og arbejdsløshed.

Den samlede produktion af varer og tjenester i U.S.A. havde i januar kvartal 1950 en værdi svarende til ca. 264 mld. $ for et helt år. Dette var ca. 9 milliarder mere end i oktober kvartal 1949 og ca. 2 milliarder mere end i januar kvartal 1949, skønt prisniveauet da var noget højere. Til trods herfor var den samlede beskæftigelse noget mindre end i januar kvartal 1949, men forskellen indsnævredes stærkt i marts, og i begyndelsen af april var antallet af beskæftigede 850.000 større end et år i forvejen; i landbruget var beskæftigelsen godt 600.000 lavere end i april 1949; men dette fald blev mere end opvejet af en stigning i antallet af beskæftigede uden for landbruget på 1,5 mill. arbejdere. Samtidig har der været et stærkt fald i arbejdsløsheden, men denne var dog endnu i april 500.000 større end i april 1949. Ekspansionen har således ikke været kraftig nok til, at hele tilvæksten i arbejdertallet har kunnet opsuges.

Beskæftigelse og arbejdsløshed (mill.).

	Beskæftigelse						Arbejdsløshed	
	Udenfor landbruget		I landbruget		Ialt			
	1949	1950	1949	1950	1949	1950	1949	1950
Januar	50.6	50.7	6.7	6.2	57.4	56.9	2.7	4.5
Februar	50.2	50.7	7.0	6.2	57.2	56.9	3.2	4.7
Marts	50.2	50.9	7.4	6.7	57.6	57.6	3.2	4.1
April	50.0	51.5	7.8	7.2	57.8	58.7	3.0	3.5

Overproduktion i landbruget.

Det amerikanske landbrugs enorme produktionskraft og støtten til landbrugsprodukternes priser har efterhånden ført til, at betydelige mængder af landbrugsprodukter er blevet overtaget af regeringen gennem Commodity Credit Corporation, og afsætningen af de ophobede lagre volder nu store kvaler. Et grelt eksempel på, hvad denne politik kan føre til, blev bekendt for offentligheden, da landbrugsminister Brannan i februar meddelte, at 25—40 mill. bushels kartofler, der stod regeringen i en pris af 1,83 $ pr. 100 lb., enten måtte pløjes ned eller sælges til gødning eller svineføde for 1 cent pr. 100 lb. I de sidste 4 år har der hvert år været et stort kartoffeloverskud, skønt der i de sidste tre år har været gennemført arealbegrænsning, og skønt støtteprisen sidste år blev sat ned; dette skyldes bl. a. en stærk forøgelse af udbyttet pr. ha som følge af forbedret teknik. Ialt har støtten til kartoffelprisen hidtil kostet statskassen 420 mill. $.

Commodity Credit Corporation må også stadig overtage store mængder af smør og mælk, og i National City Bank's marts-rapport anslås, at den ved udgangen af indeværende høstår vil være i besiddelse af ca. 6 mill. baller bomuld, 350 mill. bushels[1] hvede, 600—650 mill. bushels majs og 45 mill. bushels hørfrø, til dels i form af olje. Størrelsen af disse lagre fremgår måske tydeligst af, at de vil kunne dække det indenlandske bomuldsforbrug i ca. 8 måneder, hvedeforbruget i 6 måneder og hørfrøforbruget i ikke mindre end 15 måneder. I alt havde C.C.C. den 31. december 1949 3645 mill. $ udestående i lån på høsten 1949 og overtagne landbrugsprodukter fra tidligere år, og dens lånebemyndigelse er foreslået forhøjet fra 4750 mill. $ til 6750 mill. $.

Som en naturlig konsekvens af prisstøtten indeholder landbrugslovgivningen også bestemmelser om produktionskontrol i form af arealbegrænsning og markedskontingenter, men siden krigens begyndelse har disse bestemmelser kun været anvendt for ganske enkelte produkters vedkommende. Fra 1950 er der imidlertid indført arealbegrænsning som betingelse for prisstøtte for hvede, bomuld, majs og ris, for bomuld tillige markedskontingentering.

Under krigen, da det gjaldt om at forøge produktionen, blev støttelovgivningen for landbruget udvidet, både ved en forhøjelse af belåningsprocenten, der nu blev fastsat til 90 af pariteten (jfr. „Økonomi og Politik", 22. årgang, p. 164) og ved, at flere produkter blev inddraget under støtten, og regeringen afgav løfte om, at udvidelsen ville forblive i kraft to år efter, at præsidenten formelt havde erklæret krigen for afsluttet, hvilket skete den 31. december 1946. I 1948 vedtoges den såkaldte Hope-Aiken Act, der gjorde støtten mere elastisk, idet landbrugsministeren fik bemyndigelse til at fastsætte belåningsprocenten mellem 60 og 90 % af pariteten for hovedafgrøderne („basic crops") og for andre produkter endnu lavere og helt ned til 0. Denne lov skulle være trådt i kraft den 1. januar 1949, men dens ikrafttræden blev udskudt til 1. januar 1950, og forinden blev den afløst af en ny lov, den nugældende, der for hovedafgrøderne i 1950 fastholder en belåningsprocent på 90, medens der for andre produkter fastsættes en noget lavere procent og støtten i nogle tilfælde

[1] 1 amerikansk bushel = 0.044 hl.

fra bestemte tidspunkter ophører at være obligatorisk for regeringen. Samtidig er der indført en ny beregningsmåde for paritetspriserne, der har den virkning, at de for 1950 forhøjes med gnstl. 9 %. Det kan tilføjes, at belåningsprocenten for hovedafgrøderne for 1951 efter loven skal fastsættes til mellem 80 og 90 % af pariteten og for 1952 og derefter til 75—90 %.

Prisudviklingen.

Prisfaldet på landbrugsprodukter, der begyndte i januar 1948, udgjorde indtil december 1949 22 %, medens nedgangen for andre varer end landbrugsprodukter og fødevarer kun var ca. 5 %. Med den fornyede konjunkturopgang fra omkring midten af 1949 ophørte nedgangen for andre varer, men fortsatte året ud for landbrugsprodukter, hvorefter der i januar kvartal indtrådte en mindre stigning, jfr. nedenstående oversigt, der også viser, at engrosprisindekset som helhed var næsten uændret gennem årets første måneder. Råstofpriserne har derimod haft en tydelig opadgående tendens, og Moody's indeks, der i sommeren 1949 var faldet til ca. 333 (31/12 1931 = 100), var i slutningen af april nået op på ca. 370.

Engrosprisindeks.
(1926 = 100).

	Landbrugsprodukter	Fødevarer	Alle andre varer	Samlet indeks
2/4 1949	171.1	162.3	150.6	158.1
31/12 „	155.4	155.8	145.5	151.1
1/4 1950	158.5	155.9	145.6	152.1

Betalingsbalance og udenrigshandel.

Eksporten af varer og tjenester fra U.S.A., der nåede sit højdepunkt i 1947, gik i 1949 tilbage til 15,9 mld. $ mod 16,8 mld. $ i 1948, men også importen af varer og tjenester var mindre end i 1948, nemlig 9,8 mld. $ mod 10,5 mld. $, og resultatet var et næsten uændret overskud på betalingsbalancen, 6,1 mld. $ mod 6,3 mld. $ i 1948. Men medens overskudet i de første 6 måneder af 1949 svarede til 7,5 mld. $ for et helt år, gik det i andet halvår ned til kun 4,9 mld. $, som var det mindste overskud siden krigens slutning. Der var således en tydelig tendens i retning af ligevægt på betalingsbalancen, og den amerikanske hjælp til udlandet var mere end tilstrækkelig til at dække „the dollar gap", således at en del af den kunne anvendes til styrkelse af guld- og dollarreserverne.

Den ændring i betalingsbalancen, der indtrådte i løbet af 1949, er i første række et resultat af stigende import og faldende eksport, og den træder særlig stærkt frem efter valutadevalueringerne i september. Medens eksportoverskudet i juli kvartal 1949 svarede til ca. 5 mld. $ pr. år, var det i oktober kvartal kun ca. 3½ mld. $ pr. år, og det gik yderligere tilbage i januar og februar. Devalueringerne, der har forøget de devaluerende landes afsætningsmuligheder i U.S.A. og gjort amerikanske varer dyrere at importere, er dog ikke den eneste, muligvis end ikke den vigtigste faktor, der her har gjort sig gældende. Ved siden heraf må nævnes både den forstærkede amerikanske efterspørgsel efter uden-

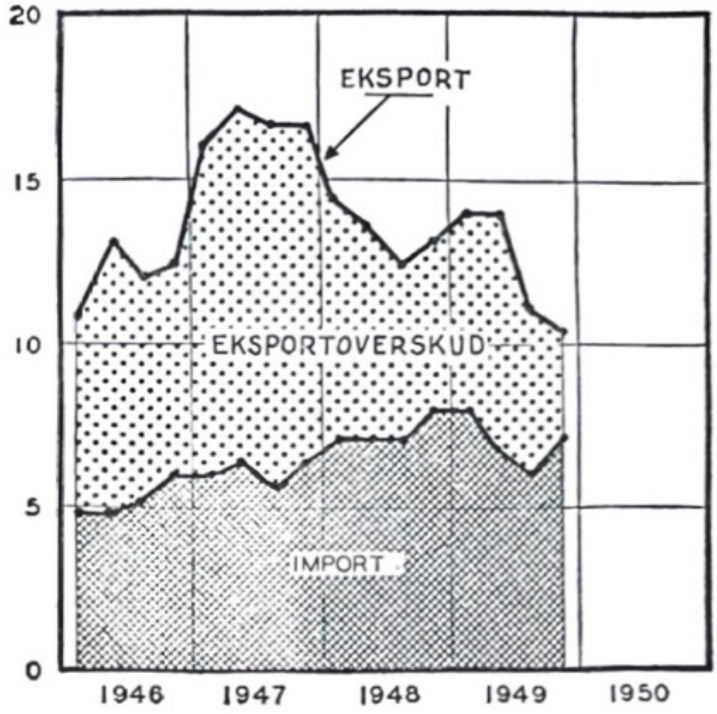

U.S.A.s udenrigshandel. Kvartalstal omregnet til tal pr. år (mld. $).

landske varer, som også uden devalueringerne ville være opstået, efter at konjunkturnedgangen var ophørt, og andre landes direkte regulering af dollarvareimporten.

U.S.A.s udenrigshandel efter geografiske områder[1].

(Mill. $).

	Okt. 1948—Jan. 1949			Okt. 1949—Jan. 1950		
	Eksport	Import	Overskud	Eksport	Import	Overskud
England	210	101	109	182	81	101
Andre Marshall-lande	1166	257	909	937	227	710
Fjerne Østen[2]	342	142	200	313	127	186
Tilsammen	1718	500	1218	1432	435	997
Canada	658	583	75	567	560	7
Latinamerika	1058	781	277	809	835	÷ 26
Sterlingområdet undtagen England	460	333	127	289	318	÷ 29
Alle andre lande	316	261	55	276	233	43
Tilsammen	2492	1958	534	1941	1946	÷ 5
Udenrigshandel ialt	4210	2458	1752	3373	2381	992

[1] Efter National City Bank, New York.

[2] Japan, Korea, Kina, Formosa, Manchuriet og Philippinerne.

ENGLAND

Udviklingen på betalingsbalancen.

Efter pundets devaluering i september 1949 er presset på sterlingområdets guld- og dollarreserve ophørt. Underskudet på sterlingområdets betalingsbalance

med dollarområdet var i oktober kvartal 1949 kun 31 mill. $, og i januar kvartal forvandledes underskudet til et overskud på 40 mill. $. Som følge heraf kunne hele den Marshall-hjælp, England modtog i dette tidsrum, anvendes til styrkelse af reserven med det resultat, at guld- og dollarbeholdningen den 31. marts 1950 var steget til 1984 mill. $ mod kun 1320 mill. $ umiddelbart før devalueringen i slutningen af september 1949. Hermed var tabet i sommerhalvåret 1949 mere end indvundet, men guld- og dollarreserven var dog stadig en del mindre end ved Marshall-planens ikrafttræden i april 1948, da den udgjorde 2241 mill. $.

Ændringerne i sterlingområdets guld- og dollarbeholdning.
(Mill. $).

	Beholdning v. periodens begyndelse	Tilvækst i beholdningen i form af: Kredit fra Canada	Dollarlån i den internationale valutafond	Marshall-hjælp	Overskud (+) eller underskud (÷) på betalingsbalancen	Beholdning v. periodens slutning
Januar kvartal 1949 ...	1856	30	32	324	÷ 330	1912
April „ „ ...	1912	30	—	341	÷ 632	1651
Juli „ „ ...	1651	29	—	284	÷ 539	1425
Oktober „ „ ...	1425	27	20	247	÷ 31	1688
Januar „ 1950 ...	1688	27	—	229	+ 40	1984

Skønt der således er tale om en betydelig styrkelse af guld- og dollarreserven, kan den dog ikke endnu anses for tilstrækkelig, hvis England skal føle sig sikret mod en gentagelse af de valutakriser, der har været et så fremtrædende træk i den økonomiske udvikling efter krigen. Det er derfor af den største betydning, at den bedring i dollarsituationen, som er indtrådt, bevares i den kommende tid. Som nævnt i tidligere oversigter var den stærke formindskelse af dollarunderskudet i oktober kvartal delvis af forbigående natur, og når bedringen desuagtet fortsattes i januar kvartal, da de umiddelbare virkninger af devalueringen spillede en væsentlig mindre rolle, giver det grundlag for en vis optimisme med hensyn til udviklingen i hvert fald i den nærmeste fremtid. Det må dog ikke overses, at forholdet mellem dollarindtægter og dollarudgifter til dels er sæsonbestemt og særlig gunstigt netop i januar kvartal; desuden har genopbygningen af de amerikanske varelagre medført en særlig efterspørgsel efter råvarer fra sterlingområdet, som også kun er af begrænset varighed, og som formentlig allerede nu i det væsentlige er ophørt.

Der er dog ingen tvivl om, at bedringen i dollarsituationen i hvert fald i januar kvartal for størstedelen skyldtes årsager af noget mere varig karakter. I første række må her nævnes den nedskæring af sterlingområdets import fra dollarlandene, som nu er gennemført, og som har reduceret Englands dollarvareimport til 1200 mill. $ årlig, en nedgang på 25 % i forhold til den oprindelig planlagte import. Hertil må lægges de besparelser i dollarforbruget, som er gennemført i de andre sterlinglande, og disse har desuden ydet det største bidrag til den forøgelse af eksporten til dollarområdet, som har fundet sted siden devalueringen. Selv om efterspørgslen efter råvarer fra sterlinglandene som

Engelske konjunkturtal.

	Priser		Industriproduktion		Boligbyggeri[5]		Arbejdsmarked				Detailomsætning[8]	Udenrigshandel		Aktiekurser[11]
							Beskæftigelse[6]		Arbejdsløshed	Arbejdsløn[7]				
	Engrospriser[1]	Leveomkostninger[2]	Central Statistical Office[3]	London & Cambridge Economic Service[4]	Antal boliger under opførelse	Antal boliger fuldført	Samlet antal beskæftigede	Fabriksindustrien				Import[9]	Eksport[10]	
	1938 = 100 *	Juli 1914 = 100 *	1946 = 100 *	1946 = 100 *	1000 †	1000 *	Mill. †	Mill. †	1000 †	Sept. 39 = 100 *	1947 = 100 *	Mill. £ *	Mill. £ *	1938 = 100 *
1938	100	156	—	—	—	30.0	17.9	6.8	1688	100[12]	65	77	44	100
1945	167	203	—	—	26	0.2	16.3	6.8	103	150	76	92	38	127
1946	173	204	100	100	204	4.1	17.3	6.6	359	162	88	108	80	138
1947	189	203	108	108	253	10.5	18.6	7.1	256	168	100	149	100	145
1948	216	108	121	120	188	17.5	19.1	7.3	282	106	114	173	137	139
1949	227	111	129	127	195	16.0	22.2	8.3	243	109	125	189	154	132
Jan. 1949	218	109	124	123	—	15.0	22.0	8.2	376	108	104	187	164	145
Febr. —	218	109	130	130	—	15.6	22.0	8.2	360	108	112	162	145	144
Marts —	217	109	131	131	186	19.3	22.0	8.2	340	108	119	190	166	136
April —	224	109	124	121	—	14.2	22.1	8.2	325	108	123	188	143	137
Maj —	228	111	134	131	—	16.3	22.1	8.3	304	108	128	195	157	139
Juni —	229	111	130	126	190	16.0	22.2	8.3	264	109	124	202	148	125
Juli —	226	111	118	117	—	14.6	22.2	8.2	243	109	124	186	146	125
Aug. —	226	111	119	115	—	14.3	22.2	8.3	261	109	115	200	141	123
Sept. —	228	112	132	128	198	16.8	22.2	8.3	268	109	120	181	146	131
Okt. —	234	112	135	134	—	16.4	22.3	8.4	300	109	132	199	161	129
Nov. —	237	112	140	138	—	16.4	22.3	8.4	324	109	137	201	166	124
Dec. —	238	113	131	129	195	17.4	22.2	8.4	330	109	163	196	159	128
Jan 1950	241	113	135	133	—	14.3	22.3	8.4	372	110	115	201	182	127
Febr. —	242	113	141	138	—	14.1	22.3	8.4	373	110	122	182	161	129
Marts —	242	113	143	141	195	19.4	22.3	8.4	347	110	133	221	191	127

* Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) er gennemsnit for 12 måneder.
† Tallene for 1938 og 1945—49 (de første 6 rækker) gælder for juli (beskæftigelse, arbejdsløshed) eller december.

[1] Board of Trade. [2] Ministry of Labour. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947. [3] Inkl. rustningsproduktion („finished munitions"). [4] Ekskl. rustningsproduktion. [5] Ministry of Health. Permanente boliger. [6] Fra 1949 ny serie, der i modsætning til den tidligere omfatter privat hushjælp og beskæftigede over pensionsalderen (65 år for mænd og 60 år for kvinder). Desuden tælles nu halvdagsarbejdere som heldagsarbejdere. Til sammenligning anføres, at tallene efter den nye opgørelse medio juli 1948 var 21.9 og 8.1. [7] Ugentlige lønsatser. Fra juni 1947 nyt indeks med basis juni 1947, omfattende industri, landbrug, off. forsyningsvirksomheder, detailhandel m. m. [8] Varehuse, kædebutikker og brugsforeninger. [9] Generalindførsel. [10] Inkl. reeksport. [11] London & Cambridge Economic Service. Industriaktier den 15. i hver måned. [12] Sept. 1939.

nævnt til dels har været af ekstraordinær karakter, kan man dog regne med, at den fornyede amerikanske konjunkturopgang også i de kommende måneder vil være en god støtte for afsætningen af sterlingområdets produkter. Iøvrigt har devalueringen medført en ændring i Englands betalingsbalance over for lande med „hård" valuta som Belgien, Schweiz og Persien med det resultat, at de tidligere betydelige guldoverførsler til disse lande er ophørt.

Englands udenrigshandel.

(Mill. £)

	Jan. kvt. 1949	April kvt. 1949	Juli kvt. 1949	Okt. kvt. 1949	Jan. kvt. 1950
Import	538	582	562	591	604
Eksport	460	432	423	469	516
Reeksport	15	15	12	16	18
Samlet eksport	475	447	435	485	534
Importoverskud	63	135	127	106	70
		1938 = 100			
Importvolumen	79	85	87	85	
Eksportvolumen	156	146	142	159	

Også Englands egen eksport til U.S.A. og Canada har været stigende siden devalueringen, men indbragte dog endnu i januar kvartal færre dollars end i den tilsvarende periode i 1949. Hvad den samlede eksport angår, var værdien (i £) i januar kvartal 1950 godt 11 % større end i januar kvartal 1949, og stigningen i eksportvolumen var kun ubetydelig mindre, nemlig ca. 10 %. Derimod var den samtidige opgang i importværdien i det væsentlige et resultat af prisstigningen, der fulgte med nedskrivningen af pundet, idet importprisindekset for februar 1950 er beregnet til 125 (1947 = 100) mod 116 et år tidligere. Stigningen var altså ca. 8 %, medens importværdien mellem januar kvartal 1949 og januar kvartal 1950 gik op med ca. 12 %. Fra september 1949 til februar 1950 steg importprisindekset fra 110 til 125, hvorimod eksportprisindekset i samme tidsrum kun gik op fra 113 til 116.

I „Economic Survey" for 1950 er eksporten af engelske varer anslået til ca. 2000 mill. £ eller godt 10 % mere end i 1949, hvilket svarer til den faktiske stigning fra januar kvartal 1949 til januar kvartal 1950, og der regnes med ligevægt eller muligvis endda et mindre overskud på betalingsbalancens løbende poster mod i 1949 et underskud på 70 mill. £. Som det fremgår af nedenstående oversigt, var underskudet på handelsbalancen noget mindre end i 1948, medens overskudet på de „usynlige" poster var det samme til trods for, at posten regeringsbetalinger steg stærkt, bl. a. som følge af forøgede militære udgifter i Hongkong og Malaya. Til gengæld indtjente skibsfarten mere valuta end i 1948, og posten „andre „usynlige" indtægter", der bl. a. omfatter de engelske olieselskabers og forsikringsselskabers indtægter fra udlandet, gik op med næsten 50 %.

Der foreligger også oplysninger om Englands betalingsbalance i 1949 med de forskellige geografiske områder. Overfor dollarområdet var underskudet, 275 mill. £, næsten uforandret fra 1948, idet en betydelig nedgang i under-

Englands betalingsbalance[1].
(Mill. £).

	1938	1946	1947	1948	1949
Import, f.o.b.	835	1105	1528	1770	1970
Eksport, f.o.b.	533	886	1093	1554	1790
Handelsbalancen	÷ 302	÷ 219	÷ 435	÷ 216	÷ 180
Skibsfart	20	18	29	76	88
Renter og dividender	175	69	73	65	56
Film	÷ 7	÷ 17	÷ 14	÷ 10	÷ 6
Rejser	÷ 12	÷ 30	÷ 55	÷ 33	÷ 35
Regeringsbetalinger	÷ 16	÷ 283	÷ 230	÷ 94	÷ 145
Andre „usynlige" poster	72	92	32	107	152
Samtlige „usynlige" poster	232	÷ 151	÷ 165	111	110
Betalingsbalancens løbende poster	÷ 70	÷ 370	÷ 600	÷ 105	÷ 70

[1] Tallene for importen angiver de beløb, der faktisk er kommet til udbetaling de pågældende år, og tallene for eksporten på samme måde hvad der faktisk er modtaget. Man kan derfor ikke vente overensstemmelse med handelsstatistikkens import- og eksporttal. Endvidere gøres opmærksom på, at fragt og andre omkostninger i betalingsbalance-opstillingen er udskilt fra importen og opført blandt de „usynlige" poster.

skudet på de „usynlige" poster i alt væsentligt opvejedes af et forøget importoverskud. I forhold til den øvrige vestlige halvkugle (Latinamerika) forvandledes derimod et underskud i 1948 på 40 mill. £ til et overskud i 1949 på 45 mill. £, og over for de andre sterlinglande forøgedes overskudet fra 190 til 215 mill. £. Særlig store var imidlertid forskydningerne overfor Marshalllandene, med hvilke England i 1948 havde et overskud på 100 mill. £, men i 1949 et underskud på 20 mill. £. Som forklaring anføres liberaliseringen af importen fra de pågældende lande og begrænsningen af importen fra dollarområdet.

Leveomkostninger, lønniveau og skattepolitik.

Den forventning, som finansminister sir Stafford Cripps i sin tid gav udtryk for, at devalueringen ikke foreløbig ville medføre nogen nævneværdig stigning i leveomkostningsindekset, har fuldt ud holdt stik. Endnu i marts, 6 måneder efter devalueringen, var indekset kun gået op med ca. 1 %. At stigningen ikke har været større, skyldes dog formentlig i nogen grad, at et forbud mod konjunkturavance på lagre fra før devalueringen har bevirket, at en del prisforhøjelser er blevet udskudt til et senere tidspunkt, når de gamle lagre er opbrugt. Allerede med den nuværende ringe stigning i leveomkostningsindekset er imidlertid lønstop-politikken i fare, ikke mindst efter at forhåbningerne om skattelettelser, f. eks. nedsættelse af omsætningsskatten, der kunne medføre prisreduktioner, er blevet skuffede ved fremlæggelsen af budgettet for 1950—51. Tværtimod at lette omsætningsskatten indeholder det nye budget en ny omsætningsskat på $33^1/_3$ % på lastvogne og en forhøjelse af benzinskatten, og hertil kommer, at regeringen har givet tilladelse til, at godstaksterne på de nationaliserede jernbaner sættes op med $^1/_6$.

Som nævnt i sidste hefte af „Ø & P" gav en afstemning på et møde i fagforeningernes forretningsudvalg den 12. januar et lille flertal for fortsat tilslutning til lønstabiliseringspolitikken, men senere begivenheder har vist, at der næppe står et flertal af de menige medlemmer bag denne beslutning. De fagforeninger, hvis overenskomster indeholder bestemmelser om pristalsregulering af lønnen — det er i England kun et mindretal af arbejderne, der har pristalsregulering — har ikke villet gå med til at suspendere overenskomsterne på dette punkt, således som det var forudsat, og denne vægring gør det naturligvis endnu vanskeligere at hindre andre fagforeninger i at rejse krav om lønforhøjelse. Den vigtigste begivenhed på lønområdet i den sidste tid er dog den aktion, som er iværksat af sammenslutningen af fagforeninger i maskin- og skibsbygningsindustrien — The Confederation of Engineering & Shipbuilding Unions —, der omfatter 37 fagforeninger med tilsammen ca. 2½ mill. medlemmer. Efter at arbejdsgiverne havde forkastet et krav om lønforhøjelse på 1 £ om ugen, vedtog sammenslutningen i begyndelsen af april at afholde urafstemning om strejke eller konfliktens henvisning til den nationale voldgiftsdomstol. Resultatet af afstemningen vil blive meddelt den 13. juli.

Både indtægter og udgifter på statsbudgettet var i 1949—50 større end oprindelig anslået, og finansåret sluttede med et overskud på 549 mill. £. Medregnes indtægter ved salg af overskudslagre og udgifter til krigsskadeerstatninger og lån til kommunerne samt andre indtægter og udgifter uden for det egentlige budget („below the line"), var overskudet 62 mill. £. Med de hidtidige skatter ville de tilsvarende tal for 1950—51 blive 441 mill. £ og ÷ 9 mill. £, og da de foreslåede skatteforhøjelser og -nedsættelser så godt som opvejer hinanden, bliver overskudet på det egentlige budget 443 mill. £ og det samlede underskud („overall deficit") 7 mill. £. De vigtigste skatteforhøjelser er nævnt ovenfor. Den vigtigste skattenedsættelse angår indkomstskatten, hvor skatten på de første 50 £ skattepligtig indkomst nedsættes fra 3 s. til 2 s. 6 d. pr. £ og for de følgende 200 £ fra 6 s. til 5 s. pr. £. Nedsættelsen beregnes i 1950—51 at ville medføre en nedgang i provenuet af den ordinære indkomstskat fra 1460 mill. £ til 1388 mill. £ og har til formål at opmuntre til større indsats i produktionen, f. eks. ved at gøre arbejderne mere interesserede i at tage overarbejde, men den vil ikke kunne få nævneværdig betydning for de lavest lønnede arbejdere, og den vil derfor ikke kunne tjene til at hindre, at disse rejser krav om lønforhøjelse.

Englands statsfinanser.

(Mill. £).

	1949—50 Budget	1949—50 Regnskab	1950—51 Budget
Indtægter	3778	3924	3898
Udgifter	3308	3375	3455
Overskud	470	549	443
Udgifter uden for det egentlige budget (netto) ...	456	487	450
„Overall surplus"	14	62	÷ 7

I det nye budget er udgifterne til levnedsmiddelsubsidier fastsat til højst 410 mill. £ mod i 1949—50 højst 465 mill. £. Nedgangen er en følge af de besparelser, der blev besluttet kort efter devalueringen. Derimod vil den afgift ved receptudstedelse, der samtidig blev bebudet for at holde igen på de stærkt stigende udgifter til sundhedsvæsenet, i hvert fald foreløbig ikke blive gennemført, og regeringen har også opgivet at gennemføre beslutningen om at indskrænke boligbyggeriet fra 200.000 til 185.000 fuldførte boliger om året.

10.—5.—1950.

DEN ØKONOMISKE UDVIKLING I DANMARK[1]

Arbejdsmarkedet.

I løbet af februar og marts førtes der som omtalt i sidste hefte af „Økonomi og Politik" meget langvarige forhandlinger i forligsinstitutionen om overenskomsterne mellem arbejdere og arbejdsgiverne om arbejdsvilkår for de næste to år. Forhandlingerne sluttede med, at forligsmanden den 21. marts fremsatte et mæglingsforslag omfattende samtlige mellem organisationer eller enkeltvirksomheder under Dansk Arbejdsgiverforening og De samvirkende Fagforbund hidtil gældende overenskomster, der var opsagt til 1. marts og ikke fornyet.

Den 4. april blev parternes svar afgivet, og det viste sig, at arbejdsgiverne havde vedtaget forslaget med stor majoritet; afstemningen skete her på grundlag af udbetalt arbejdsløn; stemmer svarende til 1524,7 mill. kr. var afgivet for og stemmer for 284,5 mill. kr. mod forslaget.

På arbejderside var majoriteten betydelig mindre. Der var afgivet 215.253 (57,6 %) ja-stemmer mod 158.098 (42,4 %) nej-stemmer. Går man i detailler med afstemningsresultatet, viser det sig endda, at kun 36 forbund har vedtaget forslaget, medens hele 25 forbund har forkastet det, herunder så store forbund som smede- og maskinarbejderforbundet (20.569 nej, 16.540 ja), kvindeligt arbejderforbund (10.326 nej, 8.061 ja), textilarbejderforbundet (14.631 nej, 1.886 ja), murerforbundet (5.171 nej, 2.828 ja), snedkerforbundet (6.977 nej, 1.114 ja) og typografforbundet (4.499 nej, 2.754 ja). Ydermere ser man, at der ved urafstemning blandt medlemmerne var et flertal *imod* forslaget, nemlig 139.881 stemmer mod og kun 123.875 for. Når forslaget alligevel blev vedtaget, skyldes det, at der ved de kompetente forsamlingers opsupplering af stemmetallene blev afgivet 91.378 ja-stemmer og kun 18.217 nej-stemmer. Kun i et enkelt mindre betydningsfuldt tilfælde ændrede den kompetente forsamlings afstemning dog et flertal af nej-stemmer ved urafstemningen til et flertal af ja-stemmer. Forskydningen i det samlede resultat som følge af de kompetente forsamlingers stemmeafgivning fremkom iøvrigt ved, at de forstærkede den inden for de enkelte forbund ved urafstemningens konstaterede tendens i retning af vedtagelse eller forkastelse, samt ved at de forbund, der udelukkende stemmer ved kompetent forsamling, alene afgav ja-stemmer — i alt 48.498, reduceret til 36.553, fordi stemmeprocenten i de øvrige fag var 75,37; af disse 48.498 stemmer kom 47.366 fra handels- og kontormedhjælperforbundet. Da forligsmanden havde benyttet sig af sin ret i henhold til § 11,

[1] Se også tabelbilaget bag i heftet.

stk. 1, i loven af 1934 om mægling i arbejdsstridigheder til at sammenkæde samtlige mæglingsforslag til et hele, der kun kunne vedtages eller forkastes under eet, kom vedtagelsen af forslaget også til at gælde for de 25 forbund, hvor nej-stemmerne var i flertal.

Fremgangsmåden ved afstemningen er temmelig indviklet, og det vil måske derfor være hensigtsmæssigt kort at referere de vigtigste regler.

Hovedbestemmelsen i loven om mægling i arbejdsstridigheder er, at et mæglingsforslag anses for forkastet, når over 50 % af deltagerne i afstemningen har stemt imod, og mindst 75 % af de stemmeberettigede har afgivet deres stemme. For hvert point denne sidste procent ligger under 75, forhøjes den til forkastelse nødvendige procent af de afgivne stemmer med ½. Hvis mindre end 25 % af de stemmeberettigede har afgivet deres stemme, anses forslaget for vedtaget uanset antallet af nej-stemmer. Begrundelsen for disse ved første øjekast noget besværlige regler er ønsket om at hindre, at en utilfreds minoritet kan få et mæglingsforslag forkastet ved at møde frem og stemme, medens de, der er tilhængere af forslaget, bliver borte i tillid til, at der er tilstrækkelig mange andre, der vil møde op og stemme for. De ikke-stemmende regnes med andre ord overvejende som tilhængere af forslaget.

(Reglerne er iøvrigt i parantes bemærket ikke indbyrdes vel afstemt; tag fx. en situation, hvor stemmeprocenten er 30; dette er 45 points under 75, og den til forkastelse nødvendige procent af nej-stemmer skal derfor forhøjes med 22½ til 72½, således at altså højst $\frac{72\frac{1}{2}}{100} \cdot \frac{30}{100} = 21\frac{3}{4}$ % af det samlede antal stemmeberettigede må have stemt imod, for at forslaget ikke skal blive forkastet. Andrager tilhængerne af forslaget nu fx. kun 6 % af samtlige stemmeberettigede (medens resten af de 30 % afstemningsdeltagere er modstandere) vil de ikke kunne sikre forslagets vedtagelse ved at møde op og stemme for det — hvad de derimod kan, hvis de alle bliver hjemme, for i så fald går den samlede stemmeprocent ned under 25, og forslaget er dermed vedtaget.)

Når forligsmanden benytter sig af sin ret til at sammenkæde mæglingsforslag for flere fag til et hele, indtræder imidlertid et andet problem. For det første kan de uensartede afstemningsregler i de forskellige fag få indflydelse; i nogle forbund er der fx. pålagt medlemmerne en pligt til at stemme, medens andre forbund stiller medlemmerne frit i så henseende; følgelig vil forbund af den første kategori kunne få en i forhold til deres medlemstal alt for stor indflydelse på det samlede afstemningsresultat. For det andet kan det tænkes, at et bestemt mæglingsforslag kun har direkte interesse for en begrænset del af medlemmerne i et større forbund, og at det derfor vil være urimeligt at give alle dettes medlemmer adgang til at afgive deres stemme.

For at imødegå disse uheldige forhold vedtog De samvirkende Fagforbund i 1939 nye regler for afstemning om overenskomstforslag, hvori det bestemtes, at forretningsudvalget forud for enhver afstemning, der omfatter flere sammenkædede forslag, skal afgøre, hvilke grupper af medlemmer i de pågældende fag, der kan deltage i den forestående afstemning. Endvidere bestemtes det, at i forbund, hvor afstemningen sker som urafstemning blandt medlemmerne, *skal* vedkommende kompetente forsamlinger (d. v. s. hovedbestyrelse eller kongres), hvis ikke mindst 75 % af medlemmerne har stemt, supplere stemmetallet op til 75 %; denne opsupplering sker ved, at det antal stemmer, der mangler i de 75 %, deles mellem ja- og nej-stemmer i det forhold, hvori den kompetente forsamlings medlemmer stemmer ja eller nej; har et forbund fx. 2000 stemmeberettigede medlemmer, og afgives der 700 ja-stemmer og 500 nej-stemmer, er stemmeprocenten altså 60, og den kompetente forsamling skal således supplere op med 300 stemmer; har den

fx. 12 medlemmer, hvoraf de 10 stemmer ja, og de 2 stemmer nej, fordeles suppleringsstemmerne med 250 ja og 50 nej, således at det samlede afstemningsresultat bliver 950 for og 550 mod forslaget.

I de forbund, hvor afstemningen i henhold til vedtægterne alene sker ved kompetent forsamling, foregår afstemningen i denne på samme måde, idet samtlige stemmeberettigede medlemmer fordeles mellem ja- og nejstemmer i forhold til afstemningen i forsamlingen. De således fremkomne stemmetal reduceres imidlertid før sammenlægningen med de øvrige fags, således at de udgør en lige så stor procent af det samlede antal stemmeberettigede i forbundet som den faktisk konstaterede stemmeprocent (efter opsupplering) i de forbund, der har holdt urafstemning. Derved sikres, at disse forbund får samme relative indflydelse på det samlede resultat som de øvrige forbund.

Herefter sammenlægges endelig alle ja-stemmer og alle nej-stemmer i de af forslaget omfattede forbund, og vedtagelse eller forkastelse afgøres ved simpelt flertal, idet opsuppleringsbestemmelsen altid sikrer, at der mindst er en stemmeprocent på 75.

Disse afstemningsregler blev derefter lovfæstede i marts 1940.

De vigtigste af de umiddelbare økonomiske forbedringer, som arbejderne opnåede var som omtalt i sidste hefte af „Økonomi og Politik" en forhøjelse af timelønnen, der i de fleste tilfælde andrager for voksne mandlige arbejdere 9 øre, for voksne kvindelige arbejdere 6 øre og for arbejdere under 18 år 2 øre, samt en forhøjelse af feriegodtgørelsen fra 4 til 4½ %; hertil kommer den almindelige forhøjelse af dyrtidstillæggene pr. 1. marts som følge af detailprisernes stigning med henholdsvis 5 øre, 3.3 øre og 2 øre pr. time for de tre nævnte grupper. Den gennemsnitlige timefortjeneste i industrien, der efter den senest foreliggende opgørelse for juli kvartal 1949 var 2.95 kr., må herefter antages at stige til godt 3.05 kr. Om *lønudviklingen* i de sidste 2—3 år giver omstående tabel iøvrigt visse summariske oplysninger; det fremgår heraf, at pengelønnen i gennemsnit er godt og vel fordoblet siden 1939, medens stigningen siden 1947 varierer mellem 30 og 60 øre pr. time. *Reallønnen* beregnet på grundlag af detailpristallet er siden før krigen steget med ca. 1/5 for mandlige arbejdere og ca. 1/3 for kvindelige; fra 1947 til 1949 var stigningen for alle grupper ca. en halv snes procent. Det må dog herved erindres, at detailpristallet næppe er nogen helt pålidelig målestok for leveomkostningernes bevægelse for alle arbejdergrupper, idet det budget, der har været lagt til grund ved dets beregning op til 1949, svarede til en ret lavt lønnet arbejderfamilies forbrug, ligesom der stadig er tale om en vis kvalitetsforringelse på enkelte punkter i forhold til før krigen. Hvad angår reallønnens udvikling siden juli 1949, synes der trods de opnåede forbedringer af pengelønnen snarest at være sket en svag forringelse, idet detailpristallet for april kvartal blev 322, hvilket er 2 % mere end i januar, en stigning, for hvilken der tidligst opnås kompensation til september.

Der er måske grund til at understrege, at de anførte tal kun er gennemsnit for hovedgrupper af arbejdere; inden for hver af de enkelte grupper er der betydelige afvigelser — gennemsnitsfortjenesten for grupper af faglærte arbejdere i hovedstaden varierer mellem ca. 3.00 kr. og godt 5.30 kr., og for ufaglærte arbejdere er over- og undergrænsen henholdsvis ca. 4.50 og 2.70 kr. For enkelte arbejdere er variationerne naturligvis endnu større.

Lønudviklingen i industrien siden 1939[1].

	Leveomkostnings-index (1914 = 100)[2]	Gennemsnitlig timefortjeneste i kr.[3]						Gennemsnitlig realfortjeneste (juli kvartal 1939 = 100)					
		fagl. mænd		ufagl. mænd		kvinder		fagl. mænd		ufagl. mænd		kvinder	
		hovdst.	prov.	hovdst.	prov.	hovdst.	prov.	hovdst.	prov.	hovdst.	prov.	hovdst	prov.
Juli kvartal 1939 . . .	186½	1.91	1.55	1.59	1.40	0.99	0.91	100	100	100	100	100	100
» » 1947 . . .	299	3.39	2.81	2.83	2.55	1.97	1.76	111	113	111	114	124	121
» » 1948 . . .	306	3.67	3.07	3.06	2.73	2.13	1.90	117	121	117	119	131	127
» » 1949 . . .	307	3.85	3.24	3.14	2.82	2.19	1.99	122	127	120	122	134	133
Procentvis stigning 1939—49	*165*	*201.6*	*209.0*	*197.5*	*201.4*	*221.2*	*218.7*	—	—	—	—	—	—
April kvartal 1950 (anslået)	322	399	338	328	296	228	208	121	126	120	122	133	132

[1] Om udviklingen 1940—46 se „Økonomi og Politik", 1948, hefte 1, s. 64.
[2] Gennemsnit af leveomkostningsindex ved hvert kvartals begyndelse og slutning.
[3] Tallene for årene 1939 og 1947—48 er de i „Statistisk årbog" offentliggjorte tal, der er beregnet på grundlag af en *uforandret relativ fordeling* af arbejderne mellem de forskellige fag, medens tallene for 1949 stammer fra „Statistiske Efterretninger" og viser den *faktiske* gennemsnitsfortjeneste for de til enhver tid af lønstatistikken omfattende arbejdere. Tallene kan derfor ikke umiddelbart sammenstilles, idet der kan være nogle få øres afvigelse mellem resultaterne efter de to beregningsmåder.

Tjenestemandslønningerne.

Efter at industriarbejderne havde opnået de omtalte forhøjelser af pengelønnen, stillede tjenestemændene krav om ekstraordinære lønforhøjelser, og i slutningen af april opnåedes der enighed mellem organisationerne og finansministeren om en ordning hvorved det midlertidige løntillæg forhøjes med 3½ portion, og hvorved de højere tjenestemænds krav om, at disse tillægs graduering skal være proportional med grundlønnen, i nogen grad blev imødekommet. Disse forhøjelser, som i maj måned blev vedtaget af rigsdagen, vil komme til at koste staten ca. 50 mill. kr., hvortil kommer, at de kommunale tjenestemænd må påregnes at få lignende lønforhøjelser.

Landbrugets overenskomstsituation.

Forårets anden store overenskomstsituation — nemlig for landbrugets arbejdskraft — fandt sin foreløbige afslutning d. 5. maj, da arbejdsgiverne inden for land- og skovbrug enstemmigt forkastede forligsmandens forslag, medens arbejderne vedtog med 19.017 stemmer mod 8678; tre forbund deltog, nemlig arbejdsmændenes, mejeristernes og gartnernes; blandt arbejdsmændene var der ved urafstemningen et lille flertal af nejstemmer (5.254 mod 5.014), men ved den kompetente forsamlings stemmeafgivning ændredes forholdet til 7.401 nej mod 17.894 ja. I mejeriforbundet var der både ved urafstemningen og i den kompetente forsamling flertal mod forslaget (vistnok navnlig som følge af en

bestemmelse i forslaget om, at ufaglærte efter to års arbejde på et mejeri skulle være ligestillede med uddannede mejerister). Arbejdsgivernes begrundelse for forkastelsen var først og fremmest, at forslaget indeholdt bestemmelser om nedsættelse af arbejdstiden fra 54 til 53 timer ugentlig for faste arbejdere og fra 9 til 8¾ time daglig for løsarbejdere.

På grund af den betydning, en arbejdsstandsning ville få for sukkerindustrien og mejeriproduktionen og dermed for valutasituationen, foranledigede statsministeren straks, at de til d. 11. maj varslede strejker blev udsat til d. 18., således at der blev tid til nye forsøg på at undgå en alvorlig konflikt. Nye forhandlinger blev optaget i forligsinstitutionen; men disse bristede d. 14. maj. Herefter forelagde regeringen forslag om mæglingsforslagets ophøjelse til lov. Dette kunne dog ikke samle tilstrækkelig støtte på rigsdagen, og først d. 17. maj lykkedes det at gennemføre en ordning, hvorved mæglingsforslaget bliver lovfæstet med visse ændringer; dels sker der en række yderligere lønforhøjelser, dels tages spørgsmålet om arbejdstiden ud og henvises til en særlig kommission, der nedsættes af statsministeren.

Beskæftigelsessituationen.

Arbejdsløsheden, der allerede i marts var lavere end på de tilsvarende tidspunkter i 1949 faldt yderligere i april, og nåede ved månedens udgang ned på 25.000 „egentlige" arbejdsløse og 21.300 øvrige, svarende til henholdsvis 4.0 % og 3.4 % af det samlede antal medlemmer af arbejdsløshedskasserne. På samme tid i 1949 procenten „egentlige arbejdsløse" 4.7 og af øvrige arbejdsløse 3.6.

Arbejdsmændenes ledighed faldt til 14.430 („egentlige" arbejdsløse), sva-

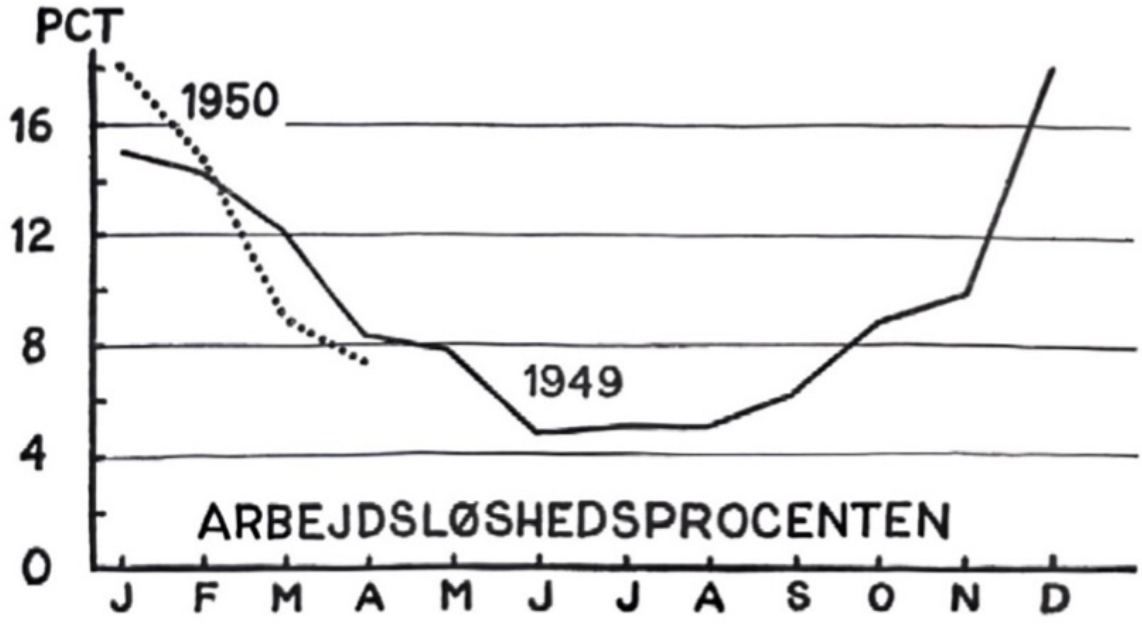

rende til 6.0 % og blandt de noget større fag var der kun ganske enkelte, hvis ledighedsprocent („egentlige" arbejdsløse) oversteg 10, nemlig musikerne og tjenerne samt søfyrbøderne og sømændene.

I begyndelsen af maj var ledigheden fortsat lavere end i fjor ved samme tid.

Antallet af medhjælpere i landbruget er for første gang i en årrække steget en lille smule nemlig fra 201.800 i marts 1949 til 206.800 i marts 1950, en stigning, der sikkert på den ene side hænger sammen med tilvæksten i den animalske produktion, og på den anden side med frigørelse af arbejdskraft fra den indenlandske brændselsproduktion.

I nationalbudgettet for 1950, der udkom sidst i marts, regner man med en tilvækst i det samlede udbud af arbejdskraft på 10—15.000 personer. Under forudsætning af nogenlunde samme vejrforhold i 1950 som i 1949 skønnes den samlede beskæftigelse kun at blive ganske lidt større i 1950, og man frygter derfor for, at en væsentlig del af det øgede udbud af arbejdskraft vil give sig udslag i større ledighed. Kun industrien menes at kunne øge sin beskæftigelse noget, mendens land- og skovbrug samt tørve- og brunkulsproduktionen snarest vil beslaglægge mindre arbejdskraft. Den hidtidige udvikling i årets første 4 måneder synes dog at antyde, at disse betragtninger måske er lidt for pessimistiske; men udviklingen kan naturligvis ændre sig.

Som omtalt i tidligere hefter af „Økonomi og Politik" er arbejdsløsheden både fagligt og lokalt ujævnt fordelt; det er navnlig arbejdsmænd, især i Nord- og Vestjylland (herunder ikke mindst i landkommunerne), som er ramt af ledighed; fra myndighedernes side arbejder man derfor med at udvide mulighederne for optræning og uddannelse af ufaglærte og anvendelse af sådanne på områder, der normalt er forbeholdt faglærte. Ligeledes holder man en række beskæftigelsesforanstaltninger i beredskab for det tilfældes skyld, at arbejdsløsheden i 1950 virkelig giver sig til at vokse i betydeligt omfang.

Produktionsudviklingen.

Industriproduktionen er siden det ret kraftige fald fra dec. til jan. pæny gået stærkt frem og nåede med index 170 i april (mod 158 i febr.) op på et nyt toppunkt, 12 % (20 points) højere end i april 1949. Fremgangen kunne spores inden for de fleste industrigrene; størst var den i de stærkt sæsonprægede industrigrene, som næringsmiddelindustrien og sten-, ler- og glasindustrien. Om denne stigning, der ledsagedes af en tilsvarende opgang i beskæftigelsesindexet, er udtryk for en varig tendens, kan ikke siges med sikkerhed. En stor del af produktionsforøgelsen er utvivlsomt som nævnt af sæsonmæssig karakter; men det er dog værd at bemærke, at stigningen siden dec. 1949 er både absolut og relativt stærkere end i de tilsvarende måneder sidste år. Industriaktier er da også, som det fremgår af diagrammet s. 83, fortsat stigende.

I nationalbudgettet regnes der med en tilvækst i industriens bruttonationalprodukt, målt i faste priser, på godt 4 % i sammenligning med 1949. Når man dette mål, vil man allerede i 1950 nå op på den produktion, som i langtidsprogrammet var fastsat som målet for 1952/53, nemlig 25 % mere end i 1947. Da produktionsindex i 1947 var 126 (gennemsnitligt for hele året), skal man altså i 1950 op på ca. 158; for de første 4 måneder er gennemsnittet 161½ eller 10 % mere end i de samme måneder i 1949, således at der skulle synes at være de bedste muligheder for at nå det forudsete resultat.

Den vegetabilske landbrugsproduktion, der i 1949 takket være den meget gunstige høst, lå usædvanlig højt, må snarest påregnes at gå noget ned i 1950. Derimod anslår man i nationalbudgettet, at den *animalske produktion* vil blive yderligere udvidet i 1950, ligesom man regner med, at der vil ske en vis udvidelse af hornkvægbestanden.

Nedenstående tabel viser for de vigtigste animalske varer planlagt produktion for 1950 sammenlignet med de faktiske tal for 1949 og den del af 1950, for hvilken der foreløbig foreligger oplysninger.

Produktion af animalske hovedprodukter.
(1000 tons).

	1949	1950 (plan)	1950 (jan.-marts)	Kol. 3 i pct. kol. 2
Mælk	4894	5200	1128	22
Smør	156	167	36.1	22
Flæsk	276	330	83.5	25
Æg	116	132	40.1	30
Okse- og kalvekød ...	129	140	41.3	36

De anførte tal viser, at man i løbet af årets tre første måneder var nået op på ¼ eller mere af den for hele året planlagte produktion, undtagen for så vidt angår mælk og smør, for hvilke produktionen i disse måneder når et sæsonmæssigt lavpunkt (i jan. kvartal 1949 var mælke- og smørproduktionen kun 19 % af hele årets).

For produktionsudviklingen på længere sigt har det betydning, at *hornkvægbestanden* fortsat er stigende; d. 25. marts var den oppe på 3.016.000 stk. mod 2.886.000 i dec. og 2.887.000 for et år siden. Mere forbavsende er det, at *svinebesætningerne* pány viste opgang med 97.000 til 3.214.000 stk. fra midten af februar til slutningen af marts. Fra marts til maj faldt antallet ganske vist pány til 3.150.000, hovedsagelig på grund af nedgang i antal pattegrise og ungsvin; hvad der imidlertid er af størst betydning er, at antallet af drægtige søer efter at have været faldende siden oktober nu pány er stigende, fra 197.000 i febr. til 273.000 i maj, hvilket er det højeste tal siden før krigen; man må derfor antage, at landmændene trods alt anser svineavlens rentabilitet på længere sigt for ret tilfredsstillende. *Hestebestanden* viser fortsat fald og er nu nede på 482.000.

Prisudviklingen.

I løbet af februr—april ændredes *engros-priserne* kun forholdsvis lidt, idet index i disse tre måneder steg med henholdsvis 2, 1 og 2 points til 283, ca. 11 % over det laveste niveau i aug. 1949; enkelte af de grupper, der var kommet højest op, har endog vist en vis beskeden nedgang i løbet af de sidste måneder; dette gælder fx. foderstoffer (fra 369 i jan. til 365 i april) og brændsel (fra 356 til 354); til gengæld er gødningsstoffer samt træ og papir fortsat stigende. Om man af det aftagende stigningstempo tør slutte, at devalueringen har udtømt

sine virkninger på engrospriserne, er dog tvivlsomt. *Prisklemmen* er i fortsat udvikling, jvf. nedenstående diagram, idet importpriserne steg til 326 i april, samtidig med at eksportpriserne faldt til 286, det sidste dog overvejende p. gr. af et sæsonmæssigt fald i ægprisen.

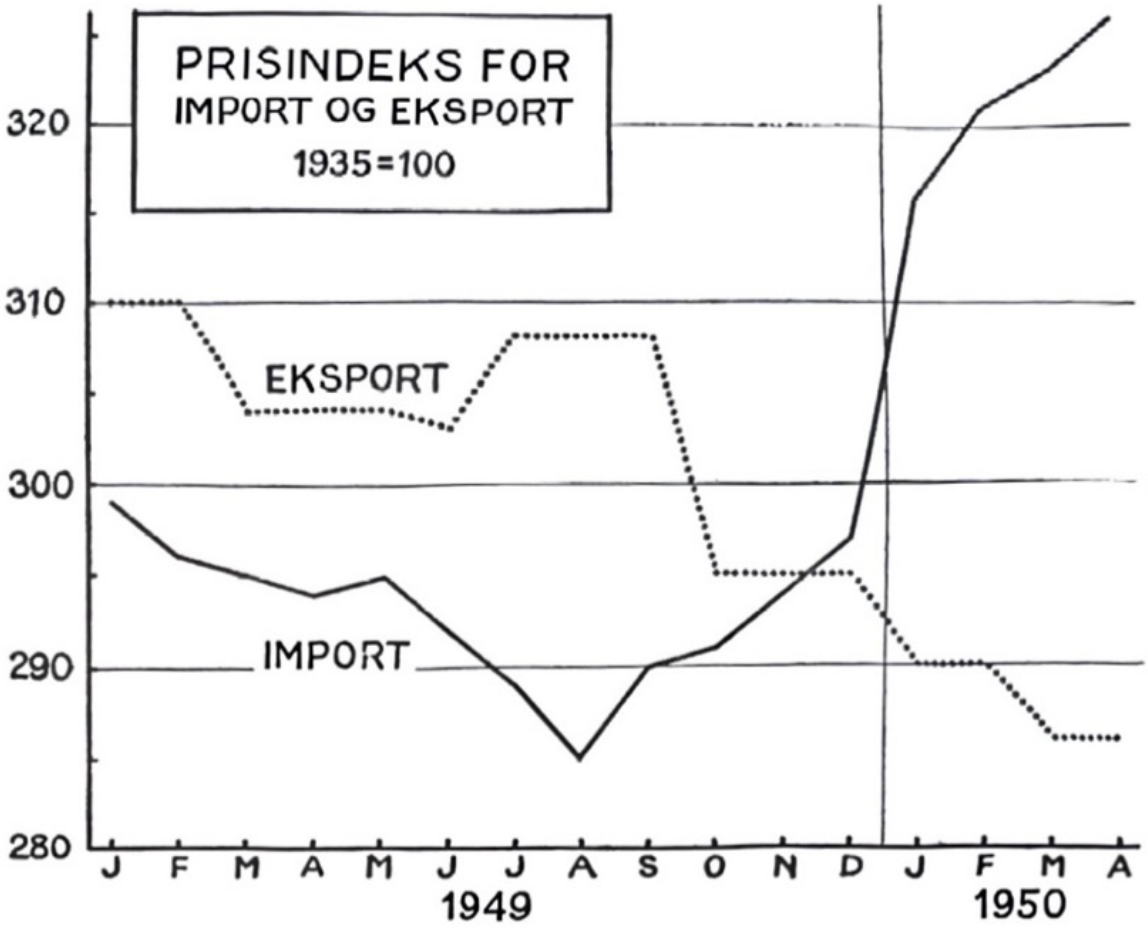

Detailpristallet steg fra jan. til april med 7 points og nåede dermed op på 322. Den væsentligste stigning falder på fødevarer, i alt næsten 4 points, og heraf er kaffeprisen, kød- og flæskepriserne samt grøntsags- og frugtpriserne igen ansvarlige for hver 1 point; udgifterne til klæder, fodtøj og vask er steget med 2 points, og resten af stigningen falder på en lang række forskellige poster. I hvert fald en del af disse stigninger kan henføres til devalueringen, som dog næppe endnu har udtømt sine virkninger. Det nye detailpristal får ikke nogen direkte indflydelse på lønningerne, hverken til arbejdere eller tjenestemænd, idet regulering kun sker på grundlag af jan.- og junipristallene.

Betalingsbalance og udenrigshandel.

Betalingsbalancen i 1949 viste kun et underskud på de løbende poster på ca. 265 mill. kr. (mod ca. 600 mill. kr. efter beregningerne i nationalbudgettet), et underskud, som tilmed mere end opvejedes af gaveydelser under Marshallplanen, der beløb sig til 540 mill. kr. Danmarks gældsbalance over for udlandet er således blevet forbedret med ca. 275 mill. kr. i løbet af 1949. Nationalbankens valutastilling er nominelt blevet forbedret med ca. 153 mill. kr.; men

i virkeligheden er der tale om en forbedring på ca. 300 mill. kr., idet banken dels har overtaget en privat gæld til Vesttyskland for kulleverancer på ca. 75 mill. kr., dels på grund af devalueringen har måttet opskrive valutagælden med 70 mill. kr. (gæld i ikke-devaluerede valutaer er blevet større regnet i danske kr.). Forbedringen i valutastillingen angår næsten udelukkende de lande, hvis valutaer ikke kan ombyttes med dollars, først og fremmest England. Dollarbeholdningen er stadig ringe, og foruden til England har banken også stor gæld til Argentina, Belgien, Brasilien, Portugal og Schweiz.

For 1950 tegner udsigterne sig i langt mørkere farver. Nationalbudgettet regner med et underskud på de løbende poster på 714 mill. kr. jvf. nedenstående oversigt.

Betalingsbalancens løbende poster 1950.

Indtægter (Mill. kr.).

	$-området	£-området	andre OEEC-lande	øvrige lande	ialt
Eksport	202	1812	1392	468	3874
Fragtindtægter	166	310	193	64	733
Andre indtægter	84	130	262	59	535
Salg i £ uden for £-området m. v.	*5*	*55*	*—15*	*—45*	—
	457	*2307*	*1832*	*546*	*5142*
Udgifter					
Import	838	1812	1690	661	5001
Skibsudgifter	40	110	60	20	230
Andre udgifter	135	170	325	—5	625
Køb i £ uden for £-omradet	*—15*	*220*	*—143*	*—62*	—
	998	*2312*	*1932*	*614*	*5856*
Underskud	541	- 5	100	68	714

Til dækning af dette underskud regner man med at kunne disponere over 575 mill. kr. i Marshallydelser (gaver og lån) og 48 mill. kr. i netto trækningsrettigheder over for andre OEEC-lande; til gengæld bliver der efter det foreløbige skøn et underskud på andre kapitalposter på 78 mill. kr. (tilbagebetaling af udenlandsk gæld m. v.). Man må således regne med, at der bliver et deficit på ca. 170 mill. kr., som må dækkes ved forbrug af valutareserver og oparbejdelse af yderligere valutagæld.

Årsagen til denne udvikling må først og fremmest søges i den forringelse af Danmarks bytteforhold over for udlandet, som er indtrådt i løbet af det sidste halve år, og som igen er en følge af den prisstigning for varer, der importeres fra $-området, som devalueringen har medført, og af den kontraktmæssige nedsættelse af eksportprisen for vore landbrugsvarer i England. Derimod er der ved opstillingen af skønnet over import og eksport regnet med, at liberaliseringen af den intereuropæiske handel kun vil påvirke valutabalancen i forholdsvis ringe grad; dette forhold indebærer imidlertid et stærkt usikkerhedsmoment.

I årets tre første måneder beløb eksportværdien sig til 995.5 mill. kr.,

hvilket svarer ret nøje til ¼ af den for hele året planlagte eksport; der importeredes for 1398.0 mill. kr. eller ca. 28 % af det planlagte beløb og underskuddet på handelsbalancen blev 402.5 mill. kr. Det er imidlertid for tidligt på dette grundlag at sige noget om udsigterne for balanceplanens opfyldelse; almindeligvis plejer der at være et forholdsvis stort importoverskud i årets første del.

I nedenstående oversigt er foretaget en sammenligning mellem planen og det faktiske resultat af eksporten af de vigtigste landbrugsvarer i perioden jan.—april 1950 sammenlignet med den tilsvarende periode i 1949.

Eksport af visse landbrugsvarer.
(1000 tons).

	1949	jan.-april 1949	kol. 2 i pct. af kol. 1	1950 plan	jan.-april 1950	kol. 5 i pct. af kol. 4
Smør	138.3	35.4	25.6	150	44.4	29.6
Ost	30.3	7.4	24.4	27	11.8	43.7
Æg	79.8	30.3	38.0	100	38.7	38.7
Flæsk	105.6[2]	21.9[2]	20.7	170[1]	55.7[2]	32.8
Hornkvæg (1000 stk.)	146.9	44.9	30.6	—	81.5	—

[1] Incl. konserves. [2] Excl. konserves.

At dømme efter denne oversigt skulle der ikke vise sig større vanskeligheder ved at nå de fastsatte mål — snarere tværtimod; man må imidlertid, som det er blevet fremhævet, regne med visse afsætninsvanskeligheder, bl. a. fordi der i de øvrige OEEC-lande synes at være en tendens til at erstatte de kvantitative importrestriktioner med forhøjelse af toldsatserne, særlig på landbrugsprodukter, ligesom der stadig ikke er givet adgang til smørimport til U.S.A.

Valutagælden er i løbet af første kvartal blevet forøget med 111 mill. kr. Nationalbankens nettogæld til udlandet steg fra 400.3 til 446.5 mill. kr. og de private bankers fra 15.1 til 19.9 mill. kr., d.v.s. med tilsammen 51 mill. kr. Hertil kommer imidlertid, at staten i marts overtog 60 mill. kr. af nationalbankens gæld til den internationale valutafond; dette gav sig udslag i at bankens valutagæld i marts forblev næsten uforandret 447 mill. kr. til trods for en stigning i gælden på andre punkter. Reelt medfører denne ompostering naturligvis ingen ændring i forholdet til udlandet. I løbet af april steg bankernes gæld til udlandet yderligere ca. 61 mill. kr. og nationalbankens gæld alene steg i maj med 21 mill. kr.

Produktion, forbrug og investering.

Underskuddet på betalingsbalancens løbende poster er udtryk for, at værdien af de varer og tjenesteydelser, som fremstilles her i landet, ikke er tilstrækkelige til at betale for befolkningens forbrug og den investering (forøgelse af bygningsmassen, maskinparken, skibstonnagen, varelagrene, landbrugets besætninger etc.), som foregår. En del af dette deficit dækkes for tiden ved gaver fra udlandet (Marshall-hjælpens gaveydelser); men for den resterende dels vedkommende må dækning tilvejebringes ved fortsat gældssættelse over for udlandet (Marshall-lån, overtræk på nationalbankens konti i fremmede landes central-

banker o.s.v.). I løbet af de følgende år vil Marshall-hjælpen — både gaver og lån — blive reduceret, og i 1952 vil den helt bortfalde; da man næppe kan regne med, at der stadig vil være muligheder for gældsstiftelse i udlandet, og da en fortsat udvikling i denne retning indebærer en fare for, at Danmark kan komme i et økonomisk og politisk afhængighedsforhold til udlandet, må man antagelig før eller siden have bragt betalingsbalanceunderskuddet ud af verden. Den behageligste måde, hvorpå dette kan opnås, består naturligvis i at få højere priser for de danske eksportvarer; som før nævnt er bytteforholdet over for udlandet blevet stærkt forringet i løbet af det sidste halve år, og man har anslået, at denne forringelse vil koste landet ca. 500 mill. kr. pr. år. Kunne man vende tilbage til det gamle bytteforhold ved at få forhøjet priserne for smør og flæsk m. v. til England, eller ved at opnå lavere importpriser, ville det hjælpe stærkt på betalingsbalancen; men i øjeblikket er udsigterne for noget sådant ikke særlig lyse.

Skal underskuddet fjernes ad andre veje, og er der stadig en tendens til, at det ønskede forbrug og den planlagte investering overstiger produktionens værdi, er der to måder at få ligevægt på; enten må priserne på varerne bydes så meget i vejret, at en del af efterspørgselen til forbrug eller investering skæres bort, d.v.s. at der indtræder inflation, eller også må importen skæres ned ved hjælp af kvantitative restriktioner, rationering af importerede varer el. lign. Inflationen er alle enige om så vidt muligt at søge at undgå på grund af dens virkninger på indkomst- og formuefordelingen, og fordi den svækker konkurrenceevnen over for udlandet, og derved yderligere vanskeliggør opretholdelse af balancen. Importbegrænsningens vej har også mange modstandere både i befolkningen og i de politiske partier, og hertil kommer, at den ville være direkte i strid med de intereuropæiske liberaliseringsaftaler.

Tilbage står da at bringe ligevægt mellem investerings- og forbrugsønsker på den ene side og produktion på den anden; dette kan ske enten ved en produktionsudvidelse eller ved en indskrænkning af forbrug eller investering eller ved en kombination af disse foranstaltninger. En forøgelse af produktionen på kort sigt er vel ikke ganske udelukket; der er i øjeblikket en del ledig arbejdskraft. Problemet er imidlertid at få disse ledige, der navnlig findes inden for bestemte faglige og lokale områder, bragt i anvendelse ved produktion af varer, der enten direkte kan anvendes til forbrug eller investering her i landet eller kan ombyttes med sådanne varer ved handel med udlandet; og hertil kræves også andre produktionsfaktorer — bygninger, maskiner, råstoffer, som der er større knaphed på; det nytter i denne forbindelse ikke meget at iværksætte offentlige arbejder i form af vejanlæg o. l., idet disse ikke efterspørges til forbrug og ej heller indgår i den almindeligt ønskede investering. Man må også huske på, at en produktionsudvidelse er ensbetydende med en tilsvarende indkomststigning, der vil virke i retning af en tilvækst i forbruget, der ganske vist næppe vil være af samme størrelse som produktionsudvidelsen; men man må i hvert fald regne med, at der for at bringe et underskud på 700 mill. kr. ud af verden, må iværksættes en produktion, der er flere gange større, og noget sådant lader sig ikke gøre på kort sigt.

I det noget længere løb er der større chancer for en produktionsforøgelse,

fordi det da bliver muligt at foretage de nødvendige udvidelser af kapitalapparatet. Men udvidelse af kapitalapparatet — maskiner, bygninger, råvarelagre m. v. — er netop som nævnt det samme som investering. Og her er vi i virkeligheden ved det springende punkt; i øjeblikket kan balance i forholdet til udlandet opnås ved at nedskære enten forbrug eller investering; men gør man det sidste, formindsker man mulighederne for fremtidig produktion og dermed også for forbrug og investering i fremtiden; d.v.s. at man nedsætter fremskridtstempoet, og vil man ikke gøre det, er der ingen anden udvej end at skære forbruget ned allerede nu for at kunne opnå så meget mere i fremtiden.

Den afgørende vanskelighed i Danmarks økonomiske situation kan karakteriseres ved at sige, at vi alle som samfundsmedlemmer og vælgere er nogenlunde enige om, at tempoet i fremskridtet må bevares, hvorfor også alle politiske partier har en fortsættelse af investeringerne på programmet; men samtidig er ingen — eller i hvert fald ikke tilstrækkelig mange — som privatpersoner villige til frivilligt at præstere den fornødne forbrugsindskrænkning i øjeblikket.

Ser man nærmere på, hvor meget det er, som kræves i retning af forbrugsindskrænkning, viser det sig, at der egentlig ikke er tale om noget særligt; det samlede forbrug i 1950 anslås til ca. 17½ milld. kr., og fuldstændig fjernelse af underskuddet på betalingsbalancen — der er anslået til 700 mill. kr. — ville således kun kræve en forbrugsreduktion på 4 %, d.v.s. at en familie med et forbrug på godt 10.000 kr. som pristalsfamilien, måtte nedskære sit forbrug med 35 kr. om måneden, hvilket i og for sig næppe ville være uoverkommeligt. Målt i forhold til nettoinvesteringen, der vel vil komme til at ligge på godt 2 milld. kr., bliver nedskæringen derimod langt mere følelig, nemlig omkring $^1/_3$.

Hvilke midler kan nu tænkes bragt i anvendelse for at hæmme henholdsvis investering og forbrug? Investeringerne kan enten begrænses ved en skærpelse af den direkte kontrol, fx. med tildelingerne af byggematerialer, råstoffer m. v., som delvis har været praktiseret under og efter krigen, eller ved at forhøje rentefoden, idet de næringsdrivende, når de regner med bestemte afsætningsmuligheder, vil være mindre tilbøjelige til at iværksætte produktion, når deres renteomkostninger forhøjes. Forbruget vil blive begrænset, hvis man kan gøre opsparing mere tillokkende for befolkningen, fx. ved skattelempelser for den del af indkomsten, som ikke forbruges, eller ved at fremkalde forventninger om et snarligt prisfald. Ingen af disse to udveje synes dog i øjeblikket at kunne give større resultater. En effektiv forbrugsbegrænsning kan — hvis man ser bort fra en ny devaluering, hvorom nedenfor — næppe opnås på anden måde end ved, at det offentlige opkræver større skatter og afgifter, men undlader at sætte sine udgifter tilsvarende i vejret; opsparingsfunktionen vil herved blive overtaget af det offentlige. For at denne politik skal føre til et resultat, må en væsentlig del af den øgede skattebyrde nødvendigvis ramme den brede befolkning, idet højere skatter på de store indkomster sandsynligvis for en stor del blot vil føre til, at den private opsparing går tilsvarende tilbage. Skal en øget beskatning af de brede lag gøres socialt acceptabel, må den formentlig alligevel ledsages af en forholdsmæssigt endnu stærkere begrænsning af de store indkomster, hvad enten dette nu skal ske ved beskatning eller ad anden vej.

Indgreb overfor investering og forbrug vil endvidere indirekte få virkninger

på hinanden. En begrænsning af investeringen vil nemlig næppe — i hvert fald ikke, hvis den fremkaldes ved hjælp af renteforhøjelse — alene fremkalde en nedgang i efterspørgselen efter udenlandske varer; der vil også blive efterspurgt færre indenlandske produktionsfaktorer, ikke mindst arbejdskraft, og der vil følgelig ske en forøgelse af arbejdsløsheden; arbejderklassens indkomster vil reduceres, og dens forbrug vil følgelig også gå ned. (Hvis den formindskede beskæftigelse fremkaldte et fald i arbejdslønnen, ville dette medføre, at varer produceret her i landet lettere kunne konkurrere med udenlandske og derfor enten ved eksport kunne bidrage til at øge landets valutaindtjening eller ved at erstatte hidtil importerede varer mindske dets valutaudgifter. En sådan udvikling kan imidlertid næppe ventes, fordi arbejdslønnen er bundet ved de gældende overenskomster. I stedet kommer virkningen i form af arbejdsløshed).

Tilsvarende vil der kunne opstå en tendens til, at formindskelse af forbruget også hæmmer investeringerne. Forbrugsnedgangen vil sandsynligvis kun delvis angå udenlandske varer, selv om man specielt forsøger at ramme disse ved hjælp af told (hvad der iøvrigt kan være vanskeligt gennemførligt på grund af Danmarks deltagelse i Marshall-samarbejdet og GATT-aftalerne[1]). En del af forbrugsreduktionen må følgelig komme til at berøre danske produkter, og hvis de således frigjorte varer ikke uden vanskelighed kan finde afsætning i udlandet, vil producenterne se deres totale afsætningsmuligheder forringet og vil derfor, selv om renten ikke forhøjes, være tilbøjelige til at sætte mindre produktion i gang, hvilket er ensbetydende med nedgang i investeringerne.

Endelig skal det nævnes, at en ny devaluering vil kunne formindske forbruget, vel at mærke, hvis den ledsages af en fastfrysning af det indenlandske løn- og omkostningsniveau. Den med devalueringen følgende prisstigning (målt i danske kr.) for im- og eksportvarer vil nemlig formindske realindkomsten for den største del af befolkningen, først og fremmest arbejderklassen, og vil samtidig forøge danske varers konkurrenceevne over for udenlandske, ganske som en lønsænkning. På den anden side vil eksporterhvervenes, navnlig landbrugets indtægter øges, og forbruget i disse kredse vil gå i vejret, men næppe så meget som det vil reduceres for den øvrige del af befolkningen. Bl. a. på grund af denne forskydning af indkomstfordelingen, vil en devaluering ledsaget af lønstop dog næppe være politisk gennemførlig, og gennemføres lønstoppet ikke, vil dens virkninger blive stærkt afsvækkede.

Som det vil fremgå af det foregående, er der teoretisk flere mulige udveje for at løse betalingsbalanceproblemet; men de medfører hver for sig ubehagelige virkninger, hvoraf nogle vil ramme en befolkningsgruppe hårdest, medens andre vil være mere generende for en anden. Dels som følge heraf, dels på grund af forskellig bedømmelse af styrkegraden af de omtalte virkninger, er den økonomiske politik i øjeblikket genstand for stærk politisk uenighed. En ting må imidlertid stå fast, nemlig at en eller anden form for ubehagelige foranstaltninger ikke *kan* undgås, medmindre naturligvis bytteforholdet over for udlandet pludselig skulle blive stærkt forbedret — og det er der næppe nogen udsigt til.

---

[1] Se herom „Økonomi og Politik", 1949, hft. 3, s. 287.

Penge- og finanspolitikken.

Den faktisk førte økonomiske politik har i den sidste tid navnlig fået sit præg ved det forlig, som sidst i marts afsluttedes mellem de fire største partier på rigsdagen, og som omfattede en række finansielle og pengepolitiske spørgsmål.

Som indledning til en kort gennemgang af dette forligs hovedpunkter skal gives en oversigt over statsfinanserne og likviditetsudviklingen i 1949 på grundlag af de oplysninger, som findes i nationalbudgettet. Nedenstående tabel viser først, hvorledes det offentliges finanspolitik i 1947—49 har påvirket størrelsen af befolkningens disponible indkomster, og hvorledes man fra regeringens side havde regnet med, at denne virkning skulle forme sig i 1950.

Oversigt over de offentlige finansers indkomstvirkning.
(Mill. kr.).

	1947	1948	1949	1950
Indtægter (skatter, afgifter, kontingenter til socialforsikringen, gebyrer, bøder, overskud af off. virksomhed etc.)	4.044	4.363	4.410	4.402
Løbende udgifter til køb af varer og tjenester	2.029	2.100	2.155	2.246
Overførselsudgifter (understøttelse, pensioner, subsidier m. v.)	1.405	1.586	1.598	1.584
Ialt løbende udgifter	3.434	3.686	3.753	3.830
Overskud	610	677	657	572
Nettoinvestering	230	340	440	540
Formindskelse af borgernes disponible indkomst	380	337	217	32

Det fremgår heraf, at der i hvert af årene 1947—49 har været et overskud på det løbende regnskab på 6—700 mill. kr., hvoraf dog en stigende del er blevet anvendt til offentlig nettoinvestering, således at det beløb, hvormed finanspolitikken har formindsket borgernes disponible indkomst, er faldet fra 380 til 217 mill. kr. For 1950 var der regnet med omtrent uforandrede indtægter og fortsat stigning i såvel løbende udgifter som nettoinvestering, hvorved indkomstvirkningen ville være svundet ind til en temmelig beskeden størrelse; skønnene for 1950, og delvis også for 1949, er dog naturligvis behæftet med betydelig usikkerhed, idet både skatter og sociale udgifter varierer (hver sin vej) med den økonomiske aktivitet.

Likviditetsforskydningerne mellem de forskellige økonomiske sektorer i løbet af 1949 er vist i tabellen nedenfor; ved likvide midler forstås her sedler, tilgodehavender i nationalbanken og 6-måneders skatkammerbeviser.

Likviditetsforskydninger i 1949.
(Mill kr.).
Nettoindbetalinger til (+) — udbetalinger fra (—).

	Nationalbanken	Staten	Private banker	Sparekasser	Kredit- og hypotekforeninger	Private personer og selskaber, kommuner m. v.
Nedgang i statens reguleringskonto hos nationalbanken	+ 331	— 331				
Stigning i finansministeriets tilgodehavende på særkonto hos nationalbanken	+ 213	— 213				
Nedgang i finansministeriets tilgodehavende på ordinær konto hos nationalbanken	— 292	+ 292				
Statsfinansernes indkomstvirkning		+ 215				— 215
Forøgelse af statens udlån		— 230				+ 230
Anden pengeopsugning via statsfinanserne (bortset fra obligationer)		+ 87				— 87
Køb (—) el. salg (+) af obligationer	+ 10	— 440[1]	+ 142	+ 227	+ 210	— 149
Køb (—) el. salg (+) af valuta	— 297	+ 620[2]				— 323
Lån i kredit- og hypotekforeninger					— 210	+ 210
Ændring af indlån i banker og sparekasser			+ 214	+ 65		— 279
Forøgelse af udlån fra banker og sparekasser			— 332	— 303		+ 635
Øvrige betalingstransaktioner	— 10		+ 53	— 32		— 11
Ialt	— 45	0	+ 77	— 43	0	+ 11
Nedgang (—) el. opgang (+) i beholdningen af	— 12	0	0	0	0	12
Nationalbanktilgodehavender	— 33	0	+ 77	— 43	0	— 1
6-måneders skatkammerbeviser	0	0	0	0	0	0

[1] Forøgelse af statsgæld. [2] Marshallhjælp og interbanklån m. v.

Herefter skulle der — i modsætning til, hvad der har været tilfældet i de senest forudgående år — ikke i 1949 totalt være sket væsentlige likviditetsforskydninger. For at gøre billedet fuldstændigt må det imidlertid tilføjes, at lovgivningen om bankernes bundne kasser (se „Økonomi og Politik" 22. årg. hefte

2 og 4) bortfaldt ved årets udgang, hvorved bankerne fik fri dispositionsret over henved 400 mill. kr.

Obligationskurserne varierede forholdsvis lidt i 1949; efter at index (1935 = 100) havde ligget på 100 de første 4 måneder, steg det jævnt til 104 i aug., hvorefter liberaliseringspolitikken fremkaldte forventning om en likviditetsstramning og dermed et mindre kursfald.

I nationalbudgettet regnede man med, at der ikke vil ske større forskydning i likviditeten i løbet af 1950. På den ene side repræsenterer det ventede underskud på betalingsbalancen en opsugning af indenlandske likvide midler på ca. 700 mill. kr., hvortil kommer en opsugning over statsfinanserne (bortset fra låneydelser og tilbagebetaling af gæld) på henved 100 mill. kr. Til gengæld regnedes der med tilbagebetaling af statslån til et beløb af 450 mill. kr. og ydelse af byggelån m. v. for henved 300 mill. kr. Disse skøn var dog behæftet med stor usikkerhed, og der regnedes med sæsonmæssige udsving. Det blev udtrykkeligt fremhævet, at regeringen af hensyn til genopbygningens fortsættelse ville søge at imødegå evt. tendenser til stramning af likviditeten og stigning i renten.

Den faktisk stedfundne ændring i likviditeten i de første 3 måneder af 1950 var da også ringe; den tilbagebetaling af statslån, som fandt sted, og de udbetalinger af byggelån, som skete, opvejedes på det nærmeste af opsugningen via underskuddet på betalingsbalancen. Faldet i obligationskurserne i slutningen af 1949 afløstes ved årsskiftet af en ny stigning, der antagelig delvis hænger sammen med, at de private banker i tilslutning til kassebindingsreglerne har øget deres obligationsbeholdninger med ca. 60 mill. kr. siden årets begyndelse. Heller ikke det politiske forlig, som nu skal omtales, har ført til større ændringer.

Det skatte- og pengepolitiske forlig.

Bestemmelserne i dette forlig, der som nævnt afsluttedes sidst i marts mellem regeringen og de 3 store borgerlige partier, angik finans- og pengepolitikken.

Man enedes om at ophæve de hidtil gældende rabatordninger for tekstilvarer og smør (for børn) fra 1. april, medens kød- og flæskerabatterne for mindrebemidlede skulle bortfalde fra 15. maj Besparelserne herved anslås til 175 mill. kr. om året.

Til gengæld indføres skattefri børnetilskud for familier med skattepligtig indkomst under 20.000 kr. og børn under 16 år. Tilskuddene gradueres dels efter indtægt, dels efter bopæl, jvf. nedenstående oversigt.

Børnetilskud pr. barn.
(Kr. pr. år).

Indtægt	Hovedstaden	Købstæder m. v.	Landkommuner
12.000 kr.	112	100	88
12—16.000 kr.	84	75	66
16—20.000 kr.	56	50	44

Omkostningerne regnes til 106 mill. kr. pr. år.

De bratte spring i indtægtsaftrapningen vil som alle den slags grænser komme til at virke urimeligt over for familier lige over grænserne. Den meromkostning, som ville være

blevet resultatet af at give maksimalt børnetilskud til alle børn, ville næppe have oversteget 8 mill. kr. (minus de ekstra administrationsomkostninger, som følger med at skulle gennemføre specielle beregninger for hver enkelt familie). De familier, som har lige over 12.000 kr. i skattepligtig indtægt, er iøvrigt i forvejen dårligere stillet end dem, der ligger under denne grænse, fordi det personlige fradrag ved indkomstbeskatningen bortfalder netop ved 12.000 kr. Den omstændighed, at indtægtsgrænserne for retten til at opnå børnetilskud, er ens over hele landet, stiller landbrugerne forholdsvis gunstigt; regner man f. eks. med, at 11.000 i en landkommune svarer til 12.500 kr. i en købstad (svarende til forholdet 88—100), vil familien i landkommunen få 88 kr. pr. barn, familien i købstaden kun 75 kr.

Desuden får rentemodtagere og kronisk syge et tillæg til deres renter, hvilket koster ca. 9 mill. kr.

Endvidere lempes indkomstskatterne for personer med indtægt under 20.000 kr.; mindreindtægten bliver 62 mill. kr.

De hidtil nævnte foranstaltninger går med andre ord omtrent lige op hvad selve beløbene angår; men de skulle være lettere at administrere.

Regeringen måtte endvidere opgive et forslag om forhøjelse af benzinafgiften med 6 øre pr. liter og forhøjelse af vægtafgiften for personbiler og motorcykler. I stedet enedes man om at forhøje jernbane- og posttaksterne så meget, at merindtægten skulle blive 40 mill. kr. Denne ændring vil antagelig tendere mod at forringe valutabalancen, idet den vil gøre det forholdsvis mere tillokkende at køre i bil, hvilket vil trække benzinforbruget i vejret, medens der ikke bliver nævneværdige besparelser ved at nogle færre mennesker eller lidt mindre gods befordres med jernbanerne.

De kreditpolitiske aftaler gik ud på, at der på den ene side skulle optages to *statslån* på tilsammen 250 mill. kr., hvoraf ca. 50 mill. kr. skulle anvendes til indfrielse af nogle ældre lån. På den anden side skal der stilles 200 mill. kr. af de beløb, der er indbetalt til nationalbanken for Marshall-dollars, til rådighed til ydelse af lån til landbruget (til ensileringsanlæg og forbedret staldhygieine og andre investeringer, som tjener til fremme af selvforsyning med foderstoffer m. v.) og til industri og håndværk (til fremme af produktiviteten gennem anskaffelse af moderne maskiner m. v.) og iøvrigt til lån til fremme af nye valutabesparende produktioner og tilskud til teknisk-videnskabelig forskning. Det var tanken at udlånsretten skulle svare til markedsrenten for lån på lignende vilkår, og at renten normalt ikke skulle overstige den rente , staten betaler for lån med samme løbetid. Resten af Marshall-pengene skal afskrives på statens reguleringskonto i nationalbanken, og det samme skal renter og afdrag af de 200 mill. kr.

Nettovirkningen af disse foranstaltninger må i hvert fald på kort sigt blive meget små, idet man på den ene side unddrager lånemarkedet 200 mill. kr. ved optagelse af statslån og på den anden side stiller det samme beløb til rådighed på nogenlunde tilsvarende vilkår.

De to nye statslån blev udbudt til offentlig tegning 30. marts—1. april; det ene var på 100 mill. kr. med 30 års løbetid, 4 % nominel rente, tegningskurs 97 og effektiv rente 4.29 %; det andet lån på 150 mill. kr. har en løbetid på 10 år, nominel rente 3 %, tegningskurs 99¾ og effektiv rente 3.05 %.

Modtagelsen af lånene var dårlig; kun ca. $^1/_3$ af beløbene blev tegnet, så konsortiet (nationalbanken, nogle private banker og et vekselerfirma) måtte overtage resten. Markedet reagerede iøvrigt over for det store udbud ved en vis, ret beskeden nedgang i kurserne, der for resten var begyndt nogle dage før; senere har kurserne dog, som man kunne vente, pånyt rettet sig, og index for obligationskurserne blev i april 104 ligesom i februar og marts.

Lovforslag om anvendelse af de 200 mill. kr. af Marshall-hjælpens counterpart-midler fremsattes i begyndelsen af maj; beløbet bliver herefter fordelt med 105 mill. kr. til landbrug, frugtavl og gartneri, 10 mill. kr. til fiskeriet og fiskeriindustrien, 75 mill. kr. til industri, håndværk, skibsbygning, hotelvirksomhed m. v. Lånene forrentes med 3½ % og afdrages i løbet af 15 år (for skibe og hoteller dog 25 år). Endvidere er der afsat 10 mill. kr. til forskning.

Endvidere kan det nævnes, at der i tilslutning til forliget blev nedsat et udvalg til at undersøge mulighederne for besparelser i statshusholdningen.

Endelig bør det omtales, at det radikale venstre har fremsat et forslag om nedsættelse af en kommission til undersøgelse af spørgsmålet om den private opsparing, og de konservative og venstre i fællesskab et forslag om skattelempelser for den del af indkomsten, som opspares.

25.5.1950

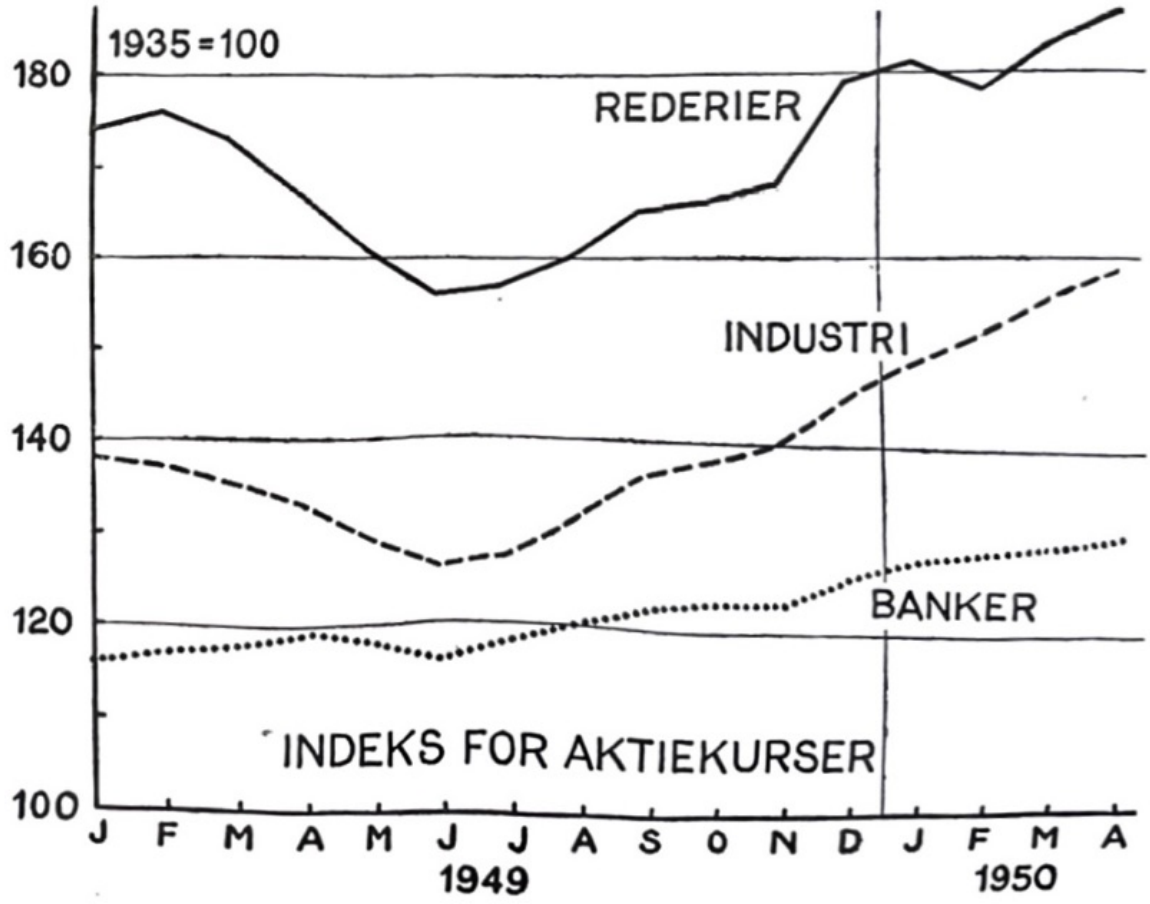

KORTERE MEDDELELSER

DEN INTEREUROPÆISKE BETALINGSORDNING

I krigens sidste år gik den europæiske samhandel næsten helt i stå. Da den efter krigens afslutning blev genoptaget, skete det inden for rammerne af tosidige handels- og betalingsaftaler. Men i modsætning til, hvad der var tilfældet under 30'ernes clearingaftaler, søgte man nu at give systemet en vis smidighed ved at tillade overtræk inden for betalingsaftalerne. I særdeleshed gjaldt dette de betalingsaftaler, som England indgik med landene på Europas fastland. Således pådrog Danmarks Nationalbank sig i 1946 inden for rammen af den dansk-engelske betalingsaftale af 16. august 1945 en gæld til Bank of England på 6—700 mill. kr., den såkaldte valutapukkel.

Forudsætningen for, at dette system kunne fungere nogenlunde tilfredsstillende, måtte være, at det ene land ikke til stadighed var i debet eller i kredit over for det andet, men at saldoen svingede op og ned omkring ligevægtspunktet. Den manglende balance i landenes indbyrdes konkurrenceevne hindrede imidlertid en sådan ligevægt. I 1947 var de fleste konti overtrukket i en sådan grad, at systemets smidighed gik tabt, og man kom ind på at stille krav om streng gensidighed i import og eksport. Denne mangel på kreditmuligheder truede alvorligt med at hindre den fremgang i Europas handel, som ellers naturligt ville følge med produktionens stigning.

I sommeren 1947 påbegyndtes det økonomisk-politiske samarbejde mellem de vesteuropæiske lande, som førte til oprettelsen af Den europæiske Samarbejdsorganisation (O.E.E.C.) og til Marshallplanens virkeliggørelse. Fra første færd stod det klart, at dette samarbejde ikke blot måtte tilsigte en løsning af Europas dollarproblem, men også måtte sigte mod tilvejebringelsen af friere flersidige betalingsforhold imellem de europæiske lande indbyrdes. Det har vist sig, at denne opgave ingenlunde var let at løse, og indtil nu har Marshallplanen givet mindre resultater på dette område end med hensyn til de enkelte landes indre genopbygning.

Som led i bestræbelserne for at skabe et flersidigt europæisk betalingssystem (mangesidig udligning) har man benyttet tre forskellige metoder. For det første har man oprettet en „*multilateral kompensation*", d.v.s. en ordning, der gør det muligt at modregne over- og underskudssaldi mod hinanden på trekantet eller flersidigt grundlag, således at der ikke kræves bilateral balance, d.v.s. balance mellem landene to og to. For det andet har man en kortere tid tilladt anvendelsen af Marshalldollars i den intereuropæiske handel, således at et land kunne dække en merimport fra et andet O.E.E.C.-land ved hjælp af dollars i stedet for at skulle begrænse sin import ved restriktioner. Og for det tredie har man organiseret en intereuropæisk kreditgivning i tilknytning til Marshallhjælpen gennem de såkaldte trækningsrettigheder.

Flersidig modregning af saldi.

Den multilaterale kompensation indførtes første gang allerede 1947 ved en aftale af 18. november, der blev indgået mellem Belgien, Holland, Luxembourg, Frankrig

og Italien. Ordningen gik ud på, at saldi på betalingsoverenskomster mellem de deltagende lande ved udgangen af hver måned skulle udlignes i et centralt organ, som modtager indberetning om skyld og tilgodehavender på det pågældende tidspunkt fra landenes centralbanker. Som clearingorgan valgtes Banken for internationale Betalinger i Basel (Bank for International Settlements, fork. B.I.S.). De fem nævnte lande blev permanente medlemmer, idet de underkastede sig en automatisk udligning af forhåndenværende saldi. Desuden tiltrådte efterhånden Danmark, Norge, Sverige, Storbritannien, Grækenland, Østrig, Portugal, Bizonen og den franske zone i Tyskland som fakultative medlemmer. For deres vedkommende krævedes der samtykke i hvert enkelt tilfælde, for at en af B.I.S. foreslået udligning kunne gennemføres.

Denne ordning er siden bibeholdt, omend i udvidet og ændret form, ved overenskomster af 16. oktober 1948 og 7. september 1949, den sidstnævnte med gyldighed indtil udgangen af juni 1950. Ordningen omfatter nu alle O.E.E.C.-lande, og sondringen mellem permanente og fakultative medlemmer er ophævet. I stedet skelnes mellem kompensationer af første og anden grad. Førstegradskompensationer foregår automatisk. De omfatter de tilfælde, hvor et antal saldi kan nedbringes eller fjernes, uden at nogen saldo derved forøges. Har f. eks. Danmark en debetsaldo på Norge, som atter har en debetsaldo på Sverige, der i sin tur har en debetsaldo på Danmark, vil disse tre saldi kunne nedbringes med den mindste saldos beløb.

Andengradskompensationer kræver derimod tilladelse fra alle de lande, der berøres deraf. Eksempelvis kan man tænke sig, at Danmark står i debet over for Norge, Norge over for Sverige, men Sverige i kredit over for Danmark. Her kan Norges gæld til Sverige modregnes mod Norges tilgodehavende i Danmark, men kun på betingelse af, at Danmarks gæld til Sverige forøges.

Omfanget af den flersidige kompensation har hele tiden været ret begrænset. I perioden oktober 1948—december 1949 omfattede den et samlet beløb på 161,4 mill. $. Heraf var Danmarks andel 17 mill. $. Næsten alle kompensationer har været af første grad, idet man kun i undtagelsestilfælde har kunnet opnå den fornødne tilslutning til gennemførelse af andengradsudligninger. Det modregnede totalbeløb udgør ca. 1½ % af den samlede handel mellem deltagerlandene i den nævnte 15-måneders periode.

Brug af dollars i europæisk samhandel.

I de første måneder efter Marshallhjælpens ikrafttræden i april 1948 var det i en vis udstrækning muligt at anvende Marshalldollars til intereuropæiske betalinger. Det førte imidlertid med sig, at lande, der var ivrige efter at skaffe sig dollars, begrænsede deres indførsel fra andre europæiske lande for derved at tilvejebringe kreditsaldi, som skulle betales helt eller delvis i dollars. Man forlod derfor denne metode og indførte i stedet trækningsrettigheder i europæisk valuta.

Trækningsrettighederne.

Overenskomsten om en intereuropæisk betalingsordning af 16. oktober 1948 indeholdt bestemmelser om, at en del af den amerikanske hjælp til de europæiske lande blev gjort betinget af, at de pågældende lande ydede tilsvarende beløb i deres egen valuta som gave til andre O.E.E.C.-lande. F. eks. var 6,5 mill. $ af Belgiens Marshallhjælp betinget af, at det samme beløb i belgiske francs blev stillet til Danmarks rådighed til dækning af en dansk merimport fra Belgien.

Indtil sommeren 1948 var alle trækningsrettigheder fuldt bilaterale, d. v. s. de kunne ikke overføres til et andet land end det, der havde bevilget dem. Danmark kunne således ikke anvende sin trækningsret på Belgien til køb af franske varer i stedet. Dette gjorde systemet temmelig stift,

da det var svært at beregne forud, hvor stor merimport eller mereksport man ville få i forhold til hvert enkelt land. Ved den nye betalingsoverenskomst af 7. september 1949 ændredes dette i nogen måde, idet man bestemte, at en fjerdedel af trækningsrettighederne skulle være multilaterale, altså ikke knyttet til anvendelse i noget bestemt land.

Indtil udgangen af juni 1949 var der ydet 818 mill. $ i trækningsrettigheder, hvoraf dog kun 677 mill. $ udnyttedes. For den følgende 12-måneders periode til 30. Juni 1950 er der ydet 802 mill. $. Heraf var ved årsskiftet udnyttet 316,5 mill. $. For de 15 måneder fra oktober 1948 til udgangen af 1949 omfattede de udnyttede trækningsrettigheder således på det nærmeste en milliard $, hvilket udgør 8—9 % af den intereuropæiske samhandel i samme tidsrum.

Danmark fik i første periode tildelt trækningsrettigheder for i alt 11,9 mill. $, hvoraf 11,1 mill. udnyttedes. Omvendt skulle vi yde 5,1 mill. i trækningsrettigheder til andre lande. Heraf udnyttedes kun 3,1 mill. I henhold til aftaler, der senere er godkendt af den amerikanske Marshall-administration, er de ikke udnyttede trækningsrettigheder på Danmark annuleret, uden at Danmark har mistet nogen tilsvarende dollarhjælp. Også den uudnyttede del af Danmarks trækningsrettigheder på andre lande er bortfaldet.

I den anden periode er Danmark gået ind på at yde trækningsrettigheder til Grækenland, Portugal og Tyrkiet for i alt 7,7 mill. $, medens der omvendt er bevilget os trækningsrettigheder på Belgien og Frankrig for 22,6 mill. $. Heraf var til udgangen af 1949 udnyttet henholdsvis 1,7 og 16,0 mill. $. Danmark har således i begge perioder modtaget større beløb i trækningsrettigheder end det har ydet.

Forhandlingerne om en europæisk betalings-union.

Det voldte i sommeren 1949 stort besvær at enes om forlængelsen af den europæiske betalingsordning, og ganske kort tid efter, at forhandlingerne omsider var ført til afslutning ved overenskomsten af 7. september 1949, indtraf der begivenheder, som på afgørende vis ændrede ordningens forudsætninger. Efter devalueringen den 18. september måtte det forventes, at de beregnede saldi, der var lagt til grund for de aftalte trækningsrettigheder, i mange tilfælde ville ændre sig stærkt. Og med vedtagelsen i Paris på rådsmødet i O.E.E.C. den 2. november om liberaliseringen af den intereuropæiske handel måtte man vente yderligere skævheder i betalingsbalancernes udvikling, idet handelens frigivelse ikke ville øge alle landes import og eksport parallelt.

Behovet for en ny og mere effektiv betalingsordning var således meget iøjnefaldende. I rådsbeslutningen af 2. november anerkendtes dette, idet man i umiddelbar fortsættelse af bestemmelserne om handelens liberalisering indføjede en vedtagelse om, at der skulle „tilvejebringes øget transferabilitet (overførselsmulighed) mellem medlemslandenes valutaer ved passende foranstaltninger i den næste intereuropæiske betalingsordning og ved sådanne yderligere foranstaltninger og centralorganer, der maatte være egnede til dette formål".

Det besluttedes at fremskynde udarbejdelsen af en ny betalingsordning, således at den kunne træde i kraft først på foråret 1950, altså før den bestående ordning normalt skulle være udløbet ultimo juni. Forhandlinger om nyordningen påbegyndtes derfor allerede i december på grundlag af udkast, der tilstilledes O.E.E.C. fra Amerika, Storbrittanien, Holland og Danmark. Også fra Europabevægelsens økonomiske kommission udsendtes et forslag til en betalingsordning. I løbet af januar førtes forhandlingerne så vidt frem, at et afsnit om principperne for en europæisk betalingsunion kunne indføjes i den rapport, som O.E.E.C. i begyndelsen af februar tilstillede den amerikanske regering vedrørende Marshallplanen.

Der var dog i dette udkast en række spørgsmål, som henstod uløste, og overvin-

delsen af disse problemer har siden vist sig meget vanskelig. England har indtaget en henholdende stilling under hensyn til den ustabile politiske situation før og efter valget, og afgørende forhandlinger har først kunnet komme i gang efter udenrigsministermødet i London i sidste halvdel af maj.

Den foreslåede ordnings principper.

I henhold til det foreliggende udkast skal der oprettes en europæisk betalings-union (European Payment Union, E.P.U.), der tænkes administreret af B.I.S. Kompensation af saldi foregår som hidtil, men de nettosaldi, der ikke lader sig modregne, overtages af unionen. Hvert medlemsland får således i stedet for en række bilaterale saldi — nogle i debet, andre i kredit — over for de øvrige lande en enkelt nettosaldo, enten i debet eller i kredit, over for unionen. Hvert land skal yde unionen kredit inden for et vist beløb og af en vis varighed. Omvendt har hvert land ret til at stå i debet over for unionen inden for visse grænser.

Der skelnes mellem en kortvarig „sving"-kredit, bestemt til at dække normale sæsonmæssige forskydninger på et lands betalingsbalance, og en såkaldt „semi-permanent" kredit af noget længere varighed, beregnet på at give et land mulighed for at tilpasse sin politik efter nye forudsætninger, f. eks. en liberalisering. Har et land udtømt sin svingkredit, således at den semi-permanente kredit tages i brug, skal der indbetales dollars til unionen til delvis dækning af betalingsunderskudet. Den semi-permanente kredit dækker således ikke hele underskudet. Jo større dette bliver, desto større en del deraf skal dækkes ved dollars. Omvendt vil et kreditorland, når dets tilgodehavende hos fonden overstiger den korttidskredit, det er pligtigt at yde, modtage en vis procentdel af yderligere tilgodehavender i dollars.

Medlemslandenes underskud og overskud over for unionen er totalt af samme størrelse. Men det kan tænkes, at tilgodehavenderne er koncentreret på færre lande end gælden. I så fald kommer unionen til at udbetale flere dollars, end den modtager. Den må derfor være i besiddelse af en startkapital i dollars. Til dette øjemed vil der af Marshallhjælpen for 1950/51 blive båndlagt et beløb på 600 mill. $.

Kreditgrænserne og dollarbetalingernes størrelse er endnu ikke fastlagt. De europæiske kreditorlande Belgien, Schweiz og Italien er tilhængere af ret snævre kreditgrænser og store dollarbetalinger. England ønsker derimod at begrænse muligheden for tab af dollars. De nordiske lande slutter sig ret nært til de engelske synspunkter og fremhæver navnlig betydningen af, at tilpasningen til balance over for unionen ikke ensidigt væltes over på debitorlandene og ved at nødvendiggøre kreditindskrænkninger for at hæmme investering og import medfører arbejdsløshed i disse. Frankrig og Holland indtager en mæglende stilling. U.S.A. sympatiserer i princippet med kreditorlandenes synspunkter, men er stærkt interesseret i at bevare enigheden og drage England med ind i ordningen. En betingelse for, at dette skal lykkes, vil det uden tvivl være, at der træffes en sådan ordning af forholdet mellem betalingsunionen og sterlingområdet, at sterling kan bevare og videreudvikle sin position som international afregningsvaluta.

27. maj 1950.

INSTITUTET FOR HISTORIE OG SAMFUNDSØKONOMI

BERETNING OM VIRKSOMHEDEN I 1949

Institutets ledelse.

Institutets styrelse består i henhold til grundbestemmelserne af lærerne i historie og samfundsøkonomi ved Københavns Universitet samt chefen for Det statistiske Departement tillige med et mindre antal valgte medlemmer.

Den 16/10 1949 afgik Institutets mangeårige næstformand og kasserer professor, dr. phil. Albert Olsen ved døden. Albert Olsen indtrådte i 1936 ved sin udnævnelse til professor ved Københavns Universitet i Institutets styrelse og valgtes i 1939 til næstformand og kasserer, en post som han beklædte indtil nogle få måneder før sin død.

Styrelsen bestod derefter ved udgangen af 1949 af følgende medlemmer:

Professor, dr. phil. Erik Arup
Nationalbankdirektør C. V. Bramsnæs
Lektor Hans Brems
Professor, dr. phil. Aksel E. Christensen
Departementschef E. Cohn
Fhv. indenrigsminister Bertel Dahlgaard
Professor, dr. phil. Astrid Friis, næstformand og kasserer
Undervisningsminister, professor, dr. phil. Hartvig Frisch
Lektor, dr. polit. Jørgen Gelting
Professor, dr. phil. A. Hald
Lektor, dr. phil. Sven Henningsen
Professor, dr. theol. Flemming Hvidberg
Professor, dr. polit. Carl Iversen
Fhv. finansminister, professor Thorkil Kristensen
Fhv. minister Aksel Larsen
Rigsarkivar Axel Linvald
Professor H. Winding Pedersen
Professor, dr. jur. & phil. Alf Ross
Professor K. Skovgaard
Kontorchef, lektor P. P. Sveistrup
Kontorchef, lektor K. Vedel-Petersen
Direktør for Foreningen „Norden", cand. mag. F. W. Wendt
Lektor Kjeld Winding
Professor, dr. polit. & oecon. F. Zeuthen, formand

Forretningsudvalget har bestået af *formanden,* professor, dr. phil. *Astrid Friis,* professor, dr. polit. *Carl Iversen,* samt rigsarkivar *Axel Linvald,* som i februar måned afløste professor Albert Olsen. Samtidig valgtes professor *Astrid Friis* til *næstformand* og *kasserer.*

Tilsynet med det daglige arbejde er varetaget af Institutets sekretær, for den historiske afdeling lektor, dr. phil. *Sven Henningsen,* for den økonomiske afdeling cand. polit. Poul Winding.

„ØKONOMI OG POLITIK"

Institutets kvartalsskrift „ØKONOMI OG POLITIK" er i 1949 blevet redigeret af Institutets sekretærer. Fra årgangens begyndelse forhøjedes abonnementsprisen fra 5 kr. til 8 kr. pr. årgang (for studenter fra 4 kr. til 5 kr.). Som følge heraf reduceredes antallet af abonnenter fra ca. 3200 til ca. 2800, men er nu atter steget til godt 3100. ØKONOMI OG POLITIK er i årets løb blevet udvekslet med udenlandske tidsskrifter, ligesom det også efter anmodning tilsendes en række danske institutioner.

„Economic Conditions in Denmark", en lidt forkortet oversættelse af kvartalsoversigten i „ØKONOMI OG POLITIK" over den økonomiske udvikling i Danmark, er ligesom i de foregående år blevet udsendt til 75 udenlandske historisk-økonomiske instituter, bilioteker m. v.

Det historiske arbejde.

Det prishistoriske arbejde fortsatte i 1949 efter retningslinier, der i det væsentlige blev udarbejdet på en række møder i vinteren 1948—49 mellem ledelsen og medarbejderstaben, hvor såvel de metodiske som praktiske sider af arbejdet var genstand for indgående drøftelse. I overensstemmelse hermed har man i det forløbne år udvidet den hidtidige undersøgelsesperiode — 18. årh. — med perioden 1660—1700. Indsamlingsarbejdet er nu for visse gruppers vedkommende så vidt fremskredent, at man i den nærmeste fremtid vil forsøge en statistisk bearbejdelse af stoffet.

Medarbejderstaben bestod af: cand. mag. Elly Mogensen, cand. mag. Edit Rasmussen, mag. art. Kirsten Willerslev, mag. art. Kristof Glamann og stud. polit. Erling Olsen.

Af *godsregnskaber* er følgende i årets løb blevet gennemgået: Frederiksgave 1773—1793 (afsluttet), Brattingborg-Samsø 1711—1800 og Lindenborg 1714—1796. I tilslutning hertil har man gennemarbejdet husholdningsregnskaberne fra Støvringgaard 1775—1798, samt supplerende regnskabsmateriale udenfor de egentlige godsregnskaber fra baroniet Tåsinge navnlig omfattende perioden ca. 1723—1760.

Indenfor gruppen *kæmner- og kirkeregnskaber* er Odense St. Knuds kirke blevet afsluttet med gennemgangen af årene 1776—1800. I forbindelse med den ovenfor omtalte udvidelse af undersøgelsesperioden har man desuden gennem-

gået Odense St. Knuds kirke 1666—1699, Odense Vor Frue kirke 1664—1699, samt kæmnerregnskaberne fra Ribe 1660—1699 og Ålborg 1660—1699. Hertil kommer en undersøgelse af de københavnske skifter 1771—1800 med henblik på spørgsmålet om egentlig svendeløn. Gennemgangen af de københavnske kæmnerregnskaber er med perioden 1790—1800 blevet afsluttet.

De kgl. *partikulærregnskaber* er blevet gennemarbejdet for årene 1706—1713, hvortil føjer sig en gennemgang af Slotsbygningskommissionens regnskaber 1731—39.

Af *kompagniregnskaber* er Asiatisk Kompagnis journaler gennemgået 1732—50 med særlig henblik på valutaforhold, ligesom der i samme øjemed er taget stikprøver i Kurantbankens arkiv og i avismateriale. Der er endvidere foretaget en indsamling af råsukkerpriser 1755—1800 fra et større materiale bl. a. omfattende Overskattedirektionens auktionsprotokoller vedrørende salg af sukker fra Vestindien 1768—80.

Et nyt område — industrilønninger — er blevet inddraget i undersøgelsen ved en gennemgang af *Det kgl. privil. Bomuldsmanufakturs* arkiv 1782—1795. I tilknytning hertil er der foretaget en indsamling af spinde- og vævelønninger fra de Lindenborgske godsregnskaber 1785—95, samt taget stikprøver i regnskaberne fra Landfabrik- og Spindeskoledirektionens arkiv 1782—1809 og fra Silke-, Ulden- og Klædekræmmerlaugets arkiv. Endelig har man væsentlig med tanke på tekstilpriser gennemgået *Det kgl. Teaters* regnskaber 1749—1767.

Mag art. *Kamma Struwe* har i 1949 fortsat arbejdet med indsamling af materiale til undersøgelsen af Dansk Asiatisk Kompagnis handel og dets finansiering 1732—1772. Cand. mag. *Erik Rasmussen* har ligeledes fortsat arbejdet med sin undersøgelse „Bidrag til belysning af Kurantbankens forhold til stat og samfund 1737—1773". Begge er gået i gang med udarbejdelse af manuskripter, som ventes tilendebragt i løbet af 1950.

Institutet har overdraget dr. phil. *Sven Henningsen* at iværksætte en undersøgelse af vekselvirkningen mellem U.S.A. og Danmark med særlig henblik på den danske emigration.

Det økonomiske arbejde.

Fuldmægtig cand. polit. *I. C. Hansen Møllers* afhandling om „Gummi" er blevet forsinket på grund af forfatterens optagethed af andet arbejde, men håbes afsluttet i 1950.

Professor, dr. oecon. *Kjeld Philips* undersøgelse af det offentliges finanspolitik siden midten af 1920erne er på grund af professor Philips ansættelse ved Stockholms Högskola midlertidigt stillet i bero.

Sekretær cand. polit. *Heinrich Larsen* har i 1949 fortsat arbejdet med sin påbegyndte undersøgelse over arbejdsmarkedsorganisationernes politik i forbindelse med overenskomstforhandlinger.

Sekretær cand. polit. *Halvor Gille* har i 1949 påbegyndt en undersøgelse for Institutet over den demografiske udvikling i Danmark 1920—49 og cand. polit. *Poul Erik Milhøj* en undersøgelse over lønstrukturen i Danmark.

Arbejdet med internationale forhold.

I 1949 har Institutet udsendt mag. art. *Erik Reske-Nielsens* bog om „Spanien 1931—48". Mag. art. *Erik Bachs* afhandling om Latin-Amerika vil blive udgivet i løbet af foråret 1950.

Institutet har i det forløbne år haft forbindelse med bl. a. følgende udenlandske institutter, med hvilke der er udvekslet publikationer og tidsskrifter: The royal Institute of International Affairs i London, London School of Economics and Political Science i London, University of Cambridge i Cambridge, The Institute of Statistics ved Universitetet i Oxford, Foundation for Foreign Affairs i Washington, Council on Foreign Relations i New York, Yale University Library i New Haven, University of International Relations i Los Angeles, Queens University i Canada, Centre d'Etudes de Politique Etrangère i Paris, Institut des Relations Internationals i Bruxelles, Institut voor internationale Zaken i Haag, Institut d'economie et de politique i Moskva, Utrikespolitiska Samfundet i Helsingfors, Utrikespolitiska Institutet i Stockholm, Chr. Michelsens Institut for Videnskap og Åndsfrihet i Bergen, Balkan Institute i Budapest og Institut d'Economie Planifies i Sofia.

I august 1949 deltog professor Winding Pedersen som Institutets repræsentant i et møde i Paris afholdt af International Studies Conference.

Biblioteks- og registreringsarbejde.

Institutets bibliotek er i årets løb blevet forøget med ca. 200 bind.

Avisregistraturen, som Institutet fortsat har afleveret til Det kongelige Bibliotek, Statsbiblioteket i Århus, Landsarkivet i Odense og Universitetsbibliotekets Fiolstræde-afdeling er blevet videreført, og det samme gælder registraturen af udenlandske og danske tidsskriftsartikler.

Institutets finansielle forhold.

Institutet har i årets løb modtaget tilskud fra Carlsbergfondet og Rask-Ørsted Fondet, Danmarks Nationalbank og Den Sjællandske Bondestands Sparekasse samt et ekstraordinært tilskud fra The Rockefeller Foundation og endelig fra Reinholdt W. Jorck og Hustru's Fond et beløb til anskaffelse af en regnemaskine. Til registrering af dagblade har Institutet modtaget tilskud fra „Politiken" og „Berlingske Tidende". Spørgsmålet om ydelse af en statsbevilling til Institutets almindelige drift er endnu ikke afgjort.

POLITISK KRONIK

UDLANDET

Januar 1950

1. Præsidenten for den indonesiske union Soekarno udtaler i et nytårsbudskab, at udenlandske investeringer er ønskelige, forudsat de ikke berører regeringens sociale lovgivning.

   I et nytårsbudskab til det japanske folk udtaler general MacArthur, at forfatningsbestemmelserne om opgivelse af krig ikke betyder „opgivelse af retten til selvforsvar mod uprovokeret angreb".
2. Expræsident Hoover og senator Taft udtaler, at U.S.A. bør yde Formosa, Pescadoresøerne og Hainan flådebeskyttelse.
3. Ved valgene i Ægypten bliver resultatet (II valgomgang 10/1):

Wafd-partiet	225	mandater
Saad-partiet	28	„
Liberale	26	„
Uafhængige	33	„
Nationalister	6	„
Socialister	1	„

   Det kinesiske kommunistiske partis centralkomité udsender et nytårsbudskab til hæren, hvori det udtales, at målet i 1950 er befrielsen af Formosa, Hainan og Tibet.

   Den tidligere tjekoslovakiske industriminister og formand for det socialdemokratiske parti Lausman ankommer til Bayern som flygtning.
4. Den engelske administrator i Eritrea giver oplysninger om alvorlige uroligheder og den engelske regerings modforanstaltninger.

   Den abessinske regering meddeler F.N., at den ikke kan anerkende generalforsamlingens beslutning om at give Italien formynderskab over Somaliland, da dette er i strid med Pariserfredstraktaten.

   I en tale i Bonn rejser den vesttyske kansler dr. Adenauer problemet m. h. t. Vesttysklands militære sikkerhed.

   Den engelske finansminister Sir Stafford Cripps udtaler på en pressekonference om virkningerne af devalueringen i september 1949, at der hverken er grund til overdreven begejstring eller pessimisme.

   F.N.s økonomiske kommission for Europa oplyser i en rapport, at der i 1950 i Europa vil blive 8 mill. t. stål, som ikke kan finde afsætning. Dette skyldes tendenser til national selvforsyning og kan kun afhjælpes ved internationalt samarbejde og planlæggelse.

   Præsident Trumans „State of the Union" budskab til Kongressen oplyser, at U.S.A.s befolkning siden 1900 er blevet fordoblet og produktionens værdi steget fra 50 milliarder til 225 milliarder dollars. Budskabet indeholder endvidere opfordring til udbygning af den sociale lovgivning.

   Pakistan anerkender den kinesiske Pekingregering.

   Afghanistan og Indien afslutter en 5-årig venskabstraktat.
5. Præsident Truman udtaler på en pres-

sekonference, at U.S.A. ikke har til hensigt at sende tropper til Formosa.

Tyrkiet og Jugoslavien afslutter en handelstraktat.

Den franske Nationalforsamling vedtager loven om kollektive aftaler med forpligtelse til frivillig voldgift.

De østrigske myndigheder oplyser, at der i løbet af 1949 er kommet 50.000 flygtninge fra Østeuropa til Østrig.

6. Det nordatlantiske råd vedtager forslaget om integreret forsvar af det nordatlantiske område, der vedtoges af forsvarsministrene 1/12 1949.

John Theotokis danner græsk regering efter at Diomedes havde demissioneret 5/1.

England og U.S.A. protesterer overfor Bulgarien, Ungarn og Rumænien over krænkelse af fredstraktaternes bestemmelser om menneskerettigheder.

I Basel åbnes en fransk-tysk parlamentarisk konference med det formål at finde udvej for en økonomisk og politisk entente inden for et forenet Europa.

Den engelske regering anerkender den kommunistiske kinesiske regering.

8. De italienske Saragat socialister vedtager at genoptage samarbejdet med regeringen og at forny forhandlingerne med det socialistiske parti om sammenslutning.

I den engelske koloni Guldkysten begynder en borgerlig ulydighedskampagne for at støtte kravet om dominion-stilling.

9. Pakistans premierminister Liaquat Ali Khan afviser den afghanske propaganda for „et frit Pathanistan".

Cominforms tidsskrift angriber det japanske kommunistiske partis holdning til de amerikanske okkupationsmyndigheder.

Det engelske Commonwealths udenrigsministerkonference åbnes i Colombo på Ceylon.

10. Den russiske repræsentant i F.N.s sikkerhedsråd Malik erklærer, at han ikke vil deltage i rådets møder, førend rerepræsentanten for det nationalistiske Kina har forladt rådet.

I Marseille udbryder en havnestrejke for at hindre afsendelse af våben til Indo-Kina.

Den tjekoslovakiske regering udviser I.R.O. delegationen — den sidste i Østeuropa.

11. Den vesttyske præsident Theodor Heuss udtaler i Koblenz, at Saars fremtid må afgøres af fredskonferencen, samt at området historisk og sprogligt er tysk.

I Paris træder en konference sammen om teknisk samarbejde i Afrika med delegerede fra Frankrig, Belgien, England, Portugal, Sydafrika og det sydlige Rhodesia.

12. Den russiske øverste Sovjets præsidium genindfører dødsstraf, der blev afskaffet i 1947, for forræderi, spionage og sabotage.

Mustafa an-Nahhas danner regering i Ægypten.

Guvernøren i Guldkysten erklærer undtagelsestilstand.

13. Det polske udenrigsministerium lukker det franske institut i Warzawa og dets afdelinger over hele Polen.

14. Det engelske Commonwealths udenrigsministerkonference i Colombo afsluttes. I det udsendte communique udtales, at problemerne i Sydøstasien var blevet diskuteret, bl. a. spørgsmålet om økonomiske reformer. Endvidere var forholdet til Kina samt den japanske fredstraktat blevet drøftet.

15. Den franske udenrigsminister Schuman aflægger besøg i Bonn, hvor han forhandler med dr. Adenauer.

De tjekoslovakiske myndigheder meddeler, at 97 % af industriproduktionen nu ejes af staten.

16. Efter et års fravær vender den russiske ambassadør i Persien Sadchikov tilbage til Teheran.

I et brev fra general Chuikov, formanden for den russiske kontrolkommission, til den østtyske regerings vice-

ministerpræsident Ulbricht meddeles, at koncentrationslejrene Buchenwald, Sachsenhausen og Bautzen vil blive nedlagt.

Den vesttyske kansler dr. Adenauer tager ved en pressekonference afstand fra den franske Saarpolitik.

Den franske udenrigsminister Schuman aflægger besøg i Berlin.

Ved valgene til det finske valgkollegium til præsidentvalget bliver resultatet med en valgdeltagelse på 58 %:

Konservative	40	medlemmer
Liberale	31	„
Svenske parti	24	„
Fremskridtspartiet ...	12	„
Socialdemokrater	65	„
Agrarpartiet	62	„
Folkedemokraterne ..	66	„

Den engelske udenrigsminister Bevin udtaler, at England siden 1945 har ydet de asiatiske lande £ 750 millioner i lån, gaver og ubetalt eksport, men at det ikke mere kan bære byrden alene.

Den amerikanske ambassador-at-Large Philip Jessup forhandler på Formosa med Chiang Kai-shek.

17. Den franske nationalforsamling nedsætter en kommission til at undersøge sagen mod generalerne Revers og Mast for at have røbet militære hemmeligheder ang. Indo-Kina.

18. Sovjets repræsentant i det japanske kontrolråd forlader et rådsmøde på grund af en diskussion om japanske krigsfanger i Sovjetrusland.

Kolarov genvælges til bulgarsk premierminister.

19. F.N.s atomkommission udsætter sine møder, efter at den russiske repræsentant har forladt kommissionen på grund af repræsentanten for det nationalistiske Kinas tilstedeværelse.

20. Den kinesiske kommunistiske regerings udenrigsminister Chou En-lai ankommer til Moskva.

Det japanske kommunistiske parti akcepterer Cominforms kritik af dets optræden.

Den kinesiske Pekingregering anerkender Ho Chi-minhs regering i Viet-Nam.

21. Den finske regering afviser i en note til Sovjetregeringen anklagerne for at holde hånden over krigsforbrydere og udstyre dem med falske papirer.

Under ledelse af den kristelige demokrat dr. Hermes og tidl. ambassadør i Rusland Nadolny dannes i Bad Homburg „Selskabet for Tysklands Sammenslutning".

To yderliggående højrepartier i Vest-Tyskland, det tyske højreparti og de nationale demokrater, slutter sig sammen til det tyske rigsparti under Franz Richters ledelse.

U.S.A. og Irland afslutter en venskabs-, handels- og sejladstraktat.

22. I en tale til de nyvalgte senatorer udtaler shaken af Persien sig om nødvendigheden af sociale reformer og opfordrer til hellig krig mod korruptionen.

Den vesttyske justitsminister dr. Dehler udtaler, at Frankrig var lige så skyldig i den første verdenskrig som Tyskland, og at Tyskland ikke alene har skylden for Hitler, der var et produkt af Versaillesfreden og Frankrigs frygtagtighed.

Fra Prag meddeles, at 90 % af de katolske præster har aflagt den forlangte loyalitetsed til staten.

23. Israels parlament vedtager en resolution, hvorved Jerusalem proklameres som Israels hovedstad.

Den hollandske friskareører Turk Westerlings tropper erobrer den indonesiske hærs hovedkvarter i Bandoeng.

Nguyen Phan Long danner regering i Viet-Nam.

Den franske højkommissær François-Poncet protesterer mod dr. Dehlers tale over for kansler Adenauer, der i en erklæring udtaler, at hverken han eller kabinettet deler dr. Dehlers synspunkter.

24. Rajendra Prasad vælges af den forfatningsgivende forsamling til den indiske republiks første præsident.

Den vesttyske minister for tyske forhold offentliggør et memorandum, hvori han foreslår afstemning i Saar. Adenauer tager afstand fra forslaget.

26. Republikken Indien proklameres i New Delhi.

Vestmagternes højkommissærer i Vesttyskland opfordrer dr. Adenauer til at udnævne tyske generalkonsuler i London, Washington og Paris.

27. F.N.s formynderskabsråd vedtager overenskomsten om Italiens administration af Somaliland for en periode på 10 år.

Mellem U.S.A. og 7 af deltagerlandene i den nordatlantiske pagt underskrives i Washington overenskomster om våbenhjælpen.

De Gasperi danner ny italiensk regering, bestående af 13 kristelige demokrater, 3 socialdemokrater og 3 republikanere.

28. Den franske nationalforsamling ratificerer med 396 stemmer mod 193 traktaterne med Viet-Nam, Cambodia og Laos.

30. Delegerede fra den kinesiske provins Sinkiang ankommer til Moskva for at deltage i de kinesisk-russiske forhandlinger.

31. Præsident Truman meddeler, at han har givet atomenergikommissionen ordre til at fortsætte arbejdet med brintbomben.

Den franske regering protesterer mod Ruslands anerkendelse af Ho Chiminhs regering i Viet-Nam. Den russiske ambassadør nægter at modtage noten.

O.E.E.C.s råd vælger den hollandske udenrigsminister Stikker til „Political Conciliator".

Februar 1950

1. I en note til U.S.A. forlanger Sovjetregeringen den japanske kejser Hirohito og 4 japanske generaler stillet for en international domstol, anklaget for i hemmelighed at have forberedt bakteriologisk krig.

Som svar på en henvendelse fra kvækerne udtaler premierminister Attlee, at de russiske forslag til kontrol med atomenergien er uakceptable, fordi de ikke giver den nødvendige sikkerhed. Endvidere afviser han forslaget om et møde mellem den østlige og den vestlige verdens statsoverhoveder.

O.E.E.C.s råd afslutter sine møder efter at have vedtaget forslag, der går ud på, at deltagerstaterne skal fjerne 60 % og senere 75 % af restriktionerne på import mellem medlemmerne, forudsat at der dannes en europæisk betalingsunion, hvis principper blev fastlagt.

Chervenkov danner bulgarsk regering efter ministerpræsident Kolarovs død 23/1.

2. Formanden for den amerikanske kongres' atomkommission senator Mc Mahon foreslår, at U.S.A. skal stille 50 milliarder dollars til F.N.s disposition til fredelig genopbygning og udvikling til gengæld for en konvention om kontrol med atomenergien.

3. Det meddeles i England, at en embedsmand ved atomforskningsstationen i Harwell dr. Fuchs er blevet arresteret for at have udleveret atomhemmeligheder til Rusland.

4. De socialistiske medlemmer af den franske regering demissionerer på gr. af, at regeringen har nægtet at gennemføre det socialistiske partis forslag om bonus til de lavest betalte arbejdere.

E.C.A. delegationen i Frankfurt kritiserer den tyske holdning til arbejdsløshedsspørgsmålet og fremhæver, at regeringen bør fremme eksporten i ste-

det for at lade producenterne fremstille til hjemmemarkedet.

Under forhandlingerne i det italienske kammer om loven om overtagelse af formynderskabet over Somaliland forelægger kommunisterne og socialisterne beviser for, at den general, der skal lede den militære overdragelse, har begået krigsforbrydelser under Abessinienkrigen. Loven vedtages med 287 stemmer mod 153.

5. I Ungarn udvides den militære tjenestetid fra 2 til 3 år.

De sidste engelske tropper forlader Grækenland.

6. Den amerikanske højkommissær i Vesttyskland McCloy opfordrer i en tale i Stuttgart tyskerne til at tage ansvaret for Tysklands fremtid i stedet for at lægge ansvaret for deres efterkrigsvanskeligheder på andre. Han giver endvidere udtryk for sin uro over nye nationalistiske gruppers opdukken. Endelig afviser han tanken om en ny tysk hær.

Ærkebiskoppen af Cypern meddeler den engelske guvernør, at 96 % af befolkningen ved en uofficiel afstemning har stemt for tilslutning til Grækenland.

Det vesttyske kommunistiske parti meddeler, at et antal partimedlemmer er blevet udrenset for trotkistiske og titoitiske anskuelser.

Formanden for U.S.A.s senats militærkommission Tydings foreslår, at præsident Truman skal indkalde til en almindelig afrustningskongres.

8. Det islandske Alting vedtager med 35 stemmer mod 8 tilslutningen til Europarådet.

Den amerikanske udenrigsminister Acheson udtaler som svar på senatorerne McMahons og Tydings' forslag, at overenskomster med Sovjetunionen kun har værdi, dersom de registrerer eksisterende tilstande.

9. Chiang Kai-shek tager som formand for militærregeringen atter ledelsen af det nationalistiske Kina.

10. Det bulgarske kommunistiske partis organ offentliggør en artikel, hvori det går ind for en union af de sydslaviske folk. Forsøgene på at nå dette i 1948 var strandet på Jugoslaviens holdning, hævder bladet.

Fra Øst-Bengalen rapporteres voldsomme sammenstød mellem hinduer og muhammedanere.

11. Statssekretæren i det østtyske indenrigsministerium Warnke udtaler, at tidligere nazister er velkomne i den nationale front, hvis de stiller sig under kommunistisk førerskab.

13. I Bangkok åbnes under forsæde af ambassadør Jessup en konference med deltagelse af cheferne for U.S.A.s gesandtskaber i 14 asiatiske lande.

14. I en valgtale i Edinburgh anbefaler Churchill tanken om forhandlinger med Sovjetunionen om atomproblemet „på højeste niveau".

Ved militærdomstolen i Stettin (Szczecin) dømmes 2 franskmænd og 4 polakker for spionage mod den polske stat.

I Moskva afsluttes en 30-årig russisk-kinesisk alliance. Ved tillægsoverenskomster tilbagegiver Rusland til Kina de rettigheder i den østkinesiske bane, i Port Arthur og Dairen, som det havde vundet ved overenskomsterne med Chiang Kai-shek i 1945. Endvidere lover Sovjetunionen Kina økonomisk støtte.

15. Paasikivi genvælges til Finlands præsident med 171 stemmer, mens folkedemokraten Pekkala får 67 stemmer og agraren Kekkonen får 62 stemmer.

Den belgiske forsvarsminister Deveze oplyser i Senatet, at de belgiske forsvarsudgifter i 1950 beløber sig til 11 % af budgettet.

På baggrund af en række optøjer vedtager den franske regering at gennemføre forholdsregler mod alle kommunistiske forsøg på „vold og sabotage" og især at beskytte transporten af militært materiel.

Det første indonesiske parlament åbnes med en tale af præsident Soekarno.

16. Den amerikanske udenrigsminister Acheson udtaler, at konflikten med Rusland kræver „totalt diplomati".

F.N.s økonomiske og sociale råds rapport for 1949 oplyser bl. a., at verdensproduktionen af levnedsmidler var 20—25 % og industriproduktionen 40 % højere end i 1937. Den internationale handels kroniske mangel på balance skyldtes svigtende amerikansk import.

De engelske restriktioner på importer af olje fra U.S.A. træder i kraft til trods for amerikanske protester.

Den amerikanske kommissær i Bayern giver oplysninger om en underjordisk, nazistisk organisation.

17. Det amerikanske udenrigsministerium oplyser, at der er planer under udarbejdelse, hvorved Indo-Kina, Burma, Siam og Indonesien kan få våben.

De polske myndigheder sætter biskoppen af Danzig i husarrest for antistatslig virksomhed.

Den katolske biskop af Berlin, kardinal Preysing, offentliggør et brev, hvori han advarer præster mod at blive medlemmer af den kommunistisk dominerede nationale front og hævder, at tros- og samvittighedsfriheden undertrykkes i Østtyskland.

19. Persien afslutter en venskabstraktat med Pakistan.

Den hollandske ministerpræsident udtaler til den udenlandske presse, at Hollands dollarunderskud er blevet halveret, mange importrestriktioner fjernet og handelen med Tyskland tilfredsstillende. Det voksende befolkningstal kræver imidlertid yderligere industrialisering og mulighed for udvandring.

Det belgiske liberale partis nationalkomité vedtager en resolution, hvori kong Leopolds abdikation til fordel for prins Baudouin anbefales.

Arbejdsløsheden i Vesttyskland opgøres til 2 millioner mand.

20. U.S.A. afbryder den diplomatiske forbindelse med Bulgarien, som har nægtet at trække sit krav om den amerikanske gesandt Heaths tilbagekaldelse tilbage.

De første italienske tropper ankommer til Somaliland.

Den australske udenrigsminister Spender fremhæver i en tale nødvendigheden af en Stillehavspagt med amerikansk deltagelse.

21. Ved spionprocessen i Budapest mod amerikaneren Vogeler og englænderen Sanders dømmes de to anklagede til henholdsvis 15 og 13 års fængsel.

Under sammenstød mellem copter og muhammedanere i Asmara i Eritrea bliver 22 dræbt og mange såret.

23. Udenrigsminister Acheson udtaler, at U.S.A. vil støtte regionale blokke i Sydøstasien, som opstår spontant.

Den ungarske regering anmoder U.S.A. og England om at reducere personalet i deres legationer.

Ved valgene i England, hvor 84 % af vælgerne deltager, bliver resultatet:

	stemmer	mandater
Labour	13.331.682	315
Konservative	12.476.636	297
Liberale	2.618.882	9
Nationalister .	93.421	0
Irske Nat. ...		2
Kommunister	91.815	0

Den engelske guvernør på Cypern meddeler i et brev til ærkebiskoppen, at spørgsmålet om øens tilslutning til Grækenland anses for afgjort.

24. Den tyrkiske nationalforsamling gennemfører en ny valglov med 341 stemmer mod 10. Den nye lov sikrer mulighed for repræsentation af alle partier.

25. Sovjetrusland opretter et særligt ministerium for fläden.

Lederen af en oprørsstyrke i Indonesien Turk Westerling arresteres i Singapore.

Premierminister Attlee meddeler, at

hans regering har besluttet at fortsætte.

Kansler Adenauer oplyser i en tale, at han har anmodet de allierede højkommissærer om en klar udtalelse ang. beskyttelsen af Vesttyskland. Han afviser endvidere en remilitarisering af Tyskland.

26. Metalarbejderstrejken i Paris, der omfatter ca. 150.000 mand, begynder at brede sig til provinsen.
27. Mohammed Saed danner ministerium i Persien.
28. U.S.S.R. opskriver rubelværdien og ændrer kursen fra dollarværdi til guldværdi. Samtidig gennemføres prisnedsættelser for levnedsmidler, tøj og tobak.

Atomforhandlingerne mellem U.S.A., England og Canada, som er foregået siden sept. 49, afbrydes, for at de tre regeringer kan undersøge deres sikkerhedsforanstaltninger.

Den amerikanske højkommissær Mc Cloy udtaler, at Tysklands enhed er U.S.A.s politik og foreslår frie og demokratiske valg over hele Tyskland.

Rusland sender Finland en note, hvori det anklager Finnerne for at krænke våbenstilstandstraktaten og venskabstraktaten og forlanger 300 „sovjetkrigsforbrydere" udleveret.

Marts 1950

1. Den amerikanske eksport-import bank yder Jugoslavien lån no. 2 på 20 millioner.

Shahen af Persien aflægger besøg i Pakistan.

I det allierede råd for Japan udtaler det engelske medlem oberst Hodgson, at selvom Zaibatsu er blevet opløst, kontrollerer 8 banker stadig 80 % af landets industrielle, finansielle og økonomiske liv.

Redaktøren af det tjekoslovakiske kommunistiske partis organ „Rude Pravo" udstødes af partiet.

2. De allierede højkommissærer i Vesttyskland offentliggør en lov, der forbyder tysk atomforskning.

Den tidligere tyske pansergeneral v. Manteuffel oplyser, at han har tilbudt Adenauer at skabe en tysk hær på 30 divisioner til deltagelse i forsvaret af Vesteuropa.

Borgmesteren i Vest-Berlin Reuter meddeler, at den kommunistiske pinsemarch gennem de vestlige sektorer ikke vil blive tilladt.

3. Det amerikanske Repræsentanternes Hus vedtager en lov, hvorved Alaska bliver stat i unionen.

Den rumænske regering lukker det engelske informationskontor i Rumænien.

Kong Paul af Grækenland underskriver et dekret, hvorved general Papagos skal have militær tjeneste for livstid, hvorved han permanent hindres i at deltage i det politiske liv.

Den vesttyske Bundestag vedtager en lov om nedsættelse af indkomstskatten.

I Paris afsluttes 5 overenskomster mellem den franske regering og Saar, hvorved Saars autonomi fastlægges, den økonomiske union bekræftes, den franske regering overtager kontrol og ledelse af Saars kulminer, jernbanesystemet henlægges under en blandet kommissions ledelse og Saarlænderes og franskmænds stilling i de to lande fastlægges.

Den østrigske regering anmoder England, U.S.A. og Frankrig om at reducere deres besættelsesstyrker og rette samme opfordring til Rusland. Der står 44.000 russere, 10.000 amerikanere, 8.500 endlændere og 6.000 franskmænd i Østrig.

4. Den amerikanske regering protesterer overfor Ungarn over dommen over Vogeler og anklager den ungarske re-

gering for at have skabt en situation, „der er skadelig for normale diplomatiske, konsulære og handelsmæssige forbindelser".

Kansler Adenauer kritiserer Frankrigs overenskomster med Saar og udtaler, at de vil bringe Tysklands indtræden i Europarådet i fare.

5. Ved valgene i Grækenland bliver resultatet:

Populister	52	mandater
Liberale	51	„
E.P.E.K.	46	„
Demokratiske Socialister	33	„
E.D.A.	21	„
P.A.P.	15	„
M.E.A.	7	„
Nationale Parti	4	„
Agrarer	3	„
Det nye Parti	2	„
Uafhængige	1	„

Den tyske socialdemokratiske fører dr. Schumacher slutter sig til kansler Adenauers kritik af Frankrigs Saarpolitik.

6. Den polske rigsdag vedtager et dekret, hvorved staten overtager al kirkelig ejendom over 250 acres.

En amerikansk delegation ankommer til Saigon for at diskutere økonomisk hjælp til Indo-Kina.

Tyske arbejdere foranstalter tumulter i Watenstedt-Salzgitter stålværkerne, som er under demontering.

Den tidligere franske præsident Albert Lebrun dør.

7. I Cairo afholdes en konference af U.S.A.s diplomater i det mellemste Østen.

Det amerikanske Repræsentanternes Hus vedtager en lov, hvorved Hawaii bliver stat i unionen.

Den franske præsident Auriol ankommer på besøg i England.

Den kinesiske Pekingregering udsender et direktiv, hvorefter jordreformen i de nylig „befriede" områder først skal gennemføres efter høsten 1950. Imens skal afgifterne nedsættes.

8. Den rumænske regering lukker det italienske og det franske kulturinstitut i Bukarest.

Den franske Nationalforsamling vedtager anti-sabotageloven med 393 stemmer mod 186.

9. Den vesttyske regering offentliggør en hvidbog om Saar, hvori foreslås oprettelse af en international Saar-ordning i lighed med Ruhrordningen..

I en tale i Repræsentanternes Hus erklærer den australske udenrigsminister Spender, at Australien ønsker et samarbejde med de nye stater i Asien for at standse kommunismens fremtrængen.

10. I en valgtale bekræfter Molotov sin tro på, at den østlige og den vestlige verden kan leve fredeligt side om side.

12. Ved valgene i Sovjetunionen afgives 99.73 % af stemmerne på kommunistiske og partiløse kandidater.

Ved det belgiske referendum om kong Leopolds tilbagevenden afgives 5.236.740 stemmer, hvoraf 57.68 % (2.933.382) er til gunst for Leopold. I Flandern er 72 %, i de vallonske distrikter 42 % og i Bryssel 48 % for kongen.

13. Polen trækker sig ud af den internationale bank og det internationale valutafond.

Den jugoslaviske Zone i Triestområdet indlemmes økonomisk i Jugoslavien.

Libanon afbryder toldunionen med Syrien.

Den franske udenrigsminister Schuman diskuterer økonomisk og militær hjælp til Indo-Kina med den amerikanske ambassadør Jessup.

14. S. Steinthorsson danner Islands koalitionsregering (De konservative og fremskridtspartiet).

Den italienske ministerpræsident de Gasperi forelægger en pressekonference regeringens 3 års plan for en jordreform.

Den indiske regering oplyser, at der ved urolighederne i Bengalen er blevet

dræbt 3500 hinduer. Flygtninge tæller ialt ca. 250.000 muhammedanere og hinduer.

Den tjekoslovakiske udenrigsminister Clementis demissionerer og erstattes med vicepremierminister Siroky.

15. I en tale i San Francisco understreger udenrigsminister Acheson U.S.A.s venskab for det kinesiske folk, men tager afstand fra agressiv kinesisk politik udenfor Kinas grænser. Med hensyn til Sydøstasien udtaler han, at U.S.A. fortsat vil støtte bestræbelserne for national selvstændighed, men fremhæver, at U.S.A. ville modsætte sig den russiske Imperialismes fremtrængen.

Persien og Indien afslutter en venskabstraktat.

Shaen af Afghanistan aflægger besøg i Ægypten.

16. I en tale ved Berkely universitetet i Californien opstiller udenrigsminister Acheson 7 punkter, hvorved Rusland kan bidrage til udviklingen af fredelige forhold.

Sir Ivone Kirkpatrick afløser General Sir Brian Robertson som engelsk højkommissær i Tyskland.

General de Gaulle akcepterer i en tale den tyske kansler Adenauers politik m. h. til en tysk-fransk udsoning.

Den sidste repræsentant for Vatikanet i Tjekoslovakiet Mgr. de Liva udvises.

Den kinesiske Pekingregering lægger al udenrigshandel under statens kontrol.

Kong Leopold overgiver det belgiske parlaments præsident en erklæring om, at han vil akceptere parlamentets afgørelse, hvis dette går ud på, at han skal abdicere.

17. Kekkonen danner finsk regering med repræsentanter for agrarerne, de fremskridtsvenlige og det svenske parti.

18. Den italienske regering offentliggør en række forholdsregler rettet mod 1) ny-fascisme, 2) fagforeningsmøder i fabrikkerne uden ejernes tilladelse og 3) bøndernes egenmægtige besættelse af jorden.

Den belgiske regering Eyskens demissionerer p. gr. af uenighed mellem de kristne socialister og de liberale om kongens tilbagevenden.

20. Et engelsk regeringsmemorandum fremsætter det engelske syn på den foreslåede europæiske betalingsunion. England er villig til at deltage, forudsat dets bilaterale overenskomster med andre O.E.E.S. lande opretholdes og at overenskomsten ikke betyder direkte tab i guld eller dollars.

Den ikke-katolske gejstlighed i Tjekoslovakiet aflægger loyalitetseden til staten.

21. Sir Gladwyn Jebb udnævnes til engelsk permanent delegeret ved FN i stedet for Sir Alexander Cadogan.

I et interview med en amerikansk journalist foreslår den vesttyske kansler Adenauer en fransk-tysk økonomisk union som første skridt mod en politisk union.

22. Den japanske premierminister afviser tanken om remilitarisering af Japan.

23. General Eisenhower udtaler, at U.S.A. har nedrustet mere, end dets sikkerhed tillader.

Venizelos danner græsk regering udelukkende bestående af liberale.

24. Tyrkiet og Italien afslutter en venskabstraktat.

25. Den vesttyske regerings betingelser for at tilslutte sig Europarådet offentliggøres. De omfatter bl. a. kravet om at Saars medlemsskab bliver foreløbigt.

26. Ved valgene i Jugoslavien afgives 93 % af stemmerne på Folkefrontens kandidater.

En militærdomstol i Madrid dømmer 16 mænd til fængselsstraffe for deltagelse i en monarkistisk konspiration.

Kongen af Afghanistan aflægger besøg i Persien.

28. Pakistans premierminister Liaquat Ali Khan akcepterer Nehrus invitation til forhandlinger om de religiøse minoriteters stilling.

Den nordatlantiske pagts militærkomité vedtager ved et møde i Haag den integrerede forsvarsplan.

30. Føreren for det franske socialistiske parti Leon Blum dør.

Europarådets ministerkomité vedtager at opfordre regeringerne i Vest-Tyskland og Saar til at blive „associate" medlemmer af rådet.

31. Den græske regering drøfter et brev fra den amerikanske ambassadør, hvori fremhæves nødvendigheden af større regeringseffektivitet.

DANMARK

Januar 1950

1. Statsminister Hedtoft erklærer i en nytårstale i radioen at der ved forhandlingerne om nye overenskomster hviler et stort ansvar på arbejdere og arbejdsgivere. Et for højt omkostningsniveau vil hævne sig i form af arbejdsløshed.

4. I artikler i „Isvestia" og „Røde Stjerne" angribes Danmarks forhold til Marshallplan og Atlantpagt. „Røde Stjerne" skriver, at Danmark vil miste sin selvstændighed komplet, hvis regeringen tillader en stor amerikansk militærmission at komme til landet.

9. Den danske regering anerkender centralregeringen for den kinesiske folkerepublik de jure.

Rigsdagens vareforsyningsudvalg påbegynder en gennemgang af de resterende restriktioner og rationeringer for at undersøge mulighederne for deres afvikling.

Handelsministeriet nedsætter en kommission, der skal behandle spørgsmålet om kvalitetsmærkning af visse forbrugsvarer.

Justitsministeriet nedsætter en kommission om svangerskabslovgivningen med fhv. minister K. K. Steincke som formand.

10. Overenskomstforhandlingerne i jernindustrien sprænges på uenighed om de såkaldte generelle spørgsmål — nedsættelse af arbejdstiden, forhøjelse af akkordpriser, timeløn og ferieløn m. m. Gennemførelsen af arbejdernes krav på alle områder vil ifølge arbejdsgiverforeningen betyde en gnstl. lønforhøjelse på 20 % eller en forøgelse af den årlige lønudbetaling med 1000 mill. kr.

Regeringens forslag om at forhøje rabatten for kød og flæsk fra 31 til 40 kr. pr. rabatberettiget person, hvorved statens udgift forøges fra 96 til 124 mill. kr. for et helt år, får tilslutning af den socialdemokratiske, den konservative og den radikale rigsdagsgruppe, idet dog de konservative erklærer, at de vil søge tilskudsordningen afviklet ved skattenedsættelse, og også de radikale udtaler ønsket om en nyordning. Derimod går venstre og retsforbundet imod forslaget, og venstre fremdrager spørgsmålet om ophævelse af hudeordningen.

Det meddeles, at udenrigsministeriet gennem konsulatet i Frankfurt har indledet en undersøgelse af de høje toldsatser, som Vesttyskland har sat i kraft pr. 1. januar, og som vil kunne gøre liberaliseringen af importen illusorisk.

12. Under borgerrepræsentationens behandling af et kommunistisk forslag om en bevilling til arbejdsløses brændselsindkøb kommer det til demonstra-

tioner fra tilhørerpladserne, der ryddes af tilkaldt politi.

13. Sydslesvigsk udvalg oplyser, at mellem 750.000 og 800.000 danske borgere over 23 år har underskrevet adressen til regering og rigsdag om aktiv dansk støtte til opfyldelse af de dansksindede sydslesvigeres frihedskrav.

14. En tillægsaftale til den dansk-finske vareudvekslingsaftale åbner for tiden indtil 1. maj 1950 adgang til import fra Finland for ca. 28 mill. kr. og eksport for ca. 32 mill. kr. Samtidig har den danske regering besluttet indtil videre at tillade fri bevillingsudstedelse for import fra Finland af varer, der er eller vil blive optaget på den regionale friliste for import fra Marshall-landene.

17. I folketinget fremsætter socialminister Strøm forslag om brændselshjælp til arbejdsløse og indenrigsminister Smørum forslag om bygningsmæssige civilbeskyttelsesforanstaltninger. Derefter foretages 1. behandling af forslaget om grundstigningsskyld, der kritiseres af venstre og konservative.

I landstinget fremsætter indenrigsministeren forslag om at forøge den kommunale lånefonds midler fra 100 til 150 mill. kr.

18. Det fælles nordiske udvalg for økonomisk samarbejde afgiver en foreløbig rapport til regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige. Det fremgår heraf, at tanken om en toldunion mellem de fire lande for tiden ikke kan realiseres på grund af betænkeligheder fra norsk side.

10. Et flertal i finansudvalget (s., k.f. og r.v.) tiltræder regeringens forslag om at forhøje kød- og flæskerabatten fra 31 til 40 kr. pr. år.

Kirkeminister Frede Nielsen fremsætter i folketinget forslag om, at fristen for gennemførelsen af de i folkeskoleloven af 1937 forudsatte byggearbejder udskydes til 1. april 1958. Den samlede udgift anslås til 600 mill. kr., hvoraf ca. 160 mill. kr. falder på statskassen.

20. Under folketingets behandling af et forslag til beslutning fra det radikale venstre om økonomisk og forretningskyndig bistand ved anskaffelse af materiel til forsvaret meddeler forsvarsministeren, at han vil foreslå oprettelse af et materialenævn og ansættelse af en indkøbsleder.

21. Det meddeles, at embedsmænd fra Danmark, Norge, Sverige og Storbritannien i fortsættelse af forhandlingerne i Stockholm 15.—17. december 1949 på et møde i London 16.—21. januar har drøftet forholdsregler til fremme af et nærmere økonomisk samarbejde mellem de fire lande. Der er udarbejdet en indstilling til regeringerne om visse forholdsregler vedrørende frigivelse af betalinger, som kan gennemføres straks, og det indstilles tillige, at der fortsat skal føres forhandlinger mellem de fire lande om økonomiske spørgsmål.

24. I et møde i rigsdagens sukkerudvalg går partierne imod handelsministerens overenskomst med fabrikkerne om den fremtidige sukkerordning.

26. Forsvarskommissionen vedtager, at det landmilitære forsvar vest for Storebælt skal ledes af Vestre Landsdelskommando, på Sjælland og Lolland-Falster af Østre Landsdelskommando og på Bornholm af Bornholms Region. Det sømilitære forsvar ledes af Søværnskommandoen og flyvevåbnets styrker af Flyverkommandoen. Landsdelskommandoerne inddeles i regioner og regionerne i distrikter, og til støtte for flådens operationer oprettes marinekommandoer og -distrikter, der for så vidt angår forberedelse og gennemførelse af det lokale forsvar underlægges de respektive landsdelskommandoer og -regioner. Til at forestå flyvevåbnets marktjeneste oprettes i hver af landsdelene øst og vest for Storebælt basiskommandoer, der ligeledes hvad angår det lokale forsvar

underlægges vedkommende landsdelskommando og -region.

Folketinget behandler de radikales forslag om nedsættelse af et udvalg til at finde former for en voldgiftsordning, der sikrer, at dagspressen ikke standses under arbejdskonflikter. Arbejdsminister Kjærbøl går imod voldgift, og debatten slutter med, at tinget med 87 stemmer mod 4 (k) vedtager en dagsorden, der anmoder regeringen om at opfordre organisationerne til under overenskomstforhandlingerne at nå frem til en ordning, der udelukker muligheden for arbejdskonflikter, der i deres konsekvens medfører standsning af dagspressen.

Folketinget foretager derefter 1. behandling af det radikale forslag om nedsættelse af en kommision vedrørende opsigelsesfrister og faglærtes og ufaglærtes arbejdsområde. Arbejdsministeren henviser til, at regeringen den 12. januar har nedsat en arbejdsmarkedskommission, men på forslag af Bertel Dahlgaard vedtages det at nedsætte et folketingsudvalg til sideløbende behandling af spørgsmålene. Derimod trækker Dahlgaard det radikale forslag om beskæftigelse af personer med nedsat erhvervsevne tilbage, efter at ministeren har foreslået, at det overvejes i arbejdsmarkedskommissionen.

Landstinget vedtager ved 3. behandling enstemmigt forslaget om udvidelse af den kommunale lånefond, efter at indenrigsministeren over for Korsgaard (k.f.) har erklæret, at midlerne fortsat vil blive skaffet til veje på det almindelige lånemarked. Desuden vedtager landstinget ved 3. behandling forslaget om ændringer i den kommunale skattelov, der hermed er færdigt fra rigsdagen.

27. Danmark underskriver i Washington den gensidige forsvars- og bistandsoverenskomst, der indeholder de betingelser, ifølge hvilke Danmark vil modtage militær hjælp fra U.S.A.

Den konservative vælgerforening i Brønderslev vedtager at opløse foreningen som protest mod den konservative rigsdagsgruppes stilling til spørgsmålet om det nordjyske sindssygehospitals beliggenhed.

30. 100-års dagen for rigsdagens første møde mindes i folketing og landsting med taler af formændene, hvorefter folketingets formand afslører et mindesmærke for frihedskampen i vandrehallen.

Nationalbankdirektør Koed udtaler til „Berlingske Aftenavis", at de penge, der står på Marshall-kontoen, *er* taget ud af omsætningen og bør principielt ikke frigives.

Udenrigsminister Gustav Rasmussen underskriver i Paris på Danmarks vegne en erklæring om økonomisk samarbejde mellem Danmark, Norge, Sverige og England. Herved afskaffes restriktionerne på en række løbende betalinger, bl. a. frigives turistvaluta de pågældende lande imellem, og der nedsættes en permanent anglo-skandinavisk økonomisk komité.

31. Ved ministermødet i O.E.E.C.'s råd i Paris udtaler udenrigsminister Gustav Rasmussen, at den danske regering lægger særlig vægt på, at den nye betalingsordning administreres således, at det bliver muligt for deltagerlandene at opretholde et højt og stabilt produktions- og beskæftigelsesniveau. Toldspørgsmålet bør efter den danske regerings opfattelse tages op til undersøgelse af O.E.E.C. og den gradvise afskaffelse af de kvantitative handelsrestriktioner bør ikke fortsætte på det hidtidige procentgrundlag. Endvidere henstiller udenrigsministeren, at U.S.A. fortsætter sine bestræbelser for en nedsættelse af de amerikanske toldsatser.

Indenrigsminister Smørum fremsætter i folketinget forslag om ændringer i købstad- og landkommunalloven, hvorefter kommunalbestyrelserne får adgang til at yde diæter til medlemmerne og andre, der varetager kommunale hverv uden særligt vederlag.

Februar 1950

1. Ministerpræsident Dickmann, Kiel, og statsminister Hans Hedtoft taler i den nordvesttyske radio om mindretalsproblemerne nord og syd for den dansk-tyske grænse.

   Folketinget vedtager ved 3. behandling forslaget om brændselshjælp til arbejdsløshedsforsikrede med 70 stemmer mod 26 (v.) og foretager derefter 1. behandling af forslaget om udskydelse af fristerne for skolebyggeriet i henhold til loven af 1937.

2. Under injuriesagen mod chefredaktør Børge Houmann, „Land og Folk", for udtalelser om rigsadvokat Pihls stilling til Wright, Thomsen & Kier-sagen, udtaler folketingsmand Aksel Larsen som vidne i byretten, at justitsminister Busch-Jensen ønskede at benytte sagen til at løbe storm mod daværende justitsminister Elmquist.

   Landstinget vedtager ved 3. behandling med 37 stemmer mod 14 (v.) forslaget om brændselshjælp til arbejdsløshedsforsikrede, der hermed er færdigt fra rigsdagen.

4. I rigsdagens sukkerudvalg tiltræder repræsentanterne for s., v., k.f. og r.v. et ændret forslag til en ny sukkerordning, hvorom der er opnået enighed med sukkerfabrikkerne.

   Statsminister Hedtoft udtaler på et møde i Struer, at handelens liberalisering vil i det kommende år forløbe noget langsommere, end man oprindelig antog.

5. I et interview i „Social-Demokraten" afviser justitsminister Busch-Jensen tanken om gennemførelse af amnesti for de „små landsforrædere" og udtaler, at spørgsmålet om ændring af reglerne for tab af borgerlige rettigheder må tages op under eet for alle lovovertrædere.

7. Folketinget vedtager ved 3. behandling med 82 stemmer mod 5 (rf.) forslaget om forhøjelse af den kommunale lånefond, der hermed er færdigt fra rigsdagen.

11. Forhandlinger mellem danske og tyske myndigheder om bistand til transporten af flygtninge fra Slesvig-Holsten til andre tyske forbundslande resulterer i, at Danmark i tiden ca. 1. marts—ca. 1. december stiller to togstammer til rådighed for den slesvig-holstenske regering. Endvidere påtager Danmark sig under rejsen at afholde udgifterne til forplejning af de flygtninge, der transporteres med de danske tog, der regnes at ville kunne befordre ca. 30.000 af de 150.000 flygtninge, der skal overføres fra Slesvig-Holsten til Sydtyskland inden udgangen af 1950.

    Undervisningsminister Hartvig Frisch afgår ved døden, 57 år gammel.

13. Justitsminister Busch-Jensen afhøres som vidne i injuriesagen mod chefredaktør Houmann, „Land og Folk", og går imod fhv. statsadvokat Carl Madsens og folketingsmand Aksel Larsens forklaring om, at han ønskede at rejse Wright, Thomsen & Kier-sagen i folketinget.

14. Fagforbundene opsiger overenskomsterne med de modstående arbejdsgiverorganisationer til ophør den 1. marts.

    Det meddeles, at statsministrene Hedtoft, Erlander og Gerhardsen den 13. marts har været samlet til møde i Halmstad. Ifølge en udtalelse af statsminister Gerhardsen drøftedes toldunionsspørgsmålet og andre økonomiske spørgsmål.

    Udenrigsministeriet meddeler, at der er truffet en foreløbig ordning, hvorefter samhandelen mellem Danmark og Storbritanien kan fortsætte på et niveau, der ligger væsentligt over sidste års, indtil forhandlingerne om en aftale for 1950 er blevet tilendebragt.

    Rigsdagens vareforsyningsudvalg afslutter gennemgangen af de tilbageværende restriktioner under vareforsyningslov og prislov.

15. Finansministeren fremsætter i folketinget forslag om forlængelse af loven

om anvendelse af efterbetalings- og bødebeløb vedrørende indkomst- og formueskat til staten og den fælleskommunale udligningsfond og oplyser, at der i finansårene 1945—49 til statskassen er indgået ca. 317 mill. kr. og i 1949—50 indtil 30. november 1949 ca. 61 mill. kr i efterbetalinger og bøder. For udligningsfonden er de tilsvarende tal 57 og 10 mill. kr. Samtidig fremsætter indenrigsministeren forslag om forlængelse af loven om anvendelse af de beløb, der tilfalder kommunerne som efterbetaling af for lidt erlagt kommuneskat, i henhold til hvilken der hidtil er indbetalt ca. 88 mill. kr.

Handelsminister Krag fremsætter i folketinget forslag om den nye sukkerordning, hvorefter der kan gives de bestående sukkerfabrikker koncessioner for perioder på ikke over 10 år.

Minister Fanny Jensen fremsætter i landstinget på socialministerens vegne forslag om forøget tilskud til og kontrol med børneforsorgsinstitutioner.

16. I et nyt retsmøde i injuriesagen mod „Land og Folk"s redaktør fastholder justitsminister Busch-Jensen, folketingsmand Aksel Larsen og fhv. statsadvokat Carl Madsen deres tidligere afgivne vidneforklaringer. Aksel Larsen oplyser, at Busch-Jensen i sin tid har givet „Arbejderbladet" 1000 kr.

21. Folketinget vedtager ved 3. behandling forslagene om forlængelse af lovene om anvendelsen af efterbetalings- og bødebeløb vedrørende indkomst og formueskat.

22. Folketingets formand, Jul. Bomholt, udnævnes til undervisningsminister.

23. Folketinget vælger Gustav Pedersen til formand i stedet for undervisningsminister Bomholt.

Ifølge protokol om fornyelse af vareudvekslingsaftalen mellem Danmark og Østrig for et år regnes der med leverancer for 30 mill. kr. hver vej.

Politimester Kjalke i Rønne afviser kategorisk en klage fra officiel russisk side over politiets behandling af besætningen fra en strandet russisk trawler.

Justitsminister Busch-Jensen meddeler statsministeren, at han ønsker at blive fritaget for hvervet som justitsminister.

24. En dansk-ungarsk vareudvekslingsaftale for tiden 1. marts 1950—28. februar 1951 indeholder kontingenter for vareleverancer til en værdi af ca. 11 mill. kr. i hver retning.

Et konservativt forslag om udsættelse af den 10. alm. ejendomsskyldvurdering et år til 1. oktober 1951 får ved folketingets 1. behandling kun tilslutning fra partiet venstre.

Under den følgende 1. behandling af forslaget om nedsættelse af en toldafviklingskommission opfordrer finansminister H. C. Hansen retsforbundet til at tage forslaget tilbage, da tidspunktet er uheldigt valgt, men forhandlingen slutter med, at forslaget henvises til videre behandling i udvalg.

25. Minister uden portefølge Vilhelm Buhl udnævnes til justitsminister ad interim.

28. Finansminister H. C. Hansen fremsætter i folketinget forslag om forlængelse af en række skatter og afgifter med visse ændringer. Tobaksbeskatningens satser foreslås reguleret således, at den højere råvarepris ikke medfører større indtægt for statskassen, og restaurationsafgiften på stærke drikke foreslås nedsat fra 33⅓ til 25 % med en mindreindtægt for staten på højst 35 mill. kr. Desuden foreslås en lempelse af totalisatorafgiften. Til gengæld foreslås benzinafgiften forhøjet med 6 øre pr. l til 47 øre, hvilket med det nuværende forbrug vil give en årlig merindtægt på 26 mill. kr., og vægtafgiften af motorkøretøjer foreslås forhøjet med 14 mill. kr. Om den finansielle situation udtaler finansministeren, at man må regne med, at de samlede statsudgifter vil blive ca. 100 mill kr. større i

1950—51 end i 1949—50 og ca. 200 mill. kr. større end i 1948—49 og at overskudet i 1949—50 vil blive ca. 200 mill. kr. mindre end i 1948—49 og fra 1949—50 til 1950—51 vil gå ned med yderligere 100—150 mill. kr. således at der i det kommende finansår i bedste fald kun vil blive tale om et meget beskedent overskud.

Trafikminister Carl Petersen fremsætter i folketinget forslag til lov om efterforskning og udvinding af råstoffer i Danmarks undergrund, der indeholder de nye, for staten gunstigere, vilkår for udstedelse af enerets-bevilling, hvorom der er opnået enighed med Danish American Prospecting Company, og landbrugsminister Bording fremsætter forslag om forlængelse af landbrugets eksportudvalg til 1. april, således at der kan blive tid til at overveje, hvilke organer der skal overtage udvalgenes forskellige beføjelser.

De samvirkende Fagforbund imødekommer forligsmandens henstilling om at udsætte de varslede strejker til 3 dage efter, at forligsmanden har erklæret forhandlingerne i forligsinstitutionen for afsluttet.

Marts 1950

1. Folketinget behandler et kommunistisk forslag til beslutning, der pålægger regeringen såvel i FN som overfor stormagterne at henstille, at der opnås enighed om forbud mod atomvåben og bakteriologisk krigsførelse og om nedsættelse af rustningerne. Udenrigsminister Gustav Rasmussen fraråder forslaget og redegør for Danmarks stilling til FNs behandling af de pågældende spørgsmål, og debatten slutter med, at tinget med 80 stemmer mod 8 (k.) vedtager en dagsorden, der udtaler tillid til, at regeringen også fremtidig vil virke for at nå frem til en af det enkelte land uafhængig international kontrol med atomvåben m. m. Venstremændene Thorkil Kristensen og Elin Appel undlader at stemme.

   Landstinget vedtager ved 3. behandling forslaget om forlængelse af landbrugets eksportudvalg, der hermed er færdigt fra rigsdagen.

   Socialminister Strøm fremsætter i landstinget forslag om, at den midlertidige ordning vedrørende offentlig skolebespisning gøres permanent, og oplyser, at den samlede udgift i indeværende finansår kan anslås til 9—10 mill. kr.
2. Det meddeles at en ny friliste træder i kraft 10. marts. Hermed vil fristerne omfatte varer for knap 1 milliard kr. eller omkring halvdelen af importen fra Marshall-landene.

   Indenrigsminister Smørum fremsætter i landstinget forslag til lov om erhvervelse og fortabelse af indfødsret. Herefter bortfalder de nugældende regler om, at en udenlandsk kvinde, der gifter sig med en dansk mand, og en dansk kvinde, der gifter sig med en udlænding, automatisk erhverver henholdsvis mister dansk statsborgerret.
3. Landstinget vedtager ved 3. behandling forslagene om forlængelse af lovene om anvendelse af efterbetalings- og bødebeløb vedrørende indkomst- og formueskat, hvilke forslag hermed er færdige fra rigsdagen.

   Under folketingets 2. behandling af forslaget om en sukkerordning forkastes en kommunistisk dagsorden, der opfordrer handelsministeren til snarest at forelægge forslag om nationalisering af sukkerindustrien, med 85 stemmer mod 6 (k.). Iøvrigt vedtages en ændring, der muliggør, at også nye fabrikker og raffinaderier kan opnå koncession.

   Det radikale venstre forelægger i folketinget forslag om at bemyndige

handelsministeren til i de kommende to finansår at stille indtil 75 mill. kr. årlig af de på Nationalbankens Marshallkonti opsamlede midler til rådighed til lån til håndværkere og mindre industridrivende. Lånene foreslås forrentet med 3 % p. å. og afdraget på 10—15 år.

4. Landstingets formand, K. K. Steincke, udnævnes til justitsminister.

8. En dansk-svensk handelsaftale for tiden indtil 31. januar 1951 åbner adgang til en væsentlig forøgelse af omsætningen og giver mulighed for en udvidelse af transithandel og reeksportforretninger. Importen fra Sverige regnes at ville stige fra 190 til 250 mill. kr. og eksporten til Sverige fra 170 til 222 mill. kr.

10. Marshallplan-administrationen i Washington foreslår, at der i finansåret 1. juli 1950—30. juni 1951 tildeles Danmark 65.1 mill. $.

11. Et telegram fra Tel Aviv meddeler, at der mellem Danmark og Israel er afsluttet en overenskomst om vareudveksling og clearinghandel.

Der udsendes et communiqué fra det nordiske udenrigsministermøde i Stockholm den 10. og 11. marts. På mødet drøftedes bl. a. den foreløbige rapport fra det fælles nordiske udvalg for økonomisk samarbejde, og der var enighed om, at muligheden for på længere sigt at tilvejebringe et fælles nordisk marked stadig består. Iøvrigt foretoges en gennemgang af forskellige aktuelle spørgsmål, og man konstaterede sluttelig, at spørgsmålet om de russiske opbringelser af danske og svenske fartøjer i Østersøen mest hensigtsmæssigt ville kunne optages til indbyrdes drøftelse mellem Danmark og Sverige.

14. De kommunale valg viser fremgang for konservative og retsforbundet, tilbagegang for socialdemokratiet, venstre og kommunister.

16. Såvel De samvirkende Fagforbund som arbejdsgiverforeningen vedtager at anbefale deres medlemmer at stemme for et af forligsmanden udarbejdet mæglingsforslag.

Nationalbankdirektør Koed aflægger beretning for bankens repræsentantskab og udtaler, at nationalbanken anser det for nødvendigt, at den størst mulige del af de pengemidler, der indgår på Marshall-konti i nationalbanken, anvendes til nedbringelse af reguleringskontoen og ikke pånyt sættes i omløb. Samtidig bør det ved finanspolitiske midler tilstræbes, at efterspørgslen efter udenlandske varer og sådanne indenlandske varer, som kan afsættes i udlandet, holdes indenfor de grænser, som opretholdelsen af ligevægten på betalingsbalancen tilsiger.

Landstinget vælger landsretssagfører fru Ingeborg Hansen (s) til formand i stedet for justitsminister Steincke.

Folketinget vedtager ved 3. behandling forslaget om en sukkerordning med 93 stemmer mod 12 (rf. og k.).

17. Højesteret afsiger dom i krigsforbrydersagen mod dr. Best, gestapochefen Bovensiepen og general Pancke. Best, der ved byretten var dømt til døden og ved landsretten til 5 års fængsel, får 12 års fængsel, Bovensiepen dømmes ligesom ved landsretten til fængsel på livstid, medens han ved byretten var dømt til døden, og Pancke får 20 års fængsel, en stadfæstelse af såvel byrettens som landsrettens dom.

20. Associated Press meddeler fra Genève, at Danmark og Benelux-landene har meddelt, at deres fortsatte tilslutning til Genève-toldoverenskomsten af 1947 vil være afhængig af, om der foretages en udligning af misforholdet mellem de europæiske toldsatser.

Centralorganisationen af smede- og maskinarbejdere anbefaler sine medlemmer at stemme for mæglingsforslaget, efter at der ved fornyede forhandlinger er opnået visse lønmæssige forbedringer i det oprindelige mæglingsforslag.

21. En ny beretning fra den parlamentariske kommission omhandler arbejds- og socialministerierne, handelsministeriet, indenrigsministeriet og landbrugsministeriet under besættelsen samt spørgsmålet om danske entreprenørers udførelse af arbejder for den tyske værnemagt.

Ifølge forligsmandens mæglingsforslag kan de nye overenskomster tidligst opsiges til 1. marts 1952. Spørgsmålet om kortere arbejdstid og arbejdsfordeling henvises til undersøgelse i arbejdsmarkedskommissionen, der inden 1. juli 1951 skal meddele parterne resultatet, feriegodtgørelsen forhøjes fra 4 til 4½ % af lønnen, ved ulykkestilfælde betaler arbejdsgiverne dagpenge i 4 af de 7 dage, inden ulykkesforsikringen træder i kraft, og der indføres opsigelsesvarsel på 7—14 dage for arbejdere, der efter deres 21. år har været beskæftiget i samme virksomhed i over 2 år. Desuden indeholder mæglingsforslaget en række lønforhøjelser, således forhøjes de overenskomstmæssige normallønninger uden for jernindustrien med 9, 5 og 2 øre pr. time for henholdsvis mænd, kvinder og arbejdere under 18 år.

Finansministeren fremsætter i folketinget forslag om toldnedsættelser i overensstemmelse med Annecy-konventionen. Den årlige mindreindtægt, der især falder på kunstsilkevarer og avispapir, anslås til ca. 4.1 mill. kr.

24. Som svar på en kommunistisk forespørgsel i folketinget oplyser justitsminister Steincke, at tyskeren Löppke, hvis ansættelse på „Lyac" i Lyngby har givet anledning til konflikt og uroligheder, ikke vil få sin arbejdstilladelse fornyet for så vidt angår den nævnte fabrik.

Landstinget vedtager ved 3. behandling forslaget om en sukkerordning, der hermed er færdigt fra rigsdagen.

25. I en dansk-norsk vareudvekslingsaftale før perioden 1. april 1950—31. marts 1951 regnes der med en dansk import på ca. 190 mill. norske kroner og dansk eksport på ca. 130 mill. danske kroner.

I folketingsudvalgene om skatte- og afgiftslovgivningen opnås enighed mellem s., v., kf. og rv. Finansministerens forslag vedrørende tobaks- og spiritusbeskatningen gennemføres, medens forslagene om forhøjelse af benzinafgiften og vægtafgiften for personbiler og motorcykler opgives. Rabatordningen for tekstilvarer, kød og smør ophæves, hvilket medfører en besparelse for statskassen på 170 mill. kr., men til gengæld gennemføres skattelettelser — navnlig ved nedsættelse af den fælleskommunale skat — på ialt 62 mill. kr. for indtægter på op til 20.000 kr., og 106 mill. kr. anvendes til børnetilskud til alle børn, hvis forsørger har under 20.000 kr. i skattepligtig indkomst. Endvidere vil et tilskud til alders- og invaliderentenydere samt til kronisk syge kræve ca. 11 mill. kr. Herudover opnås der enighed om, at statsbanernes og postvæsenets takster skal forhøjes med henholdsvis 30 og 10 mill. kr., at der skal optages statslån på 250 mill. kr., og at 200 mill. kr. af Marshallgavekontoen i Nationalbanken anvendes til udlån til modernisering og rationalisering af dansk produktion, medens resten afskrives på statens reguleringskonto i Nationalbanken. Endelig skal der nedsættes et udvalg til at undersøge mulighederne for besparelser i statshusholdningen.

27. Grønlandskommissionens betænkning offentliggøres. Til gennemførelse af kommissionens forslag til forbedringer på de erhvervsøkonomiske, kulturelle, sundhedsmæssige og andre områder regnes med anlægsudgifter på ialt 95.4 mill. kr. Der foreslås fri adgang for danske til Grønland, adskillelse af handelen og administrationen, større myndighed og ansvar for det kommunale selvstyre og flytning af be-

folkningen fra dårlige erhvervssteder.

Betalingsbalanceplanen for 1950 regner med, at valutadevalueringerne forringer Danmarks bytteforhold i udenrigshandelen med 500—600 mill. kr. årlig. Eksporten opgøres til 3900 mill. kr., 225 mill. kr. mere end i 1949, fragtindtægterne til 730 mill. kr., en stigning på 80 mill. kr., og de samlede valutaindtægter anslås til 5150 mill. kr. Udgiften til import sættes til 5000 mill. kr. mod 4300 mill. kr. i 1949 og andre valutaudgifter til 850 mill. kr., således at det samlede underskud på betalingsbalancen bliver 715 mill. kr. Heraf dækkes den væsentligste del af Marshallhjælpen, medens de sidste 170 mill. kr. må dækkes ved brug af reserver eller forøgelse af valutagælden.

28. Industrirådets formand, direktør Paul Wonsild, udtaler i sin årsberetning på Industriforeningens generalforsamling betænkelighed ved en yderligere liberalisering af importen.

Ved byretten dømmes chefredaktør Børge Houmann, „Land og Folk", til 60 dages fængsel for injurier mod rigsadvokat Pihl, som han desuden skal betale 20.000 kr. i erstatning.

Under folketingets 3. behandling af finanslovforslaget oplyser justitsminister Steincke på foranledning af fru Gloerfelt-Tarp (r.v.), at han vil underkaste stikkerlikvideringsproblemet et nærmere gennemsyn. Ved behandlingen af krigs- og marineministeriets budget gør forsvarsministeren rede for en overenskomst mellem s., v. og k.f., hvorefter det årlige antal indkaldelser til hæren indtil videre nedsættes til 15.600 mand, medens r.v. og rf. foreslår indkaldelserne formindsket fra 20.000 til 12.000 mand.

29. Finanslovforslaget for 1950—51, der efter ændringerne ved 3. behandling viser et overskud på 6.6 mill. kr. (indtægter ca. 2040, udgifter ca. 2033 mill. kr.) vedtages af folketinget med 85 stemmer mod 6 (k.); 5 rf. undlader at stemme.

Under debatten i folketinget om skatteforliget udtaler finansminister H. C. Hansen som svar på spørgsmål af Thorkil Kristensen (v.), at regeringen mener, at udenrigshandelens liberalisering nu bør standses, og at situationen kan forme sig således, at man må anvende finanspolitiske midler for at skabe balance over for udlandet.

30. På Grosserer-Societetets Komites generalforsamling protesterer formanden, direktør Anker Thaulow, mod industrirådets og finansministerens ønske om at standse liberaliseringen af udenrigshandelen.

31. Folketinget vedtager ved 3. behandling med 63 stemmer mod 37 (v. og rf.) forslaget om midlertidig forlængelse af den offentlige skolebespisning, der hermed er færdigt fra rigsdagen.

Landstinget færdigbehandler og vedtager de fra folketinget oversendte forslag om skatter og afgifter, børnetilskud og tilskud til alders- og invalide-rentenydere samt finansloven for 1950—51.

BOGANMELDELSER

C. Addison Hickman: „Our Farm Program and Foreign Trade. A Conflict of National Policies". Council on Foreign Relations. New York 1949. 108 s. Pris 2.00 $.

Denne bog er resultatet af arbejdet i en studiegruppe, bestående af økonomer, journalister, repræsentanter for landbrugsorganisationer, forretningsverdenen, fagbevægelsen m. fl. og er bemærkelsesværdig ved den fordomsfri måde, hvorpå et af de mest brændende problemer i U.S.A.s økonomiske politik behandles. De enkelte medlemmer af studiegruppen kan ganske vist ikke uden videre tages til indtægt for de synspunkter, som bogen udtrykker; men de har alle medvirket ved emnets udforskning, og alene den omstændighed, at flere landbrugsorganisationer har ladet sig repræsentere, er opmuntrende.

Den konflikt, som behandles, er modsætningen mellem den protektionistiske amerikanske landbrugspolitik og den frihandelsvenlige handelspolitik, som vi jo også her i Danmark har mærket til —jvf. vanskelighederne ved at få åbnet det amerikanske marked for dansk smør. Siden 1933 har staten ad forskellige veje holdt priserne på en lang række landbrugsprodukter kunstigt oppe for derved at sikre landbrugsbefolkningen en rimelig indkomst. De vigtigste midler har været opkøb og belåning af avlen, når priserne faldt under et vist niveau. Opretholdelse af et indenlandsk prisniveau for landbrugsvarer, som er så højt, at markedet ikke vil aftage hele produktionen, nødvendiggør imidlertid supplerende foranstaltninger i form af eksportsubsidier, toldforhøjelser, importrestriktioner og andre typiske protektionistiske indgreb over for udenrigshandelen, som de forskellige grupper af farmere da også har været i stand til at få gennemtvunget efter en større målestok. Denne politik står, som man let ser, i den mest skærende modstrid med de bestræbelser, som U.S.A. navnlig i årene efter 2. verdenskrig har udfoldet for at få gennemført en friere verdenshandel, bl. a. gennem sit initiativ til I.T.O. og G.A. T.T.-konferencernes afholdelse, og den har sat de amerikanske forhandlere ved disse konferencer adskillige grå hår i hovedet. Hertil kommer, at den på længere sigt snarere er til skade end til gavn for de amerikanske farmere; disses vigtigste kunder er nemlig forbrugerne i landets industridistrikter, og forøger man gennem landbrugsbeskyttelse udlandets dollarmangel, betyder det stigende afsætningsvanskeligheder for amerikansk industri — hvis man da ikke fortsat vil forære udlandet dollars. Og indskrænkes aktiviteten i byerhvervene, vil det også mærkes på salget af landbrugsprodukter — især animalske.

Forfatteren fremhæver stærkt, at der netop for en langtidsbetragtning ikke behøver at være nogen konflikt; en landbrugspolitik, der fx. sigter på at udvide forbruget og skabe en højere ernæringsstandard i U.S.A. såvel som i andre dele af verden og dermed skabe basis for en større afsætning og produktion, harmonerer udmærket med en liberal handelspolitik. I det korte løb vil der være en alvorlig modsætning til stede, hvis man bliver ved med at lægge vægten på at opretholde høje *priser* på landbrugsprodukterne, for i så fald er indgreb i

markedsmekanismen uundgåelige. Går man derimod over til at lade priserne bevæge sig, som de vil, og i stedet at yde farmerne direkte tilskud, således at deres indkomster opretholdes, selv om priserne falder, svinder modsætningsforholdet ind til intet. (En anden sag er, at der ved en sådan politik i det lange løb fastholdes flere produktionsfaktorer i landbruget, end det egentlig er hensigtsmæssigt.)

Det her behandlede problem er i og for sig ikke specielt amerikansk, selv om det set fra et verdensøkonomisk synspunkt vel har størst interesse, hvad der sker i U.S.A.; i princippet genfinder man samme problem i mange europæiske lande, bl. a. i England; men det gør jo ikke bogen mindre interessant at læse. *Poul Winding.*

Fr. Dalgaard og P. Christensen: „Kooperation". 4. omarbejdede udgave ved Thor Pedersen. Forlaget „Fremad", Kbh. 1949. 171 s. Bogladepris kr. 6.75. Til studiekredsbrug kr. 5.40.

Som i de tidligere udgaver får man her en lang række konkrete oplysninger om specielt den danske bykooperations historiske udvikling, såvel som en gennemgang af de teoretiske principper, som kooperationstanken hviler på.

Men mon bogen i grunden er særlig egnet til sit formål, at tjene som grundlag for studiekredse over den kooperative bevægelse? Man får indtryk af, at de nævnte teoretiske principper i den udformning, de efterhånden har fået i Danmark, snarere anses for en art dogmer end som praktiske retningslinier, som i givet fald kan komme i konflikt med hinanden og evt. må modificeres. Udtryksformen udmærker sig heller ikke ved nogen synderlig klarhed. Fx. er det ikke altid klart, hvornår der tales om forbrugerkooperation, og hvornår det drejer sig om kooperation mellem de i virksomheden ansatte arbejdere; det må jo gøre en væsentlig forskel i målsætningen, og er vel en af årsagerne til, at de oprindelige planer om sammenkædning af de to former for kooperation ikke er blevet til ret meget.

På s. 25 defineres kooperativ prispolitik som i almindelighed gældende „spørgsmålet om, hvorvidt kooperationen skal sælge varen til den billigst mulige dagspris ..., eller der skal holdes en højere udsalgspris ..., som tilbagebetales ... i form af bonus". Lidt længere nede på samme side siges det, at bonusudbetalingen naturligvis ikke må gå ud over hverken den kooperative prispolitik, konsolidering eller andre kooperative opgaver. Man spørger uvilkårligt, hvordan kan bonusudbetaling, der efter definitionen synes at måtte opfattes som en af mulighederne for kooperativ prispolitik, overhovedet tænkes at gå ud over denne? — hvad er det for andre opgaver, der er tale om? — og hvordan kan de forskellige modstridende hensyn tænkes afvejet over for hinanden? — det var det, som man syntes måtte være af interesse at få belyst i en studiekredsgrundbog.

På s. 29 argumenteres der for kontantprincippet med bemærkningen: „Kreditten har Fanden skabt"; egentlige beviser anføres ikke, ud over nogle betragtninger om, at gældfrihed betyder større uafhængighed af sælgeren — hvad der vel er mindre væsentligt i kooperative foretagender. Senere hales der dog lidt i land; det er kun konsumentkreditten (dog med undtagelse af *sund* afbetalingshandel), der er af det onde.

Om årsagen til arbejdslønnens fald under kapitalismens gennembrud siges på s. 49: „En leder af en aktiefabrik (!) havde ... til opgave at skaffe udbytte til aktionærerne ... Aktievæsenet førte til vanvittig spekulation, der drev aktierne langt højere i vejret end naturligt (!). Dette betød, at en unaturlig stor kapital skulle have udbytte, og følgen var, at der måtte spares på andre felter, og her gik det navnlig ud over arbejdslønnen." Man må spørge sig selv, om sammenhængen ikke nærmere er den, at „aktiefabrikkernes" ledere har fundet ud af, at lønnen kunne presses ned som følge af, at arbejdsudbuddet var uorganiseret, og at det herigennem opnåede større

udbytte helt eller delvis er årsagen til de højere kurser.

S. 51 optræder trusten som stykkets skurk (en fusion synes ikke at være så slem), der kan kvæle ethvert opdukkende konkurrenceforetagende; at en trust ikke behøver at omfatte alle private virksomheder i en branche, omtales ikke. Det virker noget misvisende, at 1932-udgaven af Toftegaard: „Vore Skatter" anføres som støtte for argumentationen mod brugsforeningsbeskatningen, når der senere er kommet 2 nye udgaver, hvor de samme synspunkter ikke anføres.

Man undrer sig også over, at der ikke findes flere talmæssige oplysninger i bogen; brugsforenings-statistikken (der iøvrigt ikke engang er nævnt i litteraturlisten) indeholder jo bl. a. et righoldigt materiale. Og ville ikke også vedtægter og regnskaber for nogle forskellige typiske kooperative foretagender have været af større værdi end meget af det historiske stof?

Trods al sympati med den kooperative bevægelse må man sige, at denne bog ikke er god. Kooperationen fortjener en bedre.

(I parantes bemærket er udstyret også dårligt, og tegningerne gennemgående af ringe kvalitet.) *Poul Winding.*

Bøger fra De forenede Nationer.

I kommission hos Ejnar Munksgaard:

Economic Survey of Latin America, 1948. 1949. 279 s. Pris 2.00 $.

Ifølge den skrivelse, hvormed rapporten om de økonomiske forhold i Latin-Amerika i 1948 fremsendes til F.N.s generalsekretariat, repræsenterer den kun det første skridt på den lange og vanskelige vej mod at give en fuldstændig oversigt over denne verdensdels økonomiske struktur, og skrivelsen understreger, at det har været vanskeligt at skaffe tilstrækkelig nyt statistisk materiale til belysning af forholdene, og at de fremskaffede oplysninger ikke er fuldt ud sammenlignelige på grund af indsamlingsmetodernes uensartethed m. v.

Trods disse begrænsninger er den foreliggende rapport alligevel et vældigt fremskridt; medens det hidtil har været umådelig besværligt for den interesserede at skaffe sig konkrete og pålidelige oplysninger om den økonomiske situation i de 20 latinamerikanske stater, hvis betydning for verdensøkonomien er i stadig tiltagen, har man nu et let tilgængeligt værk, som kan bruges som opslagsbog. Iøvrigt må man ikke af titlen lade sig forlede til at tro, at rapporten kun dækker 1948. I virkeligheden er der tale om et tilbageblik over den økonomiske udvikling siden 1937, og i mange tilfælde længere tilbage.

Det er naturligvis umuligt i få ord at give en oversigt over rapportens mangesidede indhold; her skal blot nævnes titlerne på de enkelte kapitler: I. del om produktionsudviklingen har kapitler om industri, anlægsvirksomhed, minedrift og landbrug, og II. del — andre økonomiske forhold — handler om befolkningsforhold, transportforhold, udenrigshandel, betalingsbalance, inflationsprocessen samt Latin-Amerika og den europæiske genopbygning. Ikke mindst det sidste kapitel rummer meget af interesse for danske læsere. Iøvrigt er noget af det, der efterlader stærkest indtryk, oplysningerne om den voldsomme industrielle ekspansion, der er foregået i de senere år, og — mindre opmuntrende — om de stadige inflationstendenser, som de fleste lande har svært ved at bekæmpe, og om børnedødelighed, middellevetid m. v., der genspejler de yderst primitive levevilkår, der bydes store dele af befolkningen i Latin-Amerika.

National and International Measures for Full Employment. 1949. 104 s. Pris 0.75 $.

En rapport, udarbejdet af en nationaløkonomisk ekspertkomite, der rummer så kendte navne som amerikanerne J. M. Clark og Arthur Smithies og englænderen Nicholas Kaldor, må naturligvis mødes med

store forventninger, og læseren skuffes ikke. Efter en understregning af betydningen af den forpligtelse, som medlemmerne af F.N. har påtaget sig til at arbejde for opretholdelsen af fuld beskæftigelse, og en præcisering af dette begrebs indhold, følger en meget klar fremstilling af de problemer, som knytter sig til sikringen af en effektiv efterspørgsel, der er tilstrækkelig til at skabe fuld beskæftigelse. Blandt de forslag, der fremsættes, er det navnlig dem, der kræver international aktion, som påkalder interesse. Specielt gælder dette et forslag om at udvide den internationale valutafonds beføjelser, således at den bliver i stand til at stille midler til rådighed for lande, der stilles over for et tab af udenlandsk valuta som følge af en deflatorisk proces i et andet land, i rigeligere mål, end tilfældet er under den nugældende ordning.

Herefter skulle ethvert land, der på grund af en nedgang i den indenlandske effektive efterspørgsel får et unormalt stort overskud på betalingsbalancens løbende poster, stille et tilsvarende beløb i sin egen valuta til rådighed for fonden; fonden skulle atter udlåne denne valuta til de lande, hvis beholdninger af vedkommende lands valuta var faldet på grund af reduktion af deres eksport til dette; til gengæld måtte disse lande deponere tilsvarende beløb i deres egen valuta. Når der atter kom opgang i det pågældende lands økonomiske aktivitet, skulle det i sin tur kunne trække på de hos fonden opsamlede beløb i andre valutaer. Planen involverer naturligvis en række praktiske problemer, bl. a. med hensyn til hvorledes man skal afgøre, om der foreligger et unormalt stort overskud på betalingsbalancens løbende poster. Herom gives der imidlertid ret detaillerede forslag. Hvis det lader sig gøre at få en sådan plan administreret efter dens ånd, synes den at have gode muligheder for at bidrage til en løsning af den konflikt mellem opretholdelsen af beskæftigelsen og sikring af valutabalancen, som i øjeblikket volder så store problemer ikke mindst i de vesteuropæiske lande.

International Capital Movements during the Inter-War Period. 1949. 70 s. Pris 0.50 $.

På baggrund af et ret udførligt statistisk materiale gives en analyse af årsagerne til ændringerne i de internationale kapitalbevægelsers omfang og karakter i mellemkrigsårene. Specielt fremhæves den gensidige sammenhæng mellem kapitalbevægelser og konjunkturforløb, og udviklingen i de 3 perioder 1919—28, 1928—31 (den internationale finanskrise) og 1932—39 behandles indgående hver for sig. Rapporten konkluderer i, at frie kapitalbevægelser fra lande med rigeligt kapitaludbud til underudviklede lande først og fremmest forudsætter, at der genskabes en international økonomi, som muliggør multilateral handel og konvertibilitet mellem de forskellige landes valutaer.

The Effects of Taxation on Foreign Trade and Investment. 1950. 87 s. 0.50 $.

En gennemgang af den rolle, som beskatningen af udenrigshandel og udenlandske investeringer spiller som indtægtskilde for staten, specielt i underudviklede lande, og dens betydning for handelens og investeringernes omfang og retning, samt af de forskellige skattemæssige hindringer for og tilskyndelser til en udvidelse af de internationale vare- og kapitalbevægelser. Endvidere gennemgås problemet om international dobbeltbeskatning.

John H. Williams: Post-War Monetary Plans and other Essays. Oxford. Basil Blackwell. 1949.

Professor John H. Williams hører ikke til de amerikanske nationaløkonomer, der er bedst kendt herhjemme. Dette skyldes dels, at hans indsats mere er kommet frem gennem hans forelæsninger ved Harvard Universitetet end gennem bøger og artikler, dels at en stor del af hans arbejde

har ligget på det praktisk økonomiske område. Siden 1922 har han været tilknyttet American Banker's Association og fra 1933 Federal Reserve Bank of New York, for hvilken han endog en lang årrække var vicepræsident. Desuden har han ofte været medlem af internationale komiteer og har f. eks. spillet en vis rolle ved den internationale valutafonds oprettelse. Williams har i tidens løb skrevet en del artikler og memoranda om monetære og handelspolitiske problemer, der alle er præget af en kombination af teoretisk viden og praktisk indsigt.

Et udvalg af hans artikler fra de sidste 20 år er nu blevet samlet til een bog. Der er ikke gjort noget forsøg på at forene de mange forskellige artikler og essays til et hele, men hver enkelt må stå for sig. De første kapitler omhandler helt teoretiske emner: keynesk teori og den internationale handels teori, medens resten af bogen optages af mere aktuelle emner, omhandlende Marshallplanen, I.T.O. chartret, Bretton Wood forhandlingerne o. s. v. For en del af emnerne gælder det, at de har mistet deres aktualitet, f. eks. diskussionen omkring Keynes- og White-planerne. Selvom en bog af denne karakter derfor hurtigt må blive forældet, er de vigtigste af bogens problemer stadig aktuelle, og derfor har det trods alt interesse at stifte bekendtskab med, hvad en fremragende specialist i internationale og monetære problemer mener om tidens spørgsmål. Det hovedsynspunkt, der præger alle de usammenhængende kapitler, er, at de internationale problemer kun kan løses ved at der opnås indre stabilitet i de vigtigste lande, og da først og fremmest U.S.A. *Bjarke Fog.*

A/S DANSK FOLKEFORSIKRINGSANSTALT

OTTO MØNSTEDS PLADS 11

KØBENHAVN V

Institutet for Historie og Samfundsøkonomi

Boganskaffelser til biblioteket

Økonomiske og sociale problemer i almindelighed.

Baade, Fritz: Der europäische Longterm-Plan und die amerikanische Politik. Kieler Studien. Forschungsberichte des Instituts für Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Herausgegeben von Professor Dr. Fritz Baade. Kiel 1949. 16 s.

The Effects of Taxation on Foreign Trade and Investment. United Nations. Department of Economic Affairs. Lake Success, New York 1950. 87 s.

European Recovery Programme. Second Report to the O.E.E.C. Organisation for European Economic Co-Operation. Paris 1950. 281 s.

Grandell, Axel: Årsomsättningens Fixering. Skriftserie utgiven av Handelshögskolan vid Åbo Akademi. B:10. Åbo 1949. 31 s.

Harris, Seymour E.: Economic Planning. The Plans of Fourteen Countries with Analyses of the Plans. New York 1949. 577 s.

International Capital Movements during the Inter-War Period. United Nations, Department of Economic Affairs. Lake Success, New York 1949. 70 s.

International Monetary Fund. Annual Report of the Executive Directors for the Fiscal Year ended April 30, 1949. Washington 1949. 122 s.

Kohr, Leopold: Customs Unions. A Tool for Peace. Foundation for Foreign Affairs. Washington 1949. 64 s.

Lewis, W. Arthur: Economic Survey 1919—1939. London 1949. 221 s.

Meade, J. E. and Richard Stone: National Income and Expenditure. England 1948. 45 s.

Reid, D. C.: Money and Organisation. London 1950. 128 s.

Report on Internal Financial Stability. Organisation for European Economic Co-operation. Paris 1949. 52 s.

Vleeschhouwer, J. E.: Economische Rekenvormen. Onderzoek Naar De Grondslagen Van Economische Ordeningen. 'S-Gravenhage 1949. Deel I: Waardeen Prijstheorieën als Leer Van Menschelijke Motieven. 316 s. Deel II: Waardeen Prijstheorieën als Leer Van Menschelijke Motieven Geschiedenis Van De Leerstellingen. 252 s.

International historie.

Atomic Energy. Its International Implications. A Discussion by a Chatham House Study Group. Royal Institute of International Affairs. London 1948. 128 s.

Churchill, Winston S.: The Second World War. Volume I: The Gathering Storm. 723 s. Volume II: Their Finest Hour. 683 s. London 1949.

Documents on European Recovery and Defence. March 1947—April 1949. Royal Institute of International Affairs. London 1949. 150 s.

European Movement and the Council of Europe. London 1949. 203 s.

Weigert, Hans W., Vilhjalmur Stefansson and Richard Edes Harrison: New Compass of the World. A Symposium on Political Geography. London 1949. 375 s.

De Forenede Nationer.

The Education and Training of Teachers. Towards World Understanding II. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris 1949. 61 s.

The Field Scientific Liason Work of Unesco. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris. 67 s.

Final Report of the United Nations Economic Survey Mission for the Middle East. An Approach to Economic Development in the Middle East. Part I. The Final Report and Appendices. United Nations, Lake Success, New York 1949. 103 s.

Final Report of the United Nations Econ-

omic Survey Mission for the Middle East. Part II: The Technical Supplement. United Nations Conciliation Commission for Palestine. United Nations, Lake Success, New York 1949. 74 s.

Förenta Nationernas Generalförsamlings Tredja Ordinarie Möte. Paris 1948. New York 1949. m. m. Aktstycken utgivna av Kungl. Utrikesdepartementet. Stockholm 1949. 164 s.

The Influence of Home and Community on Children under Thirteen Years of Age. Towards World Understanding VI. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Paris 1949. 53 s.

Lie, Trygve: De Forente Nasjoner. Upplysningsskrifter om Förenta Nationerna utgivna av Informationsbyrån Mellanfolkligt Samarbete för Fred. Nr. 4. Stockholm 1949. 39 s.

The Main Types and Causes of Discrimination. (Memorandum submitted by the Secretary-General) United Nations — Commission on Human Rights Sub-Commission on Prevention of Discrimination and Protection of Minorities, Lake Success, New York 1949. 88 s.

Technical Assistance for Economic Development. Plan for an expanded co-operative programme through the United Nations and the specialized agencies. United Nations, Lake Success, New York 1949. 328 s.

Tyler, J. E.: Great Britain, The United States and the Future. The London Institute of World Affairs. London 1947. 130 s.

Skandinavien.

Dalgaard, Fr. og P. Christensen: Kooperation. Arbejder-Kooperationens Udvikling, Program og Problemer. København 1950. 171 s.

Dansk Industriberetning. Industrien under den tyske besættelse 1940—45. I. Del. Reguleringen. Udarbejdet af Arne Lund. København 1949. 379 s.

Gille, Halvor: Svensk Befolkningspolitik. Arbejds- og Socialministeriernes Økonomisk-Statistiske Undersøgelser Nr. 13. København 1949. 96 s.

Handels- og valutapolitikken i Norge etter krigen. „Økonomi", Skriftserie utgitt av Næringsøkonomisk Forskningsinstitutt, No. 8. Oslo 1950. 74 s.

Nordisk Økonomisk Samarbejde. Foreløbig Rapport til Regeringerne i Danmark, Island, Norge og Sverige. Fra det Fælles Nordiske Udvalg for Økonomisk Samarbejde. Kbh. Januar 1950. 50 s.

Paulson, E. W.: Regnskapsanalyse for en gruppe dampskip i tiåret 1929—38. Forretningsøkonomisk Institutt ved Norges Handelshøyskole. Studier i Skipsfartens Økonomi. I. Bergen 1947. 110 s.

Paulson, E. W.: Regnskapsanalyse for norske skip og Skipsselskaper 1935—39 og 1947. Forretningsøkonomisk Institutt ved Norges Handelshøyskole. Studier i Skipsfartens Økonomi. II. Bergen 1949. 351 s.

De Politiske Partier. Redigeret af Knud Gedde. København 1949. 286 s.

Statsradiofonien 1925—1950. 417 s. Kbh. 1950.

Vesteuropa.

British Security. A Report by a Chatham House Study Group. Royal Institute of International Affairs. London 1946. 176 s.

Bury, J. P. T.: France 1814—1940. A History. London 1949. 348 s.

Gatz, Werner: Zahlungsbilanzprobleme der Nachkriegswirtschaft Grossbritanniens. Kieler Studien. Forschungsberichte des Instituts für Weltwirtschaft an der Universität Kiel. Herausgegeben von Professor Dr. Fritz Baade. Kiel 1949. 47 s.

Hancock, W. K. and M. M. Gowing: British War Economy. London 1949. 583 s.

Muhs, Karl: Deutschland und die nächste Weltwirtschaftskrise. Eine Studie über die internationalen Zusammenhänge der Konjunkturbewegungen vom Blickpunkt der deutschen Wirtschaftsstruktur. Jena 1938. 80 s.

Roos, Folkert De: De Allgemene Banken in Nederland. Holland 1949. 144 s.